

Jahresbericht

des

k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg

für das Schuljahr 1908/1909.

Inhalt:

- 1.) Slavnostni govor v proslavo vladarske šestdesetletnice Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Govoril *Fr. Komatar*.
- 2.) Šola in dom, njuno medsebojno razmerje in njuni stiki. Predaval *Makso Pirnat*.
- 3.) Schulnachrichten. Vom *Direktor*.

Krainburg 1909.

Buchdruckerei von Kleinmayr & Bamberg in Laibach.

Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums.

Verzeichnis der in den Jahresberichten a. des vorigen k. k. Untergymnasiums und b. des jetzigen Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg veröffentlichten wissenschaftlichen Abhandlungen.

a.

1863. *Joh. Globočnik*: Entstehung des k. k. Untergymnasiums in Krainburg. (9 S.)
 1865. *M. C. Wurner*: Ergebnis der meteorologischen Beobachtungen zu Krainburg in der Zeit vom 1. Jänner 1864 bis 30. Juni 1865. (21 S.)
 1866. *I. Pajk*: Nekoliko nasvetov, kako se je treba učiti. (6 S.)
 1867. *Joh. Dominkusch*: Über die Teilnahme der englischen und französischen Könige an den Kämpfen zwischen den Welfen und Hohenstaufen. (17 S.)
 1868. *Joh. Dominkusch*: Über die Teilnahme der englischen und französischen Könige an den Kämpfen zwischen den Welfen und Hohenstaufen. Fortsetzung und Schluß. (26 S.)
 1869. *Mih. Žolgar*: Pogled na antiško zgovornost. (13 S.)
 1870. *Mih. Žolgar*: O domači odgoji in njenem vplivu na vspeh šolske mladine. (21 S.)
 1871. *Tomo Zupan*: Cerkev svetega Klementa in svetih Ingenuina in Albuina. (12 S.)
 1872. *Mih. Žolgar*: Različnosti v slovenskem ljudskem jeziku. (14 S.)
 1873. *Heinrich Pirker*: Die Amazonensage. (12 S.)
 1874. *Tomo Zupan*: Črtice iz življenja dveh kranjskih rojakov. (17 S.)
 1875. *Alwin von Woucermáns*: Die Farben. (17 S.)
 1876. *K. Glaser*: Odlomek slov.-franc. slovnice. Po Ploetzovi slovnici. (10 S.)
 1878. *Anton Artel*: Über den propädeutischen Wert des klassischen Sprachunterrichtes in philosophisch-ästhetischer Beziehung. (13 S.)

b.

1895. *V. Korun*: Quaestiones de epistula Sapphus ad Phaonem. (39 S.)
 1896. *Franz Novak*: Začetne okrajšave v slovenskem debatnem pismu. (26 S.)
 1897. *Franz Novak*: Sredne in končne okrajšave v slovenskem debatnem pismu. (30 S.)
 1900. *Dr. Jos. Tominšek*: Index bibliothecae ad magistrorum usum destinatae. (27 S.)
 1901. *Prof. Dr. Jos. Tominšek*: Humanizem gimnazij v stari in novi luči. (23 S.)
 1902. *Dr. Jos. Tominšek*: De compositione P. Terenti Phormionis. (24 S.)
 1903. *Dr. Jos. Tominšek*: Narečje v Bočni in njega sklanjatev. (27 S.)
 1904. *August Žigon*: Zapuščinski akt Prešernov. (53 S.)
Anton Jeršinič: Komentar k Golingovi izdaji Kornelija in Kurcija za III. gimnazijski razred. (19 S.)
 1905. *Dr. J. Debevec*: Podoba (metafora) v slovenskem jeziku in slovstvu. (23 S.)
 1906. *Dr. Fr. Pernè*: P. Tom Burke (1830—1883). Značajna slika iz zgodovine cerkvene zgovornosti. (18 S.)
 1907. *Dr. Fr. Pernè*: Ravnatelj Josip Hubad †. (7 S.)
Dr. Fr. Pernè: P. Tom Burke (1830—1883). Značajna slika iz zgodovine cerkvene zgovornosti. (19 S.)
 1908. *Ivan Grafenauer*: Zgodovina novejšega slovenskega slovstva. I. Od Pohlina do Prešerna. (49 S.)
 1909. *Franz Komatar*: Slavnostni govor v proslavo vladarske šestdesetletnice Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. (15 S.)
Makso Pirnat: Šola in dom, njuno medsebojno razmerje in njuni stiki. (17 S.)

Jahresbericht

des

k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums

in Krainburg

für das Schuljahr 1908/1909.

Inhalt:

1. Slavnostni govor v proslavo vladarske šestdesetletnice Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Govoril *Fr. Komatar*.
2. Šola in dom, njuno medsebojno razmerje in njuni stiki. Predaval *Makso Pirnat*.
3. Schulnachrichten. Vom *Direktor*.

Krainburg 1909.

Buchdruckerei Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg in Laibach.

Verlag des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums.

Slavnostni govor

v proslavo vladarske šestdesetletnice

Njega Veličanstva

presvetlega cesarja Franca Jožefa I.

(Govoril Fr. Komatar.)

Častito občinstvo! Dragi učenci!

Burni časi so bili, ko se je danes pred 60 leti odpovedal avstrijskemu prestolu dobrotljivi cesar Ferdinand I. in nastopil vladno njegov nečak nadvojvoda Franc Jožef. V avstrijskih deželah, na Ogrskem in v Italiji je vrelo, uporni duh se je polastil narodov, zahtevali so uresničenje svobodomiselnih idej, da se mora namreč absolutistična vlada odpraviti in na njeno mesto postaviti ustava: narodom se mora dovoliti sodelovanje pri zakonodaji. Razen tega so zahtevali narodi odpravo tlake in desetine, versko svobodo, svobodo tiska, javnost sodnijskih obravnav, enakost vseh pred postavo, samostojno občinsko upravo itd., naprave, ki so dandanes uvedene po vseh ustavnih državah in blagodejno vplivajo na njih razvoj. Novi cesar je takoj po nastopu svoje vlade razglasil manifest, v katerem slovesno obeta, vse te upravičene zahteve narodov izpolniti, rekoč: „Na podlagi prave svobode, na podlagi enakopravnosti vseh narodov v državi in enakosti vseh državljanov pred postavo, nadalje na podlagi udeležbe zastopnikov ljudstva pri zakonodajstvu se bode domovina iznova povzdignila v stari veličnosti, pa z novo pomlajeno močjo, neomajna stavba v viharnih časih, prostorna hiša za plemena različnih jezikov, ki jih že stoletja združuje bratovska vez pod žezlom Naših očetov.“

S temi besedami si je cesar Franc Jožef I. jasno označil smoter, ki ga hoče kot vladar doseči, ter si tudi načrtal pot, po kateri hoče privedi svoje narode do prave sreče. Tega načrta se je ves čas svojega vladanja zvesto držal. Prvi korak naprej je storil na tej poti s tem, da je s pomočjo izkušanih vojskovodij in hrabre vojske napravil mir v vseh delih svoje države. Ko je mir nastopil, so se začele vršiti preosnove na vseh različnih poljih državne uprave, ustave in narodne prosvete v zmislu navedenih besed cesarjevih. Tako je napredovala pod 60letno vladno Franca Jožefa celokupna

država, pa tudi vsi posamezni narodi, ki v njej prebivajo. Vsa ta ljudstva s ponosom zro na preteklo dobo, vsa z veseljem kažejo na nove pridobitve svojega uma in svoje pridnosti za vladanja našega presvetlega cesarja. Posebna radost pa Slovenceu polni srce, ako motri napredek svojega naroda v preteklih 60 letih. V kratkih potezah mi bodi dovoljeno orisati razvoj socialnega življenja in narodne prosvete na Kranjskem v dobi vladanja cesarja Franca Jožefa I.

Kmet je bil v preteklih stoletjih po vsi Evropi večinoma le tlačan graščini ali najemnik. Plačeval je desetino, delal tlako, bil je pravi beli suženj. Proti neznosnim razmeram se je večkrat spuntal in zahteval svojo „staro pravdo“, ki so mu jo kratili razni valpeti. Proti koncu 18. stoletja je kmētu zasvitela zarja boljših dni na Francoskem, v Prusiji in v Avstriji. Patenti cesarice Marije Terezije in cesarja Jožefa II. so kmētu podelili precej osebne in gospodarske svobode, oprostili so ga nesvojnosti, ki je bila tudi na Kranjskem precej huda; trla pa je pri nas kmeta še nadalje desetina in tlaka, ki so jo sicer tuintam odkupili, toda v celi deželi še niso odpravili te kmečke nadloge.

Šele leta 1848. je prvi državni zbor na Dunaju sklenil, da se odpravi podložnost kmetov z desetino in tlako. Cesar Ferdinand I. je potrdil ta sklep državnega zbora z dne 7. septembra 1848 in cesar Frane Jožef I. je določil v postavi z dne 4. marca 1849: 1. katere služnosti nehajo brezplačno, 2. za katere je plačati zmerno odškodnino.¹

Brez odškodnine so vzeli gosposkam vse dohodke za taka opravila, katera je država vzprejela v svojo oskrb; kajti sedaj niso gosposke več imele opravka s sodnimi pravicami nad podložniki, niso več skrbele za javno varnost, niti nabirale vojakov ali pobirale davkov za državo. Brez odškodnine so izgubile gosposke tudi dohodke iz propinacije ali predpravice, da sme v tem ali onem kraju samo gosposka variti pivo, žgati žganje, točiti vino, mleti žito itd. Brez odškodnine so oprostili podložnika sitne lovske tlake, t. j. dolžnosti, da mora gosposki prepustiti lov na svoji zemlji in celo pomagati kot gonjač, hraniti pse itd. Nehali sta mostnina, če je prišel most v posest srenje, in brodnina, kajti brodariti je smel odslej vsakdo. Brez odškodnine so oprostili kmeta dolžnosti, delati pri graščinskem mlinu kašte, jezove; nehala je ribiška tlaka (veslati čoln, nositi mreže, odpirati jez, goniti ribe v mreže). Nehala je sodna tlaka (sodni oves, jezni denar, lov na fante za vojaštvo, na tatove, na rokovnjače, njih gonja v mesto itd.); vsi „drobni davki“ od reči, ki jih ne prideluje kmet sam (kakor sol, poper itd.).

Za druge pravice pa so dobile gosposke odškodnino. To so bile pravice, ki so izvirale iz pojma „lastnina“, kajti podložnik je bil samo užitek

¹ St. 152 drž. zak. — Odpravo podložnosti iznova potrjuje člen 7. državnega temeljnega zakona z dne 21. decembra 1867, št. 142 drž. zak.

podložne zemlje, lastnica pa je bila gosposka. Te služnosti so bile zapisane v posebnih kujigah, v urbarjih; na Kranjskem so kmetje plačevali 59 različnih davščin v gotovini, 93 vrst davščin v pridelkih, 17 vrst tlake in 12 vrst raznih drugih odkupljivih služnosti, za katere že davno več ne poznamo domačih imen.

Za zemljiško odvezo so izvolili v vseh deželah deželne in okrajne komisije, ki so imele jako težaven posel ne samo radi mnogovrstnosti služnosti, ampak tudi radi razkosanosti zemljišč. Vendar so komisije to ogromno delo navzlic različnim neprilikam v teku sedmih let dovršile. Kmet je bil sedaj prost desetine in tlake, prevzeti pa je moral poleg starega državnega davka novo davščino, namreč del odškodnine, ki jo je moral z deželo vred plačati oni gospôski, kateri je bil doslej podložen. Ves zemljiško-odvezni dolg je bil s pristojbinami vred za izvršitev cenjen na 304,527.474 gld., na Kranjskem na 10,872.799, na Koroškem na 7,457.457, na Štajerskem na 24,769.675 gld. Pristojbine v skupnem znesku 30,800.000 gld. je prevzela država, za odplačilo ostalega dolga pa so se ustanovili deželni zemljiško-odvezni zakladi, ki so prevzeli vsak polovico odplačila; drugo polovico so morali upravičenci (kmetje) poplačati vsaj v dvajsetih obrokih. Po odbitku državnih pristojbin (lavdemialne odškodnine) je na Kranjskem cenjena odškodnina graščinam za desetino in tlako dosegla vsoto 9,352.647 gld. Dežela je prevzela tega dolga 4,676.348 gld. Ta dolg naj bi dežela, kakor drugod, odplačala v štiridesetih letih s prikladami k direktnim davkom. Dežele pa so izdale zemljiško-odvezne zadolžnice, za katere je država prevzela poroštvo. Prvo žrebanje kranjskih zadolžnic se je vršilo dne 30. aprila 1855, torej bi bil kranjski dolg za zemljiško odvezo poplačan leta 1895. Ta deželni zaklad kranjski pa je bil vedno pasiven; dohodki niso pokrivali letnih izdatkov. Dne 19. januarja 1888 je sklenil državni zbor, da se dolg konvertuje. Ta dolg, ki se je preje obrestoval s petimi odstotki, je znašal dne 1. januarja 1888 še 3,777.627 gld. Izdale so se nove zadolžnice po 4 %, odplačljive v 40 letih v rednih letnih obrokih po 202.100 gld. Po zadnjem žrebanju je znašal ta deželni dolg v poplačitev že pred 50 leti odpravljene tlake in desetine še 5,308.600 kron, ki bo odplačan šele leta 1928. Letni obrok 404.200 kron, ki jih bo dežela plačevala še do leta 1928, nas torej živo spominja na davne žalostne čase in desetine.

Zemljiška odveza je bila za kmeta največje važnosti. Postal je šele sedaj gospodar na svoji zemlji in je mogel zares zase kmetovati, ni mu bilo treba žrtvovati najboljšega časa za obdelovanje gospodovega polja, kjer je delal z nevoljo in je le prečesto izgubil veselje do pridnega dela sploh. Zaraditega je bil tlačan slab delavec na zemlji gosposke ter len in nemaren gospodar na lastnem domu. Začelo se je za kmeta odzdaj naprej novo gospodarstvo, posebno če so hoteli zmagovati davke, ki so rastle od leta do leta, čim bolj so rastle državne potrebščine. Država je morala marsikaj iz-

vršiti, česar niso napravile bivše gosposke; morala je pomnožiti šole, graditi in izboljšati ceste, pomnožiti vojsko itd. Pa tudi graščak je moral začeti drugače gospodariti, ker ni imel več na razpolago brezplačnih delavcev-podložnikov; na Kranjskem je samo neznatno število graščakov ohranilo do danes nekdanjo posestvo, večinoma so jih dali, ker jim je primanjkovalo denarja za vzdrževanje, v najem, največkrat so jih pa na drobno razprodali.

Zakon o zemljiški odvezi pa ni veljal niti za vedno pravo, ki so ga določili dne 30. maja 1869, št. 93 drž. zak., in na Kranjskem posebej dne 15. maja 1872, št. 16 dež. zak., niti za ribiško pravo, ki so ga uredili dne 25. aprila 1885, št. 58 drž. zak., in dne 18. avgusta 1888, št. 16 dež. zak., ta določa, da imajo po umetno nabranih vodah ali po umetno napravljenih strugah posestniki teh naprav pravico ribe loviti, po prirodnih vodah pa pripade deželi ribji lov. Nadalje je bila ureditev propinacijskega prava pridržana poznejšim zakonom. Gozdne servitute (t. j. pravice kmetov v graščinskih gozdih pasti živino, grabiti listje, sekati brinje in drevesa za drva in stavbeni les za domačo potrebo, delati kôpe) in lastninske in užitne pravice med graščaki in podložniki ali občinami med seboj je uredil cesarski patent z dne 5. julija 1853, št. 130 drž. zak. V nekaterih krajih so te kmečke pravice z denarjem odkupili, drugod pa so odstopili kmetom kot odškodnino za njihove pravice večje in manjše parcele nekdanjih graščinskih gozdov. Seveda niso znali kmetje še umno gospodariti z gozdovi, posebno Kraševci in Gorenjci so uničili dosti gozdov, kar je provzročilo dovolj škode, ker so hudo-urniki zadobili čim dalje več moči in preplavljali doline s peskom in prodom. Z ozirom na te nedostatke je sklenil kranjski deželni zbor ojestrejšo določbo, kot dopolnilo k državnemu zakonu z dne 3. decembra 1852, št. 250 drž. zak., kako varovati gozde.

Tudi ureditev lovskih pravic je bila nujno potrebna. Dne 7. marea 1849, št. 154 drž. zak., je izšel cesarski patent, po katerem uživa varstvo zakona divjačina, ki je škodljiva, posebno zajec, in kateri je zasebnikom dovolil lov, ako imajo najmanj 200 oralov zaokroženega posestva, drugače pa je prepustil lov občinam; te sicer dobé za lov velike vsote, vendar ni lovska najemnina ekvivalent za škodo, ki jo naredi divjačina. Dozdaj nima naša dežela enotne lovske postave.²

Huda rana za kmetijstvo je bila obilica občinskih pašnikov in zemljišč, na katerih je popasel vsako leto drug gospodar s svojimi kravicami senožet prav do korenine; zato je vlada pospeševala razdelitev takih občinskih pašnikov med kmete, ki so se odslej bolj brigali zanje.

² Glede lova ima pač Kranjska štiri lovske zakone: dež. zak. z dne 17. aprila 1884, št. 9, s katerim se uvajajo lovske karte, dež. zak. z dne 27. septembra 1887, št. 27, ki določa zakupno dobo za občinske love na pet let, dež. zak. z dne 19. maja 1889, št. 12, o povračilu škode, storjene po lovu in divjačini, ter dež. zak. z dne 22. avgusta 1889, št. 20, o prepovedanem lovskem času.

Razen tega je še neko drugo staro zlo trlo kranjskega kmeta. Že francoska vlada je dovolila, da smejo posestniki prodajati njive, travnike, ki spadajo k domači hiši. To je bilo deloma ugodno za zanikarne in zadolžene kmete; dobro pa ni bilo za kupee, ki so sedaj tu, sedaj tam nakupili kose zemlje, ker je bilo vse posestvo raztrgano in vsled tega gospodarstvo ovirano. Vlada je hotela priskočiti kmetom na pomoč, da bi tako menjavali svoja posestva, da bi imel vsakdo zaokroženo in zloženo zemljo; vendar ni mogla vlada prodreti s tem blagim namenom, ker je obveljalo načelo svobode, da sme storiti tudi kmet s svojim posestvom, kar mu drago, da more lastnik zemljišča odprodati, razkosati in v oporoki razdeliti med svoje otroke enake deleže. To načelo ali ta agrarna politika popolne svobode (gospodarski liberalizem) je imela kakor drugod, n. pr. na Angleškem, Irskem, v mnogih italijanskih pokrajinah, kjer je ali uničila kmečki stan ali pa ga gotovo poguala do roba prepada, tudi pri nas slabe posledice. Velike dote, visoki davki in pristojbine, slabe letine, uime, trtna uš, hudourniki, nizka cena pridelkov in živine, podraženje in pomanjkanje delavnih moči, pa slabo, nazadnjaško in starokopitno gospodarstvo in zanemarjenje strokovne izobrazbe, prej neznane rastoče potrebe, ponekod žganjepitje in končno predrag zemljknjižni in osebni kredit — to so šibe, ki tepo še sedaj kmeta in ga hitro drve v dolgove in na boben.

Naša dežela, čeprav je čisto kmetijska, čeprav razpolaga z veliko površino dobre zemlje, ne pridela toliko žita, da bi pokrila svojo potrebo, ker je kmetijstvo preveč zanemarjeno. Vlada pomaga zato našemu kmetu, da ga reši pogina, na različne načine: deli izdatne denarne podpore (letos je dala država radi suše živinorejcem 600.000 K podpore za nabavo sena, ovs, otrobov itd.), napravila je nove zemljiške knjige, uredila in deloma odpisala zemljiški davek, razdelila pravičnejše ostale davke; nadalje pospešuje živinorejo, posebno v planinskih krajih naše dežele, kjer izboljšuje melioracijo planin in planšarstvo, namreč sirarstvo in mlekarstvo, trudi se izboljšati pašnike, ki so bili dosedaj še zanemarjeni, zahteva, da se odpravi z njih grmovje, kamenje in zastajajoče luže; podpira Notranjce v pogozdovanju pustega in golega Krasa, nekdanj z lepimi gozdovi pokritega, katere pa niso samo Benečani, ampak tudi slabo gospodareči domačini s kozami, sekiro in z ognjem pokončali; nadalje pospešuje sadjarstvo, razdeljuje med vinogradnike zlahodne trte, pomaga deželnemu zastopstvu urejevati Savo in krotiti manjše reke, potoke, hudournike (Pišenco, Tržiško in Kamniško Bistrico, Soro, Mirno, Krko, Švico, Želimelje, Temenico, Pivko in Vipavščico), ki ali provzročajo usodepolne povodnji ali trgajo in odnašajo rodovitno zemljo, po notranjskih in dolenjskih dolinah in kotlinah odvajati poplavne vode ter očiščevati in zastraževati ponore, osuševati močvirna zemljišča, izboljševati in namakati travnike in druga suha zemljišča, ter dobavljati dobro pitno vodo, prelagati strmo izpeljane stare in graditi nove ceste ter tudi mostove in te,

če so leseni, zamenjavati z novimi železnimi in betonskimi. Sploh se vlada od Taaffejevih časov trudi, da bi s socialnim zakonodajstvom zacelila rane kmetijstvu; postava zoper oderuhe, znižanje davkov posojilnic, izprememba postav glede nasledstva pri kmečkih posestvih in glede razkosavanja zemljišč, prikladnejše odredbe glede razdelbe in uredbe zemljiških skupščin potom agrarskih operacij, zlaganja ali komasacije zemljišč, rentnih in dednih domov, razbremenitev kmečkih posestev z novimi obligacijami, starostno preskrbovanje itd., vse to bo kmétom zopet pomagalo do blagostanja. Z vlado vred pa pospešuje tudi deželno zastopstvo, posebno blagodejno in izdatno v zadnji dobi, vse panogé kmetijstva ne samo v ravnokar označenem zmislu, ampak tudi s povzdigo strokovne izobrazbe kmeta, z ustanovitvijo kmetijskih šol za dečke in gospodinjskih šol za dekleta, da se ohrani mladini ljubezen do kmečkega dela, snažnosti in zdravja, in s prireditvijo poučnih tečajev za kmetijstvo (mlekarstvo, živinorejo, poljedelstvo, vinogradništvo).

Poleg vlade in deželnega zastopstva podpira kmetijstvo tudi Kmetijska družba, ki ima namen pospeševati kmetov strokovni napredek, vsled tega prireja javna predavanja o kmetijskih zadevah, izdaja časopis in poučna navodila, nakupuje plemensko živino in jo razdeljuje med posestnike, deli premije za lepo živino, za drevesne nasade ob cestah, za šolske vrte, posreduje pri nakupu kmetijskih strojev, oskrbuje ribje vališče in vzgojevališče ter kmetijsko preskuševališče na ljubljanskem barju. Zadnje so tudi v tej dobi osuševali, izkopali so mnogo jarkov, po katerih so odpeljali vodo, začeli so graditi ceste, izpremenili so močviren svet v travnike in njive in jih razdelili med kmete.

Živimo torej v dobi, ko se trudijo vsi poklicani činitelji rešiti kmečko vprašanje. Pri tem pa prodira vedno bolj prepričanje, da je posameznik nasproti gospodarskim pojavom brez moči in da je le v združevanju moč. Tudi med kmeti se mogočno vzbuja zavest skupnosti, žalostni položaj kmečkega stanu druží kmete k skupnemu odporu. Poln upanja zre kmet v novo gibanje, v zadružništvo, vzbujeno vsled bede, slabega gospodarskega stanja srednjega stannu, izkoriščanja po brezsrčnih oderuhih, ter pričakuje odtod rešitve. Blagodejen vpliv zadružništva se opaža v vsi deželi, potlačilo se je oderuštvo z ustanovitvijo hranilnic in posojilnic-rajfajzovk in konsumnih društev, omejila se je eksekutivna razprodaja kmečkih zemljišč, delavske razmere po deželi se izboljšujejo, ker se poslužuje ljudstvo strojev, ki si jih z umetnimi gnojili in s semeni vred nabavlja po kmetijskih zadrugah, produktivne zadruge pa, h katerim spadajo mlekarske in sirarske, razpečavajo svoje pridelke v druge dežele. Zadruge delujejo tudi vzgojevalno po predavanjih o vseh zadružnih in gospodarskih strokah, po zadružnih shodih, gospodarskih pogovorih, razstavah, poučnih tečajih in izletih, po razširjanju zadružnih in drugih gospodarskih časopisov. Da dobi ljudstvo spretne voditelje v zadružnem gibanju, so ustanovili v Ljubljani „Zadružno šolo“. Vse

zadruga so združene v Zvezi slovenskih zadrug in Zadružni zvezi, ki izvršujeta revizijo zadrug; Gospodarska zveza je pa središče za trgovski del ljudskega gospodarstva in eksportna tvrdka zadrug, združenih v Zadružni zvezi.

* * *

Obrtne razmere so se v zadnjih 60 letih zelo izpremenile. Dvoje različnih vrst rokodelcev in obrtnikov nahajamo v začetku te dobe: eni so bili združeni v cehe, drugi so imeli patente. Cehi so bili stara naprava; v njih so bili združeni oni mojstri, ki so prebili mojstrski izpit in so smeli samostojno izvrševati rokodelstvo. Toda že koncem 18. stoletja je vlada sama dovoljevala rokodelstvo kot prosto obrt, dajala je rokodelcem dovoljenje ali patent. Za izobrazbo vajencev se mojstri v tem času niso nič brigali; zato je tudi primanjkovalo dobro izvežbanih domačih delavcev, morali so jih klicati iz tujine. Še slabeje je bilo za našo obrt, ko je vlada leta 1859. uvedla splošno obrtno svobodo; vsakdo je lahko začel obrt, kdor je zanjo imel veselje, čeprav ni imel sposobnosti in denarja; tudi je smela izvrševati ista oseba več strok obrti naenkrat. Učinek nove postave se je pokazal takoj, hitro so se množili obrtniki, posebno gostilnice. Ta obrtna svoboda je imela še druge slabe posledice. Ko so leta 1852. odprli meje naše države z znižanjem carine tujemu blagu, ki pa je bilo boljše, lepše in cenejše, je nastala velika nevarnost, da podležejo v konkurenčnem boju tujcu naši obrtniki, ki niso imeli niti spretnosti in podjetnosti, niti strokovnega znanja in kapitala. Prej je domača obrt živela in dremala nekako brezskrbno in tavela po starodavnih potih; sedaj pa se je morala podvizati, da dojde inozemsko obrt, če ne, mora se umakniti. Seznaniti in prilagoditi se je morala sedaj naša obrt novejšim načinom izdelovanja, kar se pa ni tako hitro in lahko izvršilo. Pretil pa je obrti še večji sovražnik, naglo rastoči kapitalizem, ki je z neizmernimi denarnimi sredstvi ustvarjal velike tovarne, ki so deloma pohrustale domačo obrt, kakor gorenjske fužine in domžalsko slamninarstvo. Veleobrti so dovedle tudi delavca v neprijeten položaj; prisiljen je dostikrat, da pošilja v tovarno svojo ženo in otroke, kar ruši vzajemnost v rodbini in vpliva neugodno na vzgojo otrok. Nekateri podjetniki izrabljajo do skrajnosti delovne moči, posebno otroške. Vedno bolj mrzi proletariatu delo, na drugi strani se pa tudi zbirajo in organizirajo množice proletarcev. Ker dajo stroji cenejšo moč kot je delavska, si nabavljajo podjetniki vedno več strojev in nastavljajo večinoma strokovno izobražene delavce. Delitev dela napravlja celo delo duhomorno s slabimi posledicami za živčevje in zdravje. Večkrat nastane pri veleobrti tudi nered v produkciji, ako se pretrga vez med producentom in konsumentom. Posledica je potem nadprodukcija, ki provzroči svetovne krize, pri čemer niso prizadeti samo podjetniki, ampak tudi delavci, ker jih mnogo izgubi

delo in se mnogim zmanjša plača. Razmerje med delavcem in podjetnikom je zato dobilo znak razrednega boja; da se to razmerje uredi, na to deluje država, ki hoče izpremeniti delavsko pogodbo in hoče doseči, da bi tudi delavci po svojem delavskem odboru sodelovali pri izvrševanju pogodbe. V obrambo svojih koristi se druži delavstvo v strokovna društva, ki imajo namen, ojačiti delavčevo moč nasproti delodajalcu, dajati delavstvu pouk v pravnih vprašanjih in podporo v času štrajka, ki večinoma namerava doseči trajno pogodbo, skrbeti za delavsko zavarovanje in podpore ob bolezni, starosti in invaliditeti.

Navzlic vsem neprilikam in težavam, s katerimi se mora boriti mala obrt, pa ta vendar še živi. Branila jo je vlada z umestnim zakonodajstvom, zahtevala je, da mora pokazati izpričevalo sposobnosti, kdor hoče začeti obrt, namestila nadzornike za tovarne in delavnice, da se prepričajo, ali se tam godi vse v redu in se varujejo pravice delavcev. Omejili so delo delavcev pri obrtih na 10 ur na dan, prepovedali otroško delo, omejili delo mladeničev in deklet, primorali delodajalce, da plačujejo doneske za delavske bolniške blagajne, v katere delavec tudi nekaj plačuje in je tako preskrbljen, če zboli ali ga zadene nesreča. Z denarnimi podporami je pa vlada doslej le neznatno podpirala in pospeševala obrt v naši deželi, ker nimamo še obrtnopospeshevalnega urada, ki bi posredoval pri vladi za potrebne podpore. Ustanovila je obrtne šole, prireja tečaje za mojstre v Ljubljani in na dunajskem tehnološkem muzeju ter razne razstave, da mali obrtniki izpopolnujejo strokovno izobrazbo, ker drugače hirajo in propadejo. Veliko bo naši obrti koristilo, ako se uresniči sklep kranjskega deželnega zbora v seji dne 12. maja 1899, vsled katerega je bila ustanovljena deželna obrtna komisija z nalogo, da uredi v Ljubljani zavod za pospeševanje obrti na Kranjskem, ki bi imel namen, seznanjati obrtnike z vsakočasnimi tehničnimi izboljški strojev in orodja za njihove stroke in pospeševati tehnično in trgovsko izobrazbo obrtnikov s poukom, zlasti tudi med njimi razširjati znanje novih preizkušenih proizvodjalnih načinov, kar bi se doseglo s prirejanjem predavanj in razstav motorjev, strojev, orodja, najvažnejših sirovin in poluizdelkov in prirejanjem strokovno-obrtnih in trgovskih tečajev za mojstre in pomočnike. Menda se kmalu ustanovi drug enak zavod, obrtni muzej, v Ljubljani, kakor je sklenil kranjski deželni zbor v seji dne 3. decembra 1887, kjer bi permanentne razstave umetno-obrtnih izdelkov seznanjale občinstvo o napredku naših obrtnikov.

Navzlic vsemu prizadevanju javnih faktorjev za pospeševanje obrtnika davi tega vendar huda mōra: kredit-denar, ki ga potrebuje za uspešno napredovanje svoje obrti. Zatekel se je zato k samopomoči, k zadrugam, ki mu dajo ugodnosti velikega producenta pri nakupovanju sirovin, pri uporabi strojev, pri razpečavanju izdelkov; nudi mu priliko, da stopi s konsumenti naravnost v zvezo, izključuje predrago in nerealno delujoče

prekupčevanje, pridobiva mu spoznavanje trga in tržnih razmer, vpliv na trg; združni obrtniki tvorijo torej protiutež proti združeni trgovini in obrti po sindikatih, kartelih, trustih, ringih. V mnogih krajih je po združništvu zelo napredovala domača obrt, ki razpošilja svoje izdelke ne le po vsi Avstriji, ampak tudi v inozemstvo, kakor sledeče zadruga: železo-obrtna v Kropi in Kamni gorici, slamninarska v Semiču, sodarska v Češnjici in sitarska v Stražišču.

* * *

V tej dobi so zgradili dosti novih cest in popravili stare, kajti celo državne ceste so bile slabe, izpeljane čez strme hribe in klance, kakor ona iz Železne Kaple v Kokro, okrajne ceste pa so bila le prav zanemarjena kolovozna pota, in vendar se je po teh cestah pomikal od davnih časov živahen promet med Jadranskim morjem in med deželami ob srednji Donavi. — Uredili so tudi reke, da so služile prometu, posebno dovažanju žita z Ogrskega. — Nova doba za promet je pa napočila, ko so jeli graditi železnice. Od 18. avgusta l. 1849. dalje, ko je prisopihala prva lokomotiva v Ljubljano, so izpeljali v naši deželi deset železniških prog, ki spajajo glavno mesto z obrtnimi kraji in tudi z najvažnejšo luko avstrijsko, s Trstom. — Železnice so popolnoma izpremenile prejšnje prometne razmere. Izpreči je moral sedaj voznik svoje konjiče, železnice so zvezale kraje, bogate izdelkov, naravnost s trgovinskimi mesti. Jeli so hirati semnji in velika trgovina, širila se je trgovina na drobno, a padel je zaslužek, ker so se naselili trgovci tudi v oddaljenih krajih. Pešalo je naše mlinarstvo, ker je železnica dovažala ogrsko žito primorskim mlinom ceneje nego kranjskim. Dražiti se je pa jel les in sekati so ga začeli tudi v bolj oddaljenih hribih. Marsikateri domači obrti so začeli jemati kruh tuji obrtniki, ker so dovažali boljše in cenejše izdelke v vedno večji množini. — Promet zelo pospešujejo pošte, telegrafi in telefoni.

* * *

Zelo je napredoval slovenski narod na šolskem polju. Stara ljudska šola je žela jako slabe uspehe, njen poglavitni smoter je bil ubijati učenca nemški jezik v glavo, ki se ga je pa samo toliko naučil, da ga je hitro pozabil, ko je zapustil šolo, dočim je ostal v drugih stvareh skoro popolnoma neveden. Razni rodoljubi, posebno škof Anton Martin Slomšek, so začeli zatorej odločno terjati: poučujte v ljudski šoli deca v materinem jeziku, sicer ostane ljudska šola zaprta narodu. Vlada je le deloma ustregla tem željam, ker je ukrenila, da se mora učiti v ljudski šoli poleg materinščine, ki ostane učni jezik, tudi drugi deželni jezik, kjer je to neobhodno potrebno, toda ne pred tretjim letom; razen tega je podaljšala dobo šolanja, prisilila vse otroke, da pohajajo šolo, in razširila število učnih predmetov. Takoj se je

videl napredek v ljudski naobrazbi in omiki; vedno bolj se je tudi širilo prepričanje, da je bodočnost onega, čegar je šola; občine so začele zidati šole in število šolo obiskujočih otrok je rastlo neprenehoma, medtem ko je število analfabetov padalo. — Stanje kranjskega ljudskega šolstva koncem leta 1907. je bilo sledeče: Na dveh javnih meščanskih šolah je poučevalo v šestih razredih devet učiteljev, štiri zasebne meščanske šole so imele dvanajst razredov; javnih ljudskih šol je bilo 391 z 923 razredi in zasebnih 23 z 96 razredi, na prvih je poučevalo 934, na zadnjih 153 učiteljev; ljudske šole je obiskovalo 43.917 dečkov, 42.284 deklic, skupaj 86.201. — Jako uspešno tudi deluje v jezikovno obmejnih krajih šolska družba sv. Cirila in Metoda, da varuje slovensko dečo nevarnega vpliva nemškega in italijanskega šolskega društva.

Marsikatero reforme so uvedli v srednjih šolah. Izginili so nekdanji liceji, zato so pa razširili gimnazije na osem razredov in ustanovili realke za pospeševanje izobrazbe obrtnikov in trgovcev in po prenovljenem učnem načrtu za pripravo na študij tehničnih ved. Nove gimnazije so dobile nalogo, da goje poleg prirodoslovnih ved bolj materinski jezik. Zahteva Slovencev, da se uvede slovenščina kot učni jezik, se je le deloma izpolnila, šele letos je ugodila vlada tem dolgotrajnim zahtevam in dovolila, da se uvede slovenščina kot učni jezik ne samo v nižjih, ampak tudi v višjih razredih gimnazij. Uresničena še ni druga točka slovenskega programa iz leta 1848.: ustanovitev slovenskega vseučilišča v Ljubljani.

V začetku vladanja našega presvetlega cesarja sta bili na Kranjskem samo dve srednji šoli: gimnaziji v Ljubljani in Novem mestu, sedaj je pa ukaželjni mladini odprtih pet slovenskih in dve nemških gimnaziji, dve realki in dve državni in dve zasebni učiteljski pripravnici; za višjo dekliško izobrazbo skrbita višja dekliška šola in dekliški licej v Ljubljani.

Tudi mesto Kranj se mora zahvaliti našemu presvetlemu cesarju, da je dobilo že leta 1861. nižjo gimnazijo, ki se je l. 1870. izpremenila v realno gimnazijo s štirimi razredi s slovenskim in z nemškim učnim jezikom, medtem ko se je prej poučevalo izključno v nemščini, tudi se je uvedlo risanje kakor na drugih enakih zavodih kot obligaten predmet. Zavod je lepo napredoval, zato je nastalo veliko presenečenje, ko bi morala kranjska realna gimnazija vsled Najvišje odločbe z dne 20. maja 1878 polagoma jenjati, tako da bi prihodnje šolsko leto ne smela več sprejemati učencev v prvi razred. S šolskim letom 1880/1881 bi bil moral ta za vso Gorenjsko velevažni kulturni zavod prenehati — v tem kritičnem trenutku pa se je posrečilo po dolgotrajnem moledovanju gospodu cesarskemu svetniku županu Karolu Šavniku s pomočjo deželnega predsednika preblagorodnega gospoda And. barona Winklerja izposlovati, da je presvetli cesar z Najvišjim odlokom z dne 26. junija 1880 zopet dovolil v Kranju nižjo gimnazijo z obligatnim poukom v risanju. Samo deset let je ta obstajala, razpuščena je bila leta 1890. Zopet

je isti gospod župan s pomočjo odličnih faktorjev v ugodnem zmislu rešil gimnazijsko vprašanje, presvetli cesar je dovolil z Najvišjim odlokom z dne 21. julija 1894, da se otvori v jeseni leta 1894. popolna gimnazija, ki je dobila v jeseni leta 1897. sedanje krasno in obširno poslopje in se sme po Najvišji odločbi z dne 15. novembra 1898 imenovati c. kr. cesarja Franca Jožefa gimnazija.

* * *

V tem letu slavimo Slovenci tudi šestdesetletnico narodnega probujenja. Poleg Janeza Bleiweisa, ki je začel med rojake pošiljati „Novice“, imajo največ zaslug za napredek našega naroda duhovniki, ki so bili blagodejni učitelji v narodnostnem oziru mlačnega in nezavednega ljudstva; razširjali so med njim duševno omiko, zanimanje za kmetijstvo in mu v narodnem gospodarstvu kazali pot do boljše prihodnosti. Medtem je prišel vihar leta 1848. in pretresel tudi naš narod in ga potegnil v mogočni tok novih misli in načrtov. Takrat se je pojavila za naš narod velika nevarnost: sovražniki so hoteli raztrgati Avstrijo, nenemške njene narode pa narodno usmrtiti. Sedaj ni bilo več časa, da bi tiho gojili samo svoj mili jezik, sedaj je moral podati Slovence roko bratom Slovanom na jugu in severu ter izreči jasno in glasno, da hoče braniti Avstrijo in svojo zemljo. Zato so pa tudi slovenski državni poslanci vedno stali na strani tiste stranke, ki se je bojevala za neodvisno in mogočno Avstrijo in pa za narodno enakopravnost: da se namreč jeziku vsakega naroda dá popolna veljava v uradih in šolah kakor tudi v javnem življenju. Doma pa so v tem zmislu delovala razna politična društva. Tako je leto 1848. probudilo tudi Slovence, da so se jeli zanimati za javna vprašanja, za politiko, za novo osnovo Avstrije in za naprave, potrebne Slovincem, da morejo živeti svobodno narodno življenje, iz katerega more vzkliti blagor narodu in postati Slovence tem čvrstejša opora Avstriji in cesarju na južni meji. Vendar pa noben narod ni gojil tako skromnih želj, kakor naš; zahteval je enakopravnost slovenščine v šoli in uradu, katero je decembrska ustava leta 1867. zajamčila; najvišje so se vzpeli tisti, ki so se navduševali za zedinjeno Slovenijo, za združitev Slovencev v eno samo kronovino, kar se pa radi odpore vlade in needinosti slovenskih politikov ni moglo izvesti.

* * *

Ustavna doba je jako blagodejno vplivala na prosvetno življenje Slovencev, umetnost in književnost se lepo razvijata, dve književni društvi, družba Sv. Mohorja in Slovenska Matica, razširjata koristne in poučne knjige med ljudstvom, politični časniki probujajo narod, leposlovnji mu nudijo razvedrilo, ljudske in župnijske knjižnice ga preskrbljujejo s potrebnim čtivom; v čitalnicah in izobraževalnih društvih se zbirajo možje k zabavi

in resnemu delu, tukaj čitajo novine, prepevajo pesmi, igrajo gledališke igre in se izobrazujejo s predavanji; politična društva napeljujejo narod k politični treznosti; dramatično društvo skrbi za slovensko dramo in opero, Glasbena Matica in druga pevska društva gojijo v narodu glasbo in petje; delavci so združeni v raznovrstnih delavskih organizacijah, čili mladeniči v Sokolih in Orlih, visokošolci v raznih dijaških društvih, slovenske žene v humanitarnih društvih, prijatelji domovinoznanstva v Muzejskem društvu, pospeševalci katoliške znanosti v Leonovi družbi in v Društvu za krščansko umetnost, obėudovatelji našega prekrasnega gorskega sveta v Slovenskem planinskem društvu; ljudski misijoni izboljšujejo npravno živiljenje ljudstva, marijanske kongregacije navajajo mladino k čednostnemu živiljenju, družbe treznosti in Abstinent razširjajo protialkoholno gibanje.

Prilike kazati v dejanju ljubezen do bližnjega, ni manjkalo. Večkrat je lakota trkala na vrata, posebno Dolenjcem in Notranjcem, ali je pa povodenj uničila v drugih krajih kmetu vse pridelke, ali pa je potres razrušil prebivalcem domove. V teh slučajih se ni pokazalo samo zlato sree milodarnih ljudi, nego v prvi vrsti milosrčnost našega cesarja in drugih članov cesarske rodovine, ki so poslali bogate darove stradajočim v pomoč. Deželno zastopstvo in milosrčni ljudje so za bolnike na telesu in umu sezidali bolnišnice (v Ljubljani, Komendi, Novem mestu 1894, Postojni 1895 in Krškem 1898), hiralnice (v Ljubljani 1876 in Spodnji Idriji 1897), ubožnice (na Breznici in Turjaku, v Kamniku, Kranju, Kropi, Ljubljani, Radovljici in Škofji Loki), sanatorij Leoninum, blaznico na Studencu pri Ljubljani; ubožni zakladi, ustanove za reveže in Vincencijeva družba podpirajo uspešno uboge ljudi. Po deželi so pomnožili število zdravnikov, ki čuvajo nad zdravstvenimi razmerami in pomagajo revežem v boleznih, rešilno društvo nudi ponesrečenim prvo pomoč, požarne brambe varujejo ljudstvo silnega elementa ognja. Mnogo drugih naprav vpliva blagodejno na naše zdravje; mesta so si preskrbela dobro pitno vodo (Ljubljana, Kamnik, Črnomelj, Lož, Radovljica, Kranj); podzemeljski kanali snažijo tla, po mestih širijo ulice, nasajajo ob njih drevesa, napravljajo vrte, po teh cestah pa žarita tajnostni luči, Aurova in električna.

Milosrčni ljudje pa tudi mladine niso pozabili, ustanovili so sirotišča (v Ljubljani, kolegij Marianum 1876 in Lichtenthurnov zavod 1878, v Kočevju 1895), za izprijene in zanemarjene otroke skrbi katoliško društvo detoljubov, salezijanski zavod na Rakovniku pri Ljubljani (1901) pa navaja take otroke k poboljšanju in npravnostnemu živiljenju, gluhonemnica v Ljubljani nudi prijetno zavetje za gluhoneme otroke, Elizabetna otroška bolnišnica (1876) oskrbuje otročiče revnih staršev brezplačno. Mladeniči, ki pohajajo srednje šole in prebijejo mnogo bede in pomanjkanja, dobijo v zavodih (kolegij Aloisianum 1846, zavodi sv. Stanislava 1900, dijaški konvikt v Kranju 1904) ceno ali pa brezplačno preskrbo, dijaške kuhinje (v

Ljubljani 1870, Novem mestu 1894, Kranju 1894) delijo ubožnim dijakom brezplačno ali za neznatno odškodnino tečno in zdravo hrano; dijakom visokih šol lajšajo bedo dijaška podporna društva (v Gradeu, Pragi, na Dunaju, Radogoj in starešinstvo Leonove družbe); mnogoštevilne in včasih izdatne dijaške ustanove izboljšujejo gmotno stanje kranjskih dijakov.

Letos, ko praznuje naš presvetli cesar svoj jubilej, je namenil jubilejski dar „otroku“. Zasebna dobrodelnost, izpodbujena po tej želji našega vladarja jubilarja, se je zavzela v nepričakovani meri za mladino, snujoč vsepovsod društva za otroško varstvo, ki omogočujejo uspešen boj zoper zanemarjenost in izprijenost mladine. Vsaka občina ima že svoj sirotinski svēt, vsaka vas svojega sirotinskega svetovalca, preprosti kmet izvršuje z vnemo ta posel, sploh je gibanje za otroško varstvo prešinilo vse ljudske sloje. Tudi vlada je že predložila načrt zakona o kazenskoprnem ravnanju z mladino in o njenem kazenskoprnem varstvu, nadalje v okviru novele k občnemu državljanskemu zakonu načrt izpremenjenega varuštvenega prava; obljubila je tudi, da skoraj predloži tudi načrt zakona o skrbstveni vzgoji.

* * *

Te kratke črtice nam kažejo veliki napredek kranjske dežele in slovenskega naroda za vladanja cesarja Franca Jožefa I. Premenljive čase je videl naš cesar, v življenju mu ni vedno sijala sreča. Nobena človeška nadloga mu ni prizanesla. Vedno pa si je cesar ohranil zaupanje v Boga in ljubezen do svojih narodov. Veliko izkustvo je vodilo vladarja. Vedno je točno izpolnjeval svoje težke vladarske dolžnosti. Zato pa tudi Vi, dragi učenci, posnemajte v tem oziru našega cesarja, da boste ves čas svojega življenja v vseh, bodisi ugodnih, bodisi neugodnih razmerah, vestno izpolnjevali svoje dolžnosti ter se tega svojega sklepa držali vse svoje žive dni. Previdnost božja naj še dolgo let ohrani vladarja v blagor države in njegovih narodov, naj ga vedno do najskrajnejših dni njegovega življenja spremlja najobilnejši božji blagoslov! Zato vzkliknimo: Živio naš premilostivi cesar in gospod Franc Jožef I.!³

³ Pri sestavi tega govora sem rabil sledeče pripomočke: Novice, Slovenski Narod, Slovenec; Apih, Naš cesar, Celovec 1898; Lončar, Politično življenje Slovencev, Ljubljana 1906; državni in deželni zakonik; Gruden, Das soziale Wirken der katholischen Kirche in Österreich, Diözese Laibach; Helfert, Geschichte der österreichischen Revolution, I, Freiburg, Herder 1907; Friedjung, Österreich von 1848 bis 1860, I, 2. Aufl., Stuttgart 1908; Brentano, Kaiser Franz Josef I., Wien 1908; itd. itd. itd.

Šola in dom

njuno medsebojno razmerje in njihuni stiki.

Pri roditeljskem sestanku dne 17. januarja l. 1909. predaval prof. Makso Pirnat.

„Svet se po samih šolah ne poboljša,
ako starši doma pravega dna ne položijo.“

Anton Martin Slomšek.

Pri svojem posvetovanju dne 6. novembra l. 1908. je sklenil učiteljski zbor naše gimnazije, da se priredi današnji sestanek za starše in njih namestnike, za dijake in učitelje. Meni pa je poveril učiteljski zbor nalogo, da predavam na tem sestanku.

Tako smo se torej v tej dvorani zbrali oni, med katerimi obstoja naravna notranja vez. Na eni strani dijaki, vaši sinovi in varovanci, naši učenci; na drugi strani očetje, matere, namestniki roditeljev in učitelji. Na eni strani ljuba naša mladina, naš zaklad, naša nada in ponos, zenica našega očesa, naša ljubezen; na drugi strani starši, namestniki staršev in učitelji — sami iskreni ljubitelji naših dijakov, njihovi odkriti prijatelji, pa tudi njih resnični dobrotniki. Vi vsi mi bodite pozdravljeni iz dna srca!

Prebiti hočemo skupaj nekaj trenutkov in se pogovoriti o vzgoji sploh in posebej o domu in šoli, to se pravi o domači in šolski vzgoji, ogledati si hočemo razmerje med šolo in domom in razmišljati nazadnje o stikih, o zvezah, ki obstoje med domom, to je med roditelji in njih namestniki, in med šolo, to je med učitelji. Resno hočemo preudariti, kako bi se izboljšalo razmerje med domom in šolo, kako naj bi se dom in šola približala drug drugemu in kako naj bi se poživile in utrdile vezi, ki vežejo tadva faktorja ali ki bi jih vsaj morale vezati.

Viri: Pribil Dragotin, Šola in dom s posebnim ozirom na roditeljske večere. I. Teoretični del. 1907. II. Praktični del. 1908. Ljubljana. Izdala „Slovenska Solska Matica“. — Becker M. A., Verstreute Blätter. Wien 1880. — Der Lehrerverein in Judenburg. Liebwerte Eltern. (Elternbrief.) — I.—VII. Jahresbericht des städtischen Gymnasiums in Wels. — Loos J., Enzyklopädisches Handbuch der Erziehungskunde. Wien-Leipzig. I. zv. 1906., str. 311—314. — Rein W., Enzyklopädisches Handbuch der Pädagogik. Zv. II., Langensalza 1904, str. 382—387, zv. IV., 1906, str. 67—72 in zv. VIII., 1908, str. 83—86. — Thumser Viktor, Dr., Erziehung und Unterricht. Ein Freundeswort an die Eltern. Leipzig und Wien 1901.

Nič novega vam ne bom povedal. Tudi ne pričakujte od mene učenega razpravljanja o vzgoji. Eno pa rečem: kar tukaj govorim, to mi prihaja iz dna duše, to prihaja iz mojega notranjega prepričanja, pa zato tudi upam, da najdejo moje besede pot v vaša srca in ondi obrode svoj sad.

Za vodilo svojega predavanja pa sem si postavil zlate besede enega naših največjih vzgojiteljev, našega nepozabnega Antona Martina Slomška — komu se ne razigra srce, ko sliši to ime —, ki pravi: „Svet se po samih šolah ne poboljša, ako starši doma pravega dna ne položijo“.

1.

Nežna cvetlica na vrtu! Kako naj se razvije, ako je ne neguje večča roka vrtnarjeva. Slabotno dete! Izgubljeno je, ako mu ne stojte ob strani dragi starši. Da, otrok nujno potrebuje podpore in opore. In kdo mu da to oporo? V prvi vrsti starši, skrbni oče, ljubeča mati; potem družina, v kateri raste, in družba, med katero se giblje; naposled šola, cerkev in država.

Človek potrebuje torej zlasti v prvi mladosti, pa tudi pozneje kot deček in deklica, kot mladenič in mladenka raznih voditeljev. In to vodstvo človeka od prvih trenutkov življenja pa tja do časa, ko prevzame svojo nalogo v življenju, to vodstvo se imenuje vzgoja.

Dobra vzgoja je največji dar za človeka; ona je najboljša dota, katero more dobiti od svojih staršev. Starši, ki dobro vzgoje otroka, poklonijo človeški družbi najdragocenejši dar.

Kaj je torej namen vzgoje? Iz otroka, te revne, šibke stvarice, ki je bolj nagnjena k slabemu kakor k dobremu, hočemo napraviti izobraženega, nravnega, poštenega, vernega, krepkega človeka, koristnega člana človeške družbe. Vzgoja mora pa tudi gledati na to, da se razvija otrokovo telo zdravo, lepo in skladno.

Silno težka stvar je vzgoja. Tisti, ki vzgaja, mora ravnati jako previdno in skrbno; posluževati se mora pravih sredstev, postopati ne sme tja v en dan, ampak po gotovem, vestno preišljenem načrtu, po stanoovitnih načelih.

Skromna šivilja dobro preračuni, kako bo razrezala platno, iz katerega hoče napraviti srajco; navadni krojač se točno ravna po vzorec, da ne skvari obleke in ne ujezi naročnika. Vzgojitelj pa, ki hoče iz slabotnega, revnega otroka narediti pametnega, porabnega člana človeške družbe, naj se pusti voditi od slepega naključja! To nikakor ne gre.

Torej treba vzgajati umno, naravno, času primerno, praktično, vsestranski, edinstveno, istinito, verno, narodno in patriotično. Vse te zahteve

dobre vzgoje si natančno in od blizu ogledamo pozneje, ko bomo govorili o domači, pa tudi o šolski vzgoji.

Večkrat se zgodi, da dobra, tudi najboljša vzgoja ne donese zaželjenih sadov, da otroci pri najskrbnejši vzgoji ne postanejo dobri ljudje, ampak so pravi bič svojih staršev in vzgojiteljev. A to so le izjeme in nas ne smejo plašiti. Stara, izpričana resnica je, da dobri vzgojitelji vzgoje tudi dobre otroke, dobre vzgojence. Saj nam je tudi znano, da rodi dobro drevo dober sad in da ne beremo fig po trnjevih grmih.

Največjega, najbolj odločilnega pomena sta za vzgojo dom in šola. In o teh dveh hočemo izpregovoriti nekaj več.

2.

Naravno vzgajališče je — d o m , d r u ž i n a.

Doma dobi človek prvo vzgojo; navadno prebije otrok največ časa doma, pri starših, v domači družini; zato je domača vzgoja najtrajnejša; lahko rečemo, da nas vse življenje vodi dom in odločilno vpliva na nas; nele samo otrok in deček, tudi mladenič in mož je še vedno odvisen od doma.

Opozarjam, da ima dom pri vzgoji na razpolago tako važna, tako mogočna sredstva, da jih niti šola niti noben drugi vzgojitelj ne more imeti enakih. Le pomislimo, kako moč ima do otroka resen oče po svojem ugledu; in vsi vemo, kako važno vlogo igra pri vzgoji materina ljubezen.

Ni tukaj na mestu, da bi nadalje razpravljaj o vzgoji otrok v prvih letih njih starosti, dasi je prav ta prva vzgoja prevažna in kaže človek nje sledove vse svoje življenje.

V gimnaziji imamo opraviti z napol odraslimi in večkrat z že odraslimi dijaki. Starost gimnazijcev obsega navadno dobo od desetega do dvajsetega leta.

Prevažna je ta doba za dijaka; to je doba njegovega glavnega razvoja v telesnem in duševnem oziru. In dom in starši morajo prav sedaj zastaviti vse svoje moči in sile, da vsestransko dobro vzgoje sina, da morda popravijo to, kar se je zagrešilo prejšnja leta. Res je, da se je že prej razvila pri sinu kal njegove osebnosti, preden je stopil v gimnazijo; ob vstopu v srednjo šolo se že precej značilno kaže dečkova osebnost, opazati so pri njem že dokaj jasno razvite lastnosti, dobre in slabe. Vendar ne obupati. Skrbna domača vzgoja prav gotovo lahko odpravi razne telesne, zlasti pa duševne napake; deček se še vedno razvija, in dokler se to godi, še lahko vplivamo nanj, lahko ga navedemo na pravo pot in spravimo s pogubne poti.

Res, da velja vzgoja v prvi vrsti duši mladeničevi, nikakor pa ne sme zanemarjati telesa.

V gimnazijski dobi se razvija in dorašča dečkovo telo. Iz dečka postaja mladenič. Treba storiti vse, da se telo res lepo in krepko razvije. Saj je znano, da v zdravem telesu prebiva tudi zdrava duša.

Večino časa prebije dijak v sobi, v stanovanju. Od dijaškega stanovanja moramo predvsem zahtevati, da je čisto in da je v njem dober zrak. Vsak dan ga je treba dodobra prezračiti, vsak dan skrbno pomesti. Kdo bi pač rad prebival in delal ter se učil v zadehlem in nečistem prostoru? Nihče, najmanj pa dijak, ki potrebuje čistega zraka kakor riba sveže vode. Na vse zahteve glede dijaških stanovanj vedno in vedno opozarja starše in namestnike komisija, ki vsako leto pregleduje stanovanja, kjer prebivajo gimnazijci. Da bi le ti dobrohotni in dobro mišljeni opomini padli na rodovitno zemljo! Čisto naj bo torej dijakovo stanovanje, čisto njegovo telo, obleka in knjige.

Da potrebuje zlasti dijak kakor vsak mlad človek dobre, tečne in izdatne hrane, o tem pač ni treba nadalje razpravljati. Na tem mestu pa se moram spomniti tukajšnje Dijaške kuhinje in drugih blagih dobrotnikov naše mladine, ki skrbe, da dobivajo dijaki zastonj ali pa za mal denar dobro hrano. Bodi jim iskrena hvala zato in prepričani naj so, da denar, ki ga žrtvujejo v ta namen, ni v vodo vržen, temveč naložen na bogate obresti.

Prepogosto se pokažejo pri dijaku vsakovrstne telesne napake in hibe. Kako često opazimo pri mladeniču skrivljeno hrbtenico, eno ramo višjo od druge itd. Ti dve hibi navadno nista prirojena, ampak sta velikokrat posledica napačnega sedenja. Prav zato naj pri vsaki priliki starši opozarjajo sinove, da naj sede pri branju in pisanju ravno, ne sključeno. Ako pa se je hiba pokazala, k zdravniku z dijakom; saj imamo danes zavode, ustanovljene nalašč zato, da v njih odpravljajo izvežbani zdravniki razne telesne hibe, kakor so: pokvarjena hrbtenica, ena rama višja od druge, napake pri hoji itd. itd. Držimo se pa tudi tukaj zlatega pravila: boljše take hibe preprečiti nego lečiti (zdraviti).

Zlasti je pri mladini skrbeti za zdrave oči in zobe. Vsaka najmanjša napaka na očeh in zobeh naj se da takoj pregledati po zdravniku; razne take napake se brez težkoč odstranijo, ako vprašaš za svet zdravnika; zastarelo napako boš težko, ali celo zastonj odpravljal in popravljal. Ker že govorim o očeh, naj omenim škiljenja, ki neredko kazi naše dijake; ta napaka se da odstraniti z majhno, nenevarno operacijo.

In še nekaj! Mnogo naših mladeničev je celja; tudi to je hiba, ki jo danes z gotovim uspehom ozdravijo v takoimenovanih ortopedičnih zavodih. Ako opaziš pri sinu, da začinja jecljati, takoj k zdravniku z njim. Ako zastari ta hiba, jo je pač težko odpraviti. In mi vsi vemo, kako pomilovanja vreden je jecljajoč človek.

Pijača in tobak! Tadva igrata uničujočo, razdirajočo vlogo v dijaškem življenju. Dijak — pijanec; dijak — strasten kadilec; žalostna, a prepogosta prikazen. Dokler bodo živeli ljudje, imeli bodo strasti. Pivo

in vino sta dar božji. Kdo ne bi tuintam tudi dijaku privoščil, da si ugasi žejo s kozarcem vina ali s čašo piva. Preprečiti pa moramo skusiti na vsak način, da mladeniču ne postanejo opojne pijače — potreba. Glede žganih pijač (rum, konjak, žganje) pa smo gotovo vsi tega mnenja, da je najboljše, ako se jih mladi ljudje popolnoma zdrže. Huda in pogubna strast je tudi kajenje. Marsikoga je tobak že spravil pod zeleno rušo, marsikomu je pokvaril zdrave živce. Tobak je strup — torej proč z njim!

Prevelikega pomena za telesni razvoj je gibanje pod milim nebom, bivanje in kretanje v naravi. Malo alpskih mest se ponaša s tako krasno okolico kakor naš Kranj. Ta okolica kar s silo vabi v svoje blagodejno okrilje. Lepi, prijetni, nenaporni izprehodi po okolici mesta Kranja — to je kakor nalašč za našega dijaka. Kadar je opravil dijak doma svoj posel, ne branite mu, ne ovirajte ga, da ne bi pohitel venkaj v lepo, mično naravo. Še prigovarjajte mu, da dá slovo za dve, tri ure mestu in se tam zunaj navžije dobrega gorenjskega zraka, navžije pa tudi lepote našega krasnega planinskega sveta. Prijazna Šmarjetna gora z obsežnim, naravnost divnim razgledom, strmi Sveti Jošt s starodavno božjepotno cerkvijo, hladni Savski drevored, lepa Kranjska ravnina, beli Šenčur, slikovito ležeče Predoslje, zeleno Naklo, mirna in idilična Besnica, Jenkovo preljubo „Sorško polje“, Valjavčeva „Storžičeva dežela“, romantična Kokrška dolina — to so pripravna izletišča za našo mladino. Tam naj se naš dijak povesele, razvedri, tam naj se uči spoznavati lepoto domačega sveta, tam naj išče in najde izpodbuje, da mora ljubiti, dejanski ljubiti domačo grudo in se vestno pripravljati, da bo enkrat v ponos in veselje, pa tudi v korist sveti zemlji domači.

Radi puščajte dijake k takoimenovanim mladinskim igram. Pri njih se uri telesna gibčnost, goji poštena zabava in pospešuje neprisiljeno občevanje dijakov med sabo in dijakov z učiteljem. Igre se menjavajo z izleti, ki služijo zabavi, pa tudi pouku.

Kratko rečeno: po napornem, težavnem duševnem delu se vsakdo rad odpočije, tako tudi dijak. Z resnim delom naj se vedno družijo poštena zabava doma in zunaj.

Kako naj sploh starši in njih namestniki skrbe za zdravje svojih otrok in varovancev, prav lepo pojasnjuje Burgersteinova knjižica: „Kako je skrbeti doma za zdravje šolske mladine“. Ta in oni jo ima že v rokah; kdor je pa nima, naj si jo nabavi pri gimnazijskem ravnateljstvu; cena ji je 10 vinarjev. Isti pisatelj je spisal tudi knjižico: „Zdravstvena pravila za učence in učenke.“ (Cena 10 v.) Dijaki, vam je namenjena, sezite po njej, večkrat poglejte vanjo in se vestno ravnajte po njenih zlatih navodilih!

Povedali smo, kako naj skrbi dom za telesni razvoj dijaka. V a ž - nejša nego telo je njegova duševna stran. Sveta naloga staršev in njih namestnikov je torej, da se z vso vnemo in prizadevnostjo trudijo, da se duševna stran dijaka kar najugodneje razvije, da si dijak pridobi kar največ znanja, da si pa oplemeniti sree, da se utrdijo njegove dobre lastnosti in zatro slabe navade in strasti.

V prvi vrsti naj gledajo starši n a t o, da se sin kar n a j v e č n a u č i. Dobro tako. Znanja, ki si ga pridobi človek, mu ne vzemo tatovi niti mu ga ne sne rja. Čimveč znanja si človek osvoji, tem bolje zanj, tem bolje za narod, čegar sin je.

Toda težka in dolga je pot, ki vodi do temeljitega, vsestranskega znanja. Marsikateri dijak omaga na tej težavni poti, nekateri po svoji krivdi, nekateri pa tudi po krivdi staršev. Starši! Pazljivo zasledujte, kako se vaš sin uči, kako napreduje v posameznih predmetih. Imejte zanj priznalno, pohvalno besedo, ako dobro uspeva; priskočite mu pa tudi na pomoč z bodrilno, izpodbujevalno besedo, ako omaguje. Brigajte se za to, da točno in lepo izvršuje domače naloge, da se vestno in temeljito nauči vsega, kar se mu je naložilo v šoli. Poglejte večkrat, kake rede dobiva v nalogah.

Kaj pa pomaga človeku še tolika učenost, še tako obsežno, vsestransko znanje, ako je njegovo srce okorelo, ako ga ni oplemenitila domača vzgoja. Kako že pravi nepozabni Slomšek! „Kdor hoče prav srečno živeti, mora m o d r o glavo pa ž l a h t n o srce imeti.“

In nežni Gregorčič poje:

„Le tisto omiko jaz štejem za pravo,
ki voljo zadeva, sree in glavo.“

Ako hočeš, da bo tvoj sin — dijak dobrega, blagega srea, glej in pazi, da mu sam daješ v tem oziru l e p z g l e d; glej, da si sam v resnici dobrosrčen in blagodušen. Zgledi vlečejo, pravi pregovor, besede (nauki) pa samo mičejo.

Prav dobro in uspešno sredstvo, da si človek oplemeniti svoje srce, je brez dvoma d o b r a k n j i g a. Lepa povest, navduševalna pesem, kako nas to vname za vse dobro, blago in lepo, kako nas izpodbudi. Tudi jaz hočem tako ravnati, vzkliknemo, ko smo brali o blagoplemenitem značaju, ki ga vneto popisuje pisatelj, ki ga zanosno opeva pesnik.

Dobrih mladinskih knjig tudi Slovencem danes ne manjka. Za nižjo gimnazijo bi priporočal knjige družbe sv. Mohorja, za višjo pa dela, ki jih izdaja Slovenska Matica; Šolska Matica je izdala nekaj stvari, ki so prav prikladne za bolj odrasle dijake. Za dobro berivo skrbi tudi dijaška knjižnica v gimnaziji. Dolžnost dijakov pa je, da to knjižnico prav pridno in vztrajno izrabljajo.

Opozoriti hočem še na nekatere stvari, ki se mi zde pri vzgoji duha in sreca zlasti važne.

Že mlad dijak naj se zaveda, da je ena prvih in glavnih dolžnosti vsakogar na zemlji — človekoljubje (humaniteta) in da je človekoljubje najlepša, najplemenitejša lastnost, ki jo more imeti človek. Res, da smo sami sebi najbližji; res, da je samoljubje (egoizem) glavna gonilna sila v življenju vsakega človeka. Prav tako. Skrbimo v prvi vrsti za svoj prid, nikdar pa ne pozabimo, da smo členi v veliki verigi človeštva, da imamo kot taki velike dolžnosti do drugih, do sozemljanov, do človeške družbe sploh. Vsi vemo, koliko neštevilnih dobrot smo prejeli od drugih (staršev, sorodnikov, prijateljev, znancev itd.), zato pa je čisto naravno in pravično, da skušamo po možnosti vračati drugim te neštete dobrote in usluge. Dijak! Rad priskoči svojemu tovarišu na pomoč, ako vidiš, da je v tej ali v oni sili in zadregi; rad deli ž njim, kar imaš, ako opaziš, da je potreben. Sladak ti bo spomin na to, kar si komu dobrega storil. Vodilo naj ti bodo zlate besede našega pesnika:

Jedno je potrebno le:
skrbi zase, ljubi brata,
dvigni ga, odpri mu vrata,
bodi ti sodnik sree!

Fr. Levstik.

Spomni se večkrat na vzvišen Kristov nauk: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!“ Pa se ravnaj po njem!

Radi očitajo nam Gorenjcem, da smo — sirovi. Ni popolnoma neopravičeno to očitanje. Tudi med dijaki se najde mnogo sirovosti. Zato pa glejte starši o vsaki priliki, da se mladina iznebi te nelepe lastnosti. Vsaka senca sirovosti naj izgine iz dijaških vrst, pa naj se že kaže v vedenju, govorjenju ali dejanju. Velika sirovost je zlasti — kletvina. Ostudna prikazen mlad človek, ki preklinja. Nobena grda beseda naj ne pride iz dijakovih ust.

Kakor naj se dijak vestno izogiblje sirovosti, tako naj se pa tudi iznebi tiste me v ž a v o s t i, m l a č n o s t i. Kaže naj se vsepovsod samozavestnega. Dostojen ponos naj se razodeva iz vsega njegovega dejanja in ravnanja! Komu so ljubi ljudje, ki jim pravimo mevže?

Starši, budite v mladeniču č u t z a l e p o t o. Lepa knjiga — lepa pesem — lepa slika, kako nam vse to dobro de, kako nas blaži, vedri, pa tudi zabava, v resnici zabava. Prazno, pusto je življenje onega, kdor nima nič zmisla, nič čuta za lepoto, za umetnost. — Naredite torej sinu veselje, pa mu kupite lepo knjigo, ako rad bere; omislite mu to ali ono godbilo, ako ga veseli glasba; preskrbite mu zbirko dostojnih, umetniški izvršenih slik, ako ga zanima slikarstvo. Neizmerno ga s tem razveselite, napravite mu največje veselje, najlepšo zabavo, za katero vam bo večno hvaležen.

Tako ga privedete do tega, da ne bo s temnim očesom gledal v življenje, da ne bo vedno tarnal o dolini solza, ampak da bo prišel do sladke zavesti, da svet vendarle ni tako napačen, da življenje vendar ni tako pusto in mučno za onega, ki ga zna prav in razumno uživati. Privedete ga do tega, da vzklikne s pesnikom:

Da heißt die Welt ein Jammertal
und dünkt mir doch so schön,
hat Freuden ohne Maß und Zahl,
läßt keinen leer ausgehen.

Miller.

Da, vesele narave nam je treba, mladini in starim. Vesela narava, vesel temperament je prava podlaga zemeljske sreče, prvi pogoj zadovoljnosti, največja izpodbujaja za vestno izpolnjevanje dolžnosti. Vesel, živahen človek! Kaka sreča zanj, kaka sreča za družbo, v kateri občuje. Povsod je dobro došel, povsod sprejet z odprtimi rokami, sprejet tako, kakor topel solnčni žarek po dolgoletnem deževju.

Dijak naj si že zgodaj utrdi svojo voljo. Kreпка volja, ta dela pravega človeka, vrlega moža. Silna moč biva v človekovi volji. Noben napor ji ni prehud, vsako, še tako mogočno oviro premaga. Kreпка volja vodi do cilja, zagotavlja uspeh. Dijak! Ojači svojo voljo, vzgoji svojo voljo! Ne pozabi iskrenega opomina našega pesnika:

„Naj volja tak kreпка, ko tvoje gore,
naj moč ti bo taka, ko tvojih je rek,
ki trgajo jez i potresajo breg;
al' mirnopolosno srce naj ti bo,
ko tvoje spomladi polje je cvetno!“

S. Jenko.

Človeku močne, odločne volje je delo in trud — zabava. Brez dela ne more strpeti. Zadovoljnost najde edinole v delu. Tak človek spozna, kako resničen je latinski izrek, ki pravi: „labor non onus, sed beneficium“ (delo ni breme, ampak dobrota)! Strinja se s pesnikom, ki je zapisal zlate besede:

„Ne plaši se znoja, ne straši se boja,
saj možko dejanje krepečuje moža,
a pokoj mu zdrave moči pokonča;
dejanje ti ljubi, a boj se pokoja!“

S. Gregorčič.

V vsem svojem dejanju in nehanju naj se kaže dijak odkritosrčenega. Z jasnega čela, iz vedrega, čistega očesa naj se mu bere odkritosrčnost. Njegova zunanost bodi vsekdar neskalska podoba njegove notranjosti, njegovih misli in želja, njegovih čustev in hrepenenj. In če je kaj zakrivil, naj odkrito prizna svojo napako, naj pristane svoj pregrešek. V takem slučaju naj se spomni prepomenljivega latinskega pregovora, ki se

glasi: „errare humanum, sed in errore perseverare turpe“ (motiti se, grešiti je človeško, a v zmoti, pregrehi ostati je sramotno). Skrbno se varuj, dragi dijak, hinavščine in pazi, da ne boš podoben ljudem, o katerih pravi sveto pismo, da so kakor pobeljeni grobovi, lepi na lice, a notri polni gnusobe.

Dragi starši! Ako ravnate po označenih navodilih, uspeh nikakor ne izostane. Prav gotovo postane vaš sin po vaši prizadevnosti in po vaši skrbni vzgoji vrl, pošten človek, lep značaj. Ponižen in dostojen v vedenju, govorjenju in dejanju; pokoren vam in drugim predstojnikom; spravljljiv in prijazen, miroljuben do vsakega, s katerimkoli bo občeval, prost verske in narodne nestrpljivosti; točen v izpolnjevanju svojih dolžnosti, varčen in skrben.

Lepemu značaju bo odgovarjalo tudi fino vedenje dijakovo. Vrl značaj se navadno strinja in druží z vsestransko oliko. Velika škoda je, ako se pri vzgoji premalo gleda na oliko. Pomnite si, da človek prepogosto z olikanim vedenjem in ravnanjem več doseže nego z najbogatejšim znanjem, nego z najtemeljitejšo učenostjo. Kako prijetno je videti dijaka, ki je dostojen, ljubezniv in lahkoten pri vsakem gibanju, gibčen pri sedenju, pri hoji, pri jedi, pri izomikanju in pozdravljanju na cesti; izbranega izražanja, okusen v obleki, ročen in spreten v rabi vsakega orodja, vnet za red in ličnost; dovzeten za lepo, omikano zabavo, za pošteno razvedrilo; sovražen, nenaklonjen dvoumnim govorom in sirovim šalam, prijatelj lepe umetnosti. Taka olika ni hinavščina, kakor mislijo nekateri; ne, potrebna in koristna je človeku; lahko rečemo, da je dijak res olikanega, nepretiranega vedenja ljub Bogu in ljudem.

Mladenič, ki si je pridobil s pomočjo svojih staršev in drugih vzgojiteljev lep značaj, bo brez dvoma srečno in lahko živel in v vseh okoliščinah, prijetnih in neprijetnih, brez težave izhajal. Povsod se bo prikupil po svojem značaju, po finem nastopanju in taktinem ravnanju. Ponosno, odločno bo zastopal in zagovarjal svoje nazore, svoje prepričanje; nikomur ne bo nadležno usiljeval svojega mnenja, svojih misli; nikdar ne bo s kolom pobijal in s strastjo preganjal onega, ki je drugačnega prepričanja nego on sam. In če ga bo zadela kaka krivica, škoda, ne bo sovražil svojega nasprotnika, kriveca in škodljiveca, ne bo mu hudega povračal v slepi strasti s hudim, ker se bo vsekdar spominjal svetopisemskega izreka, ki nas uči, da je Bog maščevanje sam sebi prihranil. Dragi dijak! Takemu značaju bo srečna, vesela pot skozi življenje. In ko bo končal svoj tek, bo njegov spomin blagoslovljen! Ako hočeš biti srečen, ako želiš zapustiti za sabo lep, časten spomin, se potrudi, da si privzgojiš tak značaj. Pojdi in stori, kakor sem ti rekel.

Se eno besedo namestnikom staršev!

Ljube gospodinje in gospodarji! Starši so vam izročili to, kar jim je najdražje na svetu, zaupali so vam zaklad, od katerega so se tako težko ločili — dali so vam v oskrbo svoje otroke, svoje drage sinčke in sinove. Veliko so vam zaupali. Glejte, da boste v resnici vredni tega zaupanja!

Sveta, težka, odgovorna je vaša naloga. Vem pa, da imate dobro voljo.

Skušajte biti svojim varovancem res — drugi starši! Posvečajte jim isto skrb in paznost, izkazujte jim isto ljubezen, katere so deležni pri starših.

Dolžnosti staršev — so vaše dolžnosti. Kar sem prej povedal staršem, vse to velja tudi vam v polni meri.

Nerad, težko, z žalostnim srcem se loči dijak od svojih staršev. Skrbite za to, da ne bo preveč pogrešal drage očetove hiše! Kako to storite najbolje? Skušajte, da najde dijak pri vas res drugi dom, da se pri vas počuti kakor doma pri skrbnem očetu, pri ljubeči materi. Potem bo dijak zadovoljen, srečen, in rad in z veseljem bo izpolnoval svoje dijaške dolžnosti.

Dajajte v vseh ozirih svojim varovancem dober zgled! Bodite sami vestni, pošteni, miroljubni, — potem bo tak tudi dijak. Ako se brigade samo za to, da ni lačen in žejen, ste storili premalo. Nadzorujte njegovo vedenje doma in zunaj, zasledujte po svojih močeh in podpirajte njegov napredek v šoli, navajajte ga zlasti na red in točnost in na pametno uporabo časa; ob določeni uri naj hodi spat in naj vstaja; v šolo naj ne prihaja niti prezgodaj niti prekasno; poskrbite tudi, da ne zamuja po vaši krivdi šolske službe božje. Bodite mu skrbni vzgojitelji, vneto razvijajte njegove dobre lastnosti, previdno zatirajte slabe. Po delu in trudu mu pa tudi privoščite poštene zabave; pustite, da se mlajši dijak razveseli pri poštenu igri po želji svojega srca; dovolite, da si starejši dijak ogleda dostojno gledališko predstavo, da se o priliki udeleži zanimivega koncerta.

Ako uvažujete podana navodila, se poreče lahko in z mirno vestjo, da je vaše stanovanje dobro in priporočila vredno. To je pač najlepše priznanje za vas. Radi bodo dijaki stanovali pri vas in sami boste imeli od tega tudi gmotno korist.

Končno opozarjam starše in njih namestnike, da natanko prebero disciplinarni red, kar morajo potrditi tudi s svojim podpisom. Ne pozabijo naj semintja tudi pogledati v drobno knjižico, naslovljeno: „Poučilo tistim, ki imajo dijake na hrani in na stanovanju“, ki nudi staršem in njih namestnikom prav koristne nasvete. To knjižico bi moral vsak oče, vsaka gospodinja in vsak gospodar imeti, pa tudi brati in se ravnati po njej. Koliko sitnosti pa tudi nesreče nastane

vsled tega, ker starši in gospodinje ne poznajo šolskega reda in se večkrat ne zavedajo dolžnosti, ki jih imajo do svojih otrok ali do izročene jim mladine.

3.

Staršem prepogosto manjka moči, volje, zmožnosti, zlasti pa časa, da bi mogli dobro učiti in vzgajati svoje otroke. Pri najboljši volji tega starši navadno ne morejo storiti. Pomanjkanje vzgoje doma, na drugi strani pa potreba poštene vzgoje je rodila — šola, je rodila poseben stan: učiteljski stan.

Doma se prepogosto sploh ne uči in ne vzgaja, ali pa se uči in vzgaja nedostatno, pomanjkljivo, brez pravega načrta, brez gotovega cilja. Tu je priskočila staršem in domu na pomoč šola, da odpravi omenjene nedostatke in da skuša dati otroku pravo znanje in pravo vzgojo po stoletnih izkušnjah, po priznanih, starodavnih načelih, ki se izpopolnjujejo od leta do leta.

Šola gradi dalje na temelju, ki ga je postavil pri otrokovi vzgoji dom. Zato pa mora šola upoštevati dom, upoštevati šege, navade, nazore, ki jih je prinesel otrok s seboj. Napačno bi ravnala tista šola, ki bi s kruto roko posegla v osebnost otrokovo, v tisto osebnost, ki je plod domače vzgoje. Da, ako šola na otroku zapazi slabosti, hibe, jih skuša previdno in polagoma odpraviti; kar je pa dal dom otroku dobrega, to razvija šola naprej do popolnosti.

Slovesno izjavljam pri tej priliki: Kar je sveto staršem in domu, to je sveto tudi šoli, sveto nam učiteljem; kar ste starši vcepili dobrega sinovom v srce, to mi spoštujemo, to nam je nedotakljivo; ideali dobre domače hiše, pa naj se tičejo narodnosti, vere ali česarkoli družega, so tudi ideali ali vzori šole; šola jih ne zametuje, ampak resno upošteva in jih skuša razviti do dovršenosti.

Prej sem vam podal kratka navodila, kako naj skrbi dom za telesno in duševno vzgojo svojih sinov. Po teh navodilih se skušamo in prizadevamo ravnati tudi mi učitelji. Dragi starši! Tudi mi iskreno želimo, da se vaš sin telesno krepko razvije; tudi mi vestno skrbimo, da si pridobi kar največ potrebnega, resničnega znanja; tudi mi si resno prizadevamo, da si vaš sin v šoli oplemeniti srce, da se razvijejo vse njegove dobre lastnosti; tudi mi srčno hrepenimo, da postane vaš sin človekoljub v pravem pomenu besede, človekoljub, ki ne bo nikdar imel zakrknjenega srca do trpečega reveža — sozemljana; tudi mi hočemo, da se razvije zlasti vesela stran, vesela narava vašega sina, da se mu okrepi volja, da spozna blagoslov in srečo dela, da je vseskozi odkritosrčen, pa da si pridobi pravo oliko. Vaša naloga — naša naloga; vaše želje — naše želje.

Ako je tako, potem najde dijak v šoli drug dom, v učitelju dobrohotnega namestnika očeta. Da, šola bodi dijakom — druga družina, druga domača hiša. To je načelo vseh pravih šolnikov, to je tudi načelo naše! Ni še sicer popolnoma prodrlo to načelo, a od dne do dne rase njegova veljava, in ni daleč doba, da končno popolnoma zmaga.

Polagoma minevajo časi, ko je šola mislila, da je njena edina naloga, podati dijaku kolikor mogoče mnogo znanja, učenosti, in se ni prav nič ali le malo brigala za vzgojo sreča, za vzgojo značaja. Mi pa smo uverjeni o tem, da šola ne vrši popolnoma svoje velike dolžnosti, ako misli in skuša človeško družbo obogatiti samo z učenimi ljudmi. Ne, šola naj pokloni človeški družbi ljudi, ki bodo nele vsestransko naobraženi in učeni, ampak poleg tega tudi dobri, odkriti značaji; skrbi naj torej zlasti, da dijaka ne samo uči, ampak tudi vzgaja, da uvažuje njegovo osebnost, da ga ima pred sabo kot človeka, ne pa le edino kot mrtvo številko; kratko rečeno: šola naj očisti in ublaži dijakov značaj.

Težka je naloga šole. Večji vpliv ima na dijaka dom nego šola; mogočnejša, gotovejša sredstva so na razpolago pri vzgoji starem nego šoli! Katera šola mi ve povedati tako izdatno vzgojno sredstvo kakor je materina solza? Ozirati se je nadalje na razliko domače in šolske vzgoje, kakor tudi na to, da prebije dijak večino časa doma, v šoli pa le nekaj ur. Največjo težkočo pa je do nedavnega časa prizadeval šoli — dom, starši. Kako to?

4.

Razmerje med šolo in domom je bilo nekako hladno. Ta hladnost se je večkrat izpremenila v brezbriznost, da, celo v sovraštvo. Krivda, da je prišlo do tega, zadene obe strani, starše in šolo!

Med starši in učiteljem je prepogosto vladala napetost, oddaljenost. Starši niso poznali učitelja, ta ne staršev. Kdo bi poznal birokratskega učitelja, ki se je domišljavo oddaljeval in tudi srečno oddaljil od staršev, od ljudstva, od naroda. Razmerje je poostril še velik prepad med šolsko in domačo vzgojo; v družini naravna, v šoli umetna vzgoja; doma ljubezen, v šoli večkrat prenapeta strogost, da, sirovost; doma stari nazori, v šoli kolikor toliko napreden duh; doma egoizem, pri vzgoji v šoli misel na občo korist; dom — zase, šola — za družbo (altruizem).

Nasprotje, tudi sovraštvo je prepogosto vladalo med šolo in domom. In vendar je bilo to sovraštvo nenaravno, umetno! Nasproti sta si stala dva zaveznika, ki imata isti namen — vzgojo otrok.

Tako je bilo drugod in pri nas! A tako ne sme več biti. Šola naj se poniža, a dom, starši naj se približajo šoli, učitelju. Prijateljsko razmerje naj nastopi med nami; sezimo si v roke, starši in učitelji; sklenimo, da hočemo resno podpirati drug drugega; vzgoja je težka, težka stvar; dobro moremo vzgajati le, ako smo složni.

Najlaže se sporazumemo, ako dobro poznamo drug drugega pravice pa tudi dolžnosti. Spoštujmo drug drugega pravice in izpolnjujmo svoje dolžnosti! Te pravice in dolžnosti izvirajo iz medsebojnega razmerja šole in doma. Oglejmo si to razmerje!

Dom je v prvi vrsti poklican, da vzgaja; šola je njegova zaveznica, ona mu pomaga in mora pomagati pri vzgoji, zato ima pa tudi pravico, opozarjati starše na njih dolžnosti; dom vzgaja zase, šola za človeško družbo; skupna vzgoja, domača in šolska, šele da pravega človeka; zato sta obe vzgoji potrebni, zato imata vsaka svojo pravico do obstanka; šola in dom družita isti interes: ljubezen, skrb do istega predmeta — do otroka, do mladine; šola in dom morata čuvati vsak svojo posebnost, skrbeti vsak za svoj ugled, za svojo veljavo; razmerje med njima bodi zaupljivo; oba naj si prizadevata za resnično sposobnost za vzgojo; učitelj naj priveže dom nase, ne odvraca naj ga pa od sebe; učitelj in starši naj bodo prijatelji, večkrat naj se sestajajo; učitelja, ki deluje za dobro, za napredek, naj narod spoštuje in uvažuje.

5.

Ogledali smo si razmerje med šolo in domom. Sedaj pa razmotrivajmo o stikih šole in doma, o sredstvih, ki vežejo dom s šolo in ki imajo namen, pogladiti vsako nasprotje med šolo in domom ter ustvariti med njima prav prijateljsko razmerje.

Stikov med šolo in domom je mnogo, premnogo. Tukaj hočem govoriti samo o tistih, ki so pri nas običajni.

O p o m i n j e v a l n i l i s t i (cenzurni listi). Navada je, da se po vsaki glavni konferenci pismenim potom obvestijo starši onih sinov, kateri so slabo napredovali v dotični konferenčni dobi. S takimi listi se obveščajo starši tudi o hujših prestopkih sinov zoper disciplinarni red. Skušnja me uči, da se starši za take liste skoro brez izjeme kaj malo brigajo. Večinoma jih tudi ne vračajo podpisanih razredniku ali ravnateljstvu, dasi stoji na dotičnih listih opomin na starše, da naj jih podpišejo in podpisane pošljejo v šolo. Neredko tudi dijaki poskrbe na pošti, da listi sploh ne pridejo v roke staršem!

Jaz pripisujem tem listom precejšnjo važnost. Potom njih naznanja šola staršem slabe uspehe dijakov. Sveta dolžnost staršev bi bila, da liste podpišejo in odpošljejo s potrdilom o prejemu na šolo. Še bolje pa bi storili, ako list sami osebno prinesejo razredniku in se ž njim, oziroma tudi z drugimi učitelji pogovore o slabem napredku ali slabem vedenju sina ter se obenem posvetujejo, kaj treba storiti, da bi sin bolje napredoval in uspeval, oziroma se poboljšal v nravnem oziru.

Moje mnenje je nadalje, da bi se podobni listi ne pošiljali staršem samo o priliki konferene, ampak vselej tedaj, kadar se je dijak kakorsižebodi pregrešil zoper disciplinarni red ali kadar je njegov znanstven napredek

posebno dvomljiv in nezadovoljiv. Ne prihaja mi na misel, starše pismeno obveščati o vsaki malenkosti; v vsakem važnejšem slučaju pa bi se moralo to zgoditi. Za vsak hujši dijakov prestopok naj dom, naj starši takoj zvedo, da po svoje vzamejo sina v roko in ga primerno pouče in posvare. Naravnost krivo bi bilo, staršem vsled malobrižnosti prikrivati napake in hibe njihovih sinov. Starši imajo večjo moč do sina nego šola in ga laže spravijo na pravo pot kakor učitelj.

P o s e t n e u r e. Učitelji določijo gotove ure, ob katerih se starši lahko porazgovore ž njimi. Te ure zovemo posetne ali obiskovalne. Prav koristna stvar, vpeljana po drugih zavodih in tako tudi pri nas. V pri-
tličju naše gimnazije visi deščica, s katere je razvidno, kdaj in kje se morejo starši posvetovati s tem ali onim učiteljem.

Rekel sem, da so posetne ure jako koristna in vsega uvaževanja vredna naredba. Reči pa tudi moram, da posetne ure starši ali njih namestniki vse premalo upoštevajo in se prav malo, da skoro nič ne brigajo zanje. Učitelj čaka in čaka, da bi se kdo oglasil pri njem, a ne prikaže se navadno nihče. Če pa vendar pridejo starši, store to navadno konec tečaja, konec leta, in sicer le v tem slučaju, če preti nevarnost, da pade sin iz enega ali iz več predmetov.

Dolžnost staršev in njih namestnikov je, da se vsaj enkrat v tečaju oglase pri razredniku, oziroma pri drugih učiteljih svojega sina ali varovanca. Tu se lahko med štirimi očmi, prav po domače in neprisiljeno porazgovore z učitelji. Zaupno, odkrito naj povedo, kar jim leži na srcu, pouče naj se vsestranski o dijakovem vedenju, o njegovem znanstvenem napredku. Z veseljem jim da učitelj zaželjena pojasnila. A prav tako naj naravnost in odkritosrečno, brez ovinkov odgovore učitelju, ako jih vpraša o tem ali onem glede učenca. In vprašati ima učitelj pač vedno kaj, zopet in zopet se ima poučiti in informirati o raznih zadevah. Kakšno je zdravstveno stanje dijakovo; kake hibe, napake, kaka nagnjenja kaže dijak doma; do katerega šolskega predmeta ima posebno veselje, katera stvar se mu zdi v šoli zlasti težka in zakaj; ali ga posebno veseli petje, glasba, risanje, telovadba itd.; take in enake stvari rad zve učitelj od staršev; pojasnijo naj mu jih pa starši tudi sami od sebe, ne da bi jih učitelj vprašal po tem. Pri takih zaupnih pogovorih spozna učitelj dijakovo osebnost, njegove navade, slabosti in vrline, njegov značaj! Dragi starši in njih namestniki! Pridite in zopet pridite k nam! Mi čakamo na vas. Potrudite se večkrat k posetnim uram, pomenite se tu z nami iskreno, zaupno o vašem sinu, pomagajte nam zlasti spoznati njegovo osebnost. V šoli tako težko dodobra spoznamo dijaka. Vede se večkrat napeto, prisiljeno; doma se jasno in očito kaže njegova osebnost. Ako z vašo pomočjo, na podlagi vaših podatkov in pojasnil pridemo do jedra dijakovi osebnosti, njegovemu značaju, potem nam bo lahko postopati ž njim, njegovo vzgajanje

nam bo šele na ta način prav omogočeno, pa tudi izdatno olajšano. Povem vam iz lastne skušnje, da bi se marsikateri kranjskih dijakov ne bil pogubil, ako bi se bili starši ali njih namestniki o pravem času zaupno obrnili do razrednika, do ravnatelja ali do tega ali onega učitelja. Tako se pa stvar odlaša in odlaša in posledica tega je, da mora dijak zapustiti zavod ali pa da sploh propade. Še enkrat vas pozivljem: posetne ure so prevelikega pomena; ob teh urah čakamo na vas; glejte, da ne bomo v teh urah samevali, da ne bomo čakali in čakali zastonj.

Roditeljski sestanki. Dolgo časa se že drugod po srednješolskih zavodih prirejajo roditeljski sestanki, to je neprisiljeni, prostovoljni shodi staršev in vseh onih, ki sodelujejo v šoli pri vzgoji dijakov: učiteljev, katehetov, šolskih zdravnikov in prijateljev šole sploh, da se zaupno, po domače posvetujejo o vseh vprašanjih, ki se tičejo vzgoje dijakov.

Glavni namen roditeljskih sestankov (shodov) je: sprijazniti dom in šolo, omogočiti in utrditi sodelovanje šole in doma, pripravljati starše za vzgojo otrok in za marljivo sodelovanje pri vzgoji.

Na takih sestankih se seznanjajo starši in učitelji; vrše se predavanja, ki se tičejo vzgoje, šole in učiteljstva; po predavanju se prosto razgovarjajo učitelji in starši o predmetu predavanja; pogovor se razplete pa tudi o drugih prikladnih in potrebnih stvareh; starši lahko stavijo na učitelje poljubna vprašanja, na katera jim bodo drage volje odgovarjali, pa jim obenem tudi dajali potrebne nasvete.

Navedem nekaj predmetov, o katerih se navadno razpravlja pri roditeljskih sestankih: skrb za zdravje; hrana otrok; negovanje telesa; pomen telovadbe; nalezljive bolezni; alkohol; tobak; šola in dom; sreča in vzgoja; volitev stanu; vzgoja k resnicoljubju, čistosti, delavnosti itd.; vzgoja značaja doma in v šoli; kriva vzgoja otrok je slabih časov mati; o pokorščini; pomen raznih spretnosti (stenografija itd.) itd. Naštel bi lahko še več predmetov; saj je tako obširno polje vzgoje.

Glavna stvar je, da učitelj izbere času in razmeram prikladno snov, pa da jo obdela zanimivo, na kratko, preprosto, in, če le mogoče, nazorno.

Prevažni so prosti razgovori, ki slede predavanjem. Ti pogovori so večkrat večjega pomena nego predavanja sama. Nikdar naj ne izostane tak pogovor pri roditeljskem sestanku; v zaupnem, prijateljskem občevanju naj posede skupaj starši in učitelji četrť, pol ure, ali še dalj časa, pa naj si razodenejo vse, kar jim teži srce: razgovore naj se zlasti o sredstvih, kako pospešiti domačo in šolsko vzgojo, kako doseči to, da dijak res postane v vseh ozirih dober, vrl, blag človek. Koliko zlatega sadu bodo rodili taki domači pogovori!

Starši! Stopite torej v ozko zvezo s šolo! Upoštevajte pismena naznanila, katera dobivate iz šole; prihajajte z veseljem in večkrat k posetnim uram;

udeležujte se v obilnem številu roditeljskih sestankov, kakršni se bodo prirejali odslej tudi v Kranju! Tesno se združimo starši in učitelji; v slogi je moč!

Tako združeno delovanje mora roditi lepe uspehe. Tesna zveza šole in doma; pogosto, prijateljsko občevanje staršev in učiteljev donese raznih, prevažnih sadov in koristi.

Starši se bodo zavedali svojih dolžnosti, poučili se bodo vsestranski o nalogi vzgoje, o bistvu in sredstvih dobre vzgoje. Postopali bodo pri vzgoji po gotovem načrtu, ne pa tja v en dan.

Šoli bo olajšana težka njena naloga. Kako težko je spoznati dijakovo osebnost, dognati njegov značaj! Ako pa dom in šola stalno in prijateljsko občujeta, se omogoči, da šola natanko spozna dijaka in vsled tega tudi dobro ve, kako ima ž njim postopati, kako ga vzgajati.

Prijateljska zveza med starši in učitelji pripomore, da starši spoznajo učitelja in šolo, da se zavedajo, da ima učitelj svoje dolžnosti, pa tudi svoje pravice, od katerih ne sme niti za ped odjenjati. Izginilo bo staro, krivo, a tako razširjeno mnenje, da je učitelj dijakov nasprotnik, če ne celo sovražnik, da ga po nepotrebnem preoblaga z delom, da ga preganja, sovraži in mu nagaja. Ne sovražnik, ampak prijatelj, resničen prijatelj je pravi učitelj dijaku. Ako so starši prepričani o tem, ne bodo gledali učitelja po strani kot nekako potrebno zlo, ampak ga bodo cenili in spoštovali, spoštovali in uvaževali pa tudi šolo kot tako.

Da, prijateljska zveza med nami učitelji in starši bo dala pravi ugled nam, pa tudi našemu zavodu. Radi in brez skrbi nam boste izročali svoje sinove v pouk in vzgojo, ker boste vedeli, da tukaj delujejo dobri učitelji, pravi prijatelji staršev in dijakov. Naša trdna zveza bo povzdignila čast in veljavo naše gimnazije. S tem se bo pa tudi povzdignila čast in veljava našega lepega in nam vsem dragega mesta Kranja.

Glavno korist bodo imeli od našega skupnega postopanja in delovanja naši dijaki. Ako složno delujemo starši in učitelji, pa lahko upamo, da res dobro vzgojimo našo mladino, da izidejo iz naše gimnazije dobri možje, ki bodo naš ponos, čast našega mesta, opora našega naroda, dika človeške družbe.

Še dve sklepni besedi!

Težko je naše delo, naporno je za dijaka učenje. Kako si olajšati naše delo, kako posladiti življenje dijaku! Vodi naj nas pri vsem našem delovanju — l j u b e z e n. Ljubezen naj vlada med starši in učitelji, ljubezen naj kaže učitelj do učencev, resnično, dejansko ljubezen naj goje tudi učenci do učitelja. Tako postanemo kakor ena družina, ki je složna in ki se ljubi, ki pa zato tudi uživa ugled in ima srečo in uspeh pri vsem svojem početju. Skušajmo si pridobiti vsaj nekaj tiste ljubezni, ki po apostolovih besedah vse potrpi in vse prenese. In potrpeti in marsikaj prenesti nam je zlasti vzgojiteljem tako često treba!

N a š a v z g o j a b o d i n a r o d n a ! I z s l o v e n s k e g a n a r o d a s m o izšli, ostanimo mu vedno zvesti, neomejana bodi ljubezen do njega. Žalostna je preteklost našega narodiča, bridka njegova sedanost; da mu pa napoči veselejša prihodnost, to doseči je poklicana naša mladina. Zanetimo torej domoljubje v mladih srcih, domoljubje naj požene krepke korenine v dijaku, tako krepke, da se ne bodo dale nikdar izruvat. Vez, ki nas veže z narodom, naj bo tako trdna, da je ne bo razdrobila

„Ne zemlje moč, ne moč neba
in ne pekla ognjena sila.“

S. Jenko.

Naše rodoljubje pa bodi dejansko! Kako že pravi naš pesnik?!

„A ne iz cenih besedi,
iz del se javljaj žar strasti.“

S. Gregorčič.

Tisti dijak je pravi rodoljub in narodnjak, ki vestno izpolnjuje svoje dolžnosti; ki si resno prizadeva, da si vsestranski razbistri svoj um, pa požlahtni tudi svoje srce; ki ve, da bo mogel v življenju imponirati le z obilnim, temeljitim znanjem in s plemenitim značajem. Tak dijak že v mladosti goji dejansko rodoljubje, in gojil ga bo brez dvoma tudi pozneje v življenju ter postal mož, ki bo res v korist pa tudi v čast maloštevilnemu, bornemu našemu narodu, v ponos svoji ožji pa tudi širji domovini.

Dragi starši! Take može, take narodnjake hočemo vzgojiti. Dragi dijaki! Vi pa glejte, da dosežemo svoj namen, da se izpolni naša nada; glejte, da se nihče izmed vas ne izgubi tekom študij, da vsak vrlo dovrši svoje nauke, da vstopi v življenje kot učen mož, blag značaj in zvest domoljub, ki se nikdar ne izneveri slovenskemu rodu svojemu. Izguba vsakega posameznika je silno občutna za nas Slovence, ker nas je tako malo.

Ob lepih božičnih praznikih sem razmišljal, kaj naj vam danes povem! Božični b l a g o s l o v naj počiva nad našim delom, posvečenim plemenitemu namenu: dobri vzgoji naših sinov, dijakov. Saj so tako resnične besede našega ljubeznivega pesnika-rojaka iz Struževega, da

„prazno je delo
brez sreče z nebes.“

B. Potočnik.

Nebo rosi torej svojo pomoč na naše prizadevanje, potem je uspeh našega stremljenja zagotovljen.

Schulnachrichten.

A. Das Äußere der Schule.

I. Das Lehrpersonal.

a) Veränderungen im Lehrkörper.

1.) Es schieden aus dem Verbands des Lehrkörpers die Herren:

a) Prof. **Eugen Jarc**, der mit Erlaß $\frac{\text{U.-Min. 31. VIII. 1908, Z. 36.437,}}{\text{L.-Sch.-R. 10. IX. 1908, Z. 5003,}}$ eine Lehrstelle am I. Staatsgymnasium in Laibach erhielt.

b) Prof. **Anton Peterlin**, dem mit Erlaß $\frac{\text{U.-Min. 9. VI. 1908, Z. 20.126,}}{\text{L.-Sch.-R. 6. VII. 1908, Z. 3488,}}$ eine Lehrstelle am II. Staatsgymnasium in Laibach verliehen wurde.

c) Supplent **Franz Verbic**, der am I. Staatsgymnasium in Laibach zum Supplenten bestellt wurde.

2.) In den Verband des Lehrkörpers trat ein der Herr

Dr. Simon Dolar, Supplent am I. Staatsgymnasium in Laibach, der mit Erlaß $\frac{\text{U.-Min. 28. VIII. 1908, Z. 36.435,}}{\text{L.-Sch.-R. 10. IX. 1908, Z. 5002,}}$ zum k. k. wirklichen Gymnasiallehrer an der hierortigen Anstalt ernannt wurde.

3.) Zum k. k. wirklichen Gymnasiallehrer an der hierortigen Anstalt wurde ernannt der bisherige Supplent **Anton Sušnik** mit Erlaß

$\frac{\text{U.-Min. 31. VIII. 1908, Z. 36.437}}{\text{L.-Sch.-R. 10. IX. 1908, Z. 5003}}$

4.) Mit Erlaß $\frac{\text{U.-Min. 5. IX. 1908, Z. 33.843,}}{\text{L.-Sch.-R. 14. IX. 1908, Z. 5127,}}$ wurde der k. k. wirkliche Gymnasiallehrer **Johann Grafenauer** dem I. Staatsgymnasium in Laibach zur Dienstleistung zugewiesen.

5.) Mit Genehmigung des k. k. L.-Sch.-R. für Krain vom 26. September 1908, Z. 5444, wurde der Lehramtskandidat **Adolf Robida** als suppl. Gymnasiallehrer neu bestellt und mit dem Erlaß vom 1. Oktober 1908, Z. 5519, wurden die Supplenten **Anton Detela** und **Josef Malnar** in ihrer bisherigen Verwendung belassen.

6.) Mit Erlaß $\frac{\text{U.-Min. 4. VIII. 1908, Z. 27.421,}}{\text{L.-Sch.-R. 5. IX. 1908, Z. 4518,}}$ wurde der Professor **Anton Dokler** in die VIII. Rangklasse befördert.

7.) Im Lehramte definitiv bestätigt wurden die Herren wirkl. Gymnasiallehrer **Johann Grafenauer** (L.-Sch.-R.-Erl. vom 27. November 1908, Z. 5889) und **Johann Masten** (L.-Sch.-R.-Erl. vom 27. November 1908, Z. 6709).

8.) Dem Professor **Dr. Franz Pernè** wurde die dritte (L.-Sch.-R.-Erl. vom 17. Februar 1909, Z. 876), dem Professor **Anton Dokler** die zweite (L.-Sch.-R.-Erl. vom 12. Juni 1908, Z. 3116) und den Professoren **Josef Bučar** und **Franz Komatar** die erste Quinquennalzulage zuerkannt (L.-Sch.-R.-Erl. vom 8. Oktober 1908, Z. 5744).

b) Personalstand am Schlusse des Schuljahres 1908/1909.

A. Für obligate Lehrfächer.

	Name und Charakter	Ordinarius in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöch. Stunden
1	Ignaz Fajdiga , k. k. Direktor	—	Mathematik I a, VI., VIII.	8
2	Josef Bučar , k. k. Professor, k. k. Leut. d. n. a. St. i. Landw.-Inf.-Reg. Nr. 27	VIII.	Geographie I. a, I. b. — Geographie und Geschichte II. a, III., V., VIII. — Mathematik I. b	22
3	Josef Debevec , Dr. der Theologie, k. k. Professor	I. a	Religion I. b, II. b. — Latein I. a. — Slowenisch I. a	15
4	Anton Dokler , k. k. Professor der VIII. Rangklasse, Kustos der Lehrer- und Unterstützungsfonds-bibliothek	IV.	Latein IV. — Griechisch VII., VIII. — Deutsch IV., VIII.	22
5	Simon Dolar , Dr. der Philosophie, k. k. wirkl. Gymnasiallehrer, Kustos des physikalischen und chemischen Kabinetts	V.	Mathematik II. a, IV., V., VII. — Physik IV., VII., VIII.	23, II. 24
6	Johann Grafenauer , k. k. Professor	—	dem I. Staatsgymnasium in Laibach zur Dienstleistung zugewiesen	—
7	Vladimir Herle , Dr. der Philosophie, k. k. Professor, Kustos des naturhistorischen Kabinetts	—	Mathematik II. b, III. — Naturgeschichte I. a, I. b, II. a, II. b, III., V., VI.	20
8	Franz Komatar , k. k. Professor, Korrespondent der k. k. Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und hist. Denkmale, Kustos der geogr.-hist. Lehrmittelsammlung	VI.	Geographie und Geschichte II. b, IV., VI., VII. — Propädeutik VII., VIII.	19
9	Johann Masten , k. k. Professor	VII.	Latein III., VII. — Deutsch I. b. — Slowenisch III.	18, II. S. 19

	Name und Charakter	Ordinarius in der Klasse	Lehrfach und Klasse	Wöch. Stunden
10	Franz Pernè , Dr. der Theologie, k. k. Professor der VIII. Rangklasse, Mitglied des k. k. Bezirksschulrates	—	Religion I. a, II. a, III., IV., V., VI., VII., VIII. — Exhortator	16
11	Max Pirnat , k. k. Professor, Kustos der deutschen Schülerbibliothek, Leiter der Jugendspiele	—	Griechisch IV. — Deutsch II. a, II. b. — Slowenisch IV., VII., VIII.	18, II. S. 20
12	Anton Sušnik , k. k. wirkl. Gymnasiallehrer, k. u. k. Leut. i. d. Res. im Inf.-Reg. Nr. 27	III.	Latein V., VI. — Griechisch III.	17
13	Anton Zupan , k. k. Professor, k. k. Leut. i. d. Ev. d. Landwehr, Kustos der slow. Schülerbibliothek, Mitglied des städt. Gemeindeausschusses	II. a	Latein II. a, VIII. — Griechisch V. — Slowenisch II. a	20
14	Anton Detela , suppl. Gymnasiallehrer	II. b	Latein II. b. — Griechisch VI. — Deutsch I. a. — Slowenisch II. b	19, II. S. 20
15	Josef Malnar , suppl. Gymnasiallehrer, Kustos der Turngeräte	I. b	Latein I. b. — Slowenisch I. b	11
16	Adolf Robida , suppl. Gymnasiallehrer	—	Deutsch III., V., VI., VII. — Slowenisch V., VI.	16, II. S. 17

B. Für nicht obligate Lehrfächer.

Gesang, in 3 Abteilungen, 6 St. w., lehrte der k. k. Professor **Johann Masten**.

Kalligraphie, in 2 Abteilungen, 2 St. w., lehrte der k. k. wirkl. Gymnasiallehrer **Anton Sušnik**.

Stenographie (deutsche), 2 Kurse (I. Kurs in 2 Abteilungen), 6 St. w., lehrte der k. k. Professor **Anton Zupan**.

Turnen, in 5 Abteilungen, 10 St. w., lehrte der suppl. Gymnasiallehrer **Josef Malnar**.

Italienische Sprache, 2 St. w., lehrte unentgeltlich der k. k. Professor **Dr. Josef Debevec**.

II. Lehrmittel.

a) Verfügbare Geldmittel.

1.) Kassarest ex 1907 (Erl. d. k. k. L.-Sch.-R. v. 1. Febr. 1908, Z. 248)	K	172·99
2.) Aufnahmestaxen	„	340·20
3.) Lehrmittelbeiträge	„	652·—
4.) Taxen für Zeugnisduplikate	„	12·—
5.) Zur Anschaffung der Lehrmittel bewilligter staatlicher Beitrag	„	2000·—
	Summe	K 3177·19

b) Vermehrung der Lehrmittelsammlungen.

1. Lehrerbibliothek.

Kustos: Anton Dokler.

A. Durch Ankauf.

Allgemeines Literaturblatt, 18. Jahrg. — Zeitschrift für österreichische Gymnasien, 60. Jahrg. — Zeitschrift für das Realschulwesen, 34. Jahrg. — Wochenschrift für klassische Philologie, 26. Jahrg. — Archiv für slawische Philologie, 31. Bd. — Österreichische Mittelschule, 23. Jahrg. — Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik, 31. Jahrg. — Dr. Wildermann, Jahrbuch der Naturwissenschaften, 23. Jahrg. — Monatshefte für den naturwissenschaftlichen Unterricht, 2. Jahrg. — Naturwissenschaftliche Rundschau von Dr. Sklarek, 24. Jahrg. — Zeitschrift für Schulgeographie, 30. Jahrg. — Lehrproben und Lehrgänge, 97. bis 100. Heft. — Zeitschrift für Philosophie und Pädagogik von Flügel und Rein, 16. Jahrg. — Carniola, 2. Jahrg. — Izvestja muzejskega društva za Kranjsko 1909. — Werke der Matica Slovenska 1908. — Dom in Svet, 22. letnik. — Ljubljanski Zvon, 29. letnik. — Kuhn, Allgemeine Kunstgeschichte (Schluß). — Thesaurus linguae Latinae (Fortsetzung). — Rein, Enzyklopädisches Handbuch der Pädagogik, VIII. u. IX. Bd. — Verhandlungen der Mittelschulenquete.

B. Durch Geschenke.

Vom k. k. Ministerium für Kultus und Unterricht: Dr. Michael Haberlandt, Zeitschrift für österreichische Volkskunde, 14. Jahrg. — Von der Direktion des k. k. österreichischen Handelsmuseums: Jahrbuch der Exportakademie. — Vom Herrn k. k. Finanzsekretär Raimund Jordan in Gmunden: 52 Bände. — Vom hochw. Herrn Professor Dr. J. Debevec: 5 Bände. — Vom Herrn Professor Dr. Jos. Tomišek in Laibach: 1 Band. — Von einigen Mitgliedern des Lehrkörpers: Čas, III., Mitteilungen des Vereines der Freunde des humanistischen Gymnasiums und „Das humanistische Gymnasium“. — Vom Herrn J. Valenčič, Sekretär der städtischen Sparkasse in Krainburg: 2 Bde.

Gegenwärtiger Stand der Lehrerbibliothek: 2018 Bände, 78 Hefte und 2530 Programme.

2. Schülerbibliothek.

Slowenische Abteilung.

Kustos: Anton Zupan.

Angekauft wurden: Alešovec J.: Jama nad Dobrušo, 2 Ex. — Amicis: Srce, 2 Ex. — Andersen: Pravljice za mladino, 3 Ex. — Aškerc A.: Balade in romance; Lirske in epske poezije; Jadranski biseri; Zlatorog. — Borislav:

Spominski listi iz avstrijske zgodovine, 2 Ex. — Boštjančič: Gočevski katekizem. — Brinar: Medvedji lov, 2 Ex. — Cimperman: Pesmi. — Cooper: Povesti, 2 Ex. — Dimnik: Pripovedke iz avstrijske zgodovine, 4 Ex.; Avstrijski junaki, 2 Ex. — Dominicus: S prestola na morišče. — Dumas: Trije mušketirji. — Erjavec: Domače in tuje živali, Bd. 1 u. 2, je 4 Ex. — Finžgar Fr.: Divji lovec. — Funtek: Godec; Zlatorog; Spominski listi iz zgodovine 17. polka. — Gestrin: Izza mladih let. — Govekar: Legijonarji; Martin Krpan. — Grossi: Marco Visconti. — Haderlap: Črni bratje. — Hladnik: Roparsko življenje. — Hrvojić: Princ Evgen Savojski, 3 Ex.; Viljem baron Tegetthof, 2 Ex. — Hubad: Pripovedke za mladino, Bd. 1 u. 2, je 2 Ex. — Jelenc: Belgrajski biser. — Kersnik: Zbrani spisi, I.—IV. — Kersnik-Rozman: Testament. — Kette: Poezije. — Kočevar: Mlinarjev Janez, 2 Ex. — Koder: Marjetica, 2 Ex. — Kragelj: Ilijada, Odiseja, je 4 Ex. — Kredba: Izdajalca domovine. — Maister-Vojanov: Poezije. — Majar: Gozdovnik, Odkritje Amerike, 2 Ex.; Srečolovec, 2 Ex. — Murnik: Jari junaki, 2 Ex.; Navihanci; Znanci, 2 Ex. — Nedeljko: Haufove pravljice, 2 Ex.; Narodne pripovedke za mladino, 2 Ex. — Pajk Pavl.: Zbrani spisi, 2 Bde. — Sardenko: V mladem jutru; Roma. — Schmid K.: Povesti za mladino, 15 Bde. — Shakespeare: Hamlet; Julij Cezar; Romeo in Julija. — Sienkiewicz: Rodbina Polaneških. — Sket: Kres, 1. 1886, 2 Ex. — Spillmann: Povesti, 16 Bde. — Senoa: Zlatarjevo zlato, 2 Ex.; Čuvaj se senjske roke, 2 Ex. — Stare J.: Občna zgodovina, 2 Ex. — Škrenik: K. Kolumb ali odkritje Amerike. — Šorli: Novele in črtice. — Tavčar: Povesti, Bd. I—IV. — Tomić: Zmaj iz Bosne. — Trdina: Bajke in povesti, Bd. 1—3; Bahovi Huzarji in Iliri. — Vošnjak: Spomini, I. und II. Teil. — Vesel-Aškerc: Ruska antologija. — Vrabl: Povesti, Bd. I—V, 2 Ex. — Vrstovšek: Celjski grofi in jugoslov. ozemlje. — Zarnik: Zbrani spisi, 2 Ex. — Zupančič: Čez plan; Pisanice, 2 Ex.; Samogovori, 1 Ex. — Doma in na tujem; Močni baron Ravbar, 2 Ex.; Feldmaršal grof Radecki, 2 Ex.; Nikolaj Zrinjski, 2 Ex.; Stanley v Afriki, 2 Ex. — K. Kolumb ali odkritje Amerike, 2 Ex. — Burska vojska; Erazem Predjamski, 2 Ex.; Materina žrtev; Bitka pri Visu, 3 Ex.; Andrej Hofer, 3 Ex.; Na divjem zapadu, 2 Ex.; Črtice iz slov. zgodovine, 2 Ex.; Naš dom, Bd. 1—4; Knjižnica za mladino, Bd. 16—18, 22, 23, 25—28, je 2 Ex. (Bd. 17 in 1 Ex.); Leposlovna knjižnica, I.—V.; Ljudska knjižnica, I.—V., 2 Ex.; Narodna biblioteka, 35 Bde.; Slovanska knjižnica, Bd. 41, 57—59, 65—68, 75—76 (Bd. 75 in 2 Ex.); Venec slovanskih povesti, Bd. III—IX.; Zgodovinska knjižnica, Bd. I u. II (Bd. I in 2 Ex.). — Crosby-Furlani: Tolstoj in njegovo poslanstvo. — Rape A.: Mladini, I. zv., 2 Ex. — Spisi Mišnjakovega Julčka, 2 Ex. — Tuma F. L.: Pod cesarjem Franc Jožefom I. — Rapè A.: Dane, 2 Ex. — Dom in Svet, 1908; Vrtec, 1908; Angelček, 1908; Mentor I.; Zvon, 1909; Zvonček, 1908; Knjige Družbe sv. Mohorja; Matice hrvatske und Slovenske Matice, 16. Jahrg. — Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko um den minimalen Preis von 10 K.

b) Geschenke: Vom hohen k. k. Ackerbauministerium: Javorski Br., O brzojavnih vremenskih napovedih. — Von B. Beuk: Pesmi, I.—XII. — Von Dr. Jos. Debevec: Sakuntala. — Vom verst. Herrn Em. Guttman in Görz: Cankar, Vinjete; Cigale, Znanstvena terminologija; Gestrin Fr., Izza mladih let; Knezova knjižnica, 4.—7.; Koledar Družbe sv. Cirila in Metoda za l. 1904; Cigler, Deteljica, Kortonica, Sreča v nesreči; Erjavec, Domače in tuje živali v pod., Bd. I u. II. — Knjižnica Družbe sv. Cirila in Metoda, 8. zv. — Letopis Matice Slovenske, 1897—1907. — Medved: Slomšek kot pedagog. — Nemcova-Cegnar: Babica. — Narodni koledar, 5. u. 7. Jahrg. — Pokorny-Tušek: Prirodopis živalstva.

— Seidl: Kamniške planine, I. zv. — Slov. knjižnica, Bd. II. — Kalifornske po-
vesti. — Valjavec-Levec: Poezije. — Zabavna knjižnica, Bd. 10—13. — Zbornik,
1.—9. — Žigon: Nekoliko stvari izpod Čopovega in Prešernovega peresa. —
Zapuščinski akt Prešernov. — Florian Th.: Leban J.: 100 beril za otroke;
Stritar Jos.: Pod lipo; Mayer M.: Mučenci; Slov. več., 49. zv. Prevodi iz svetovne
književn. III. zv. (2 Ex.) und Zbornik, IX. I.

Ausgeliehen wurden an Schüler:

I. a	319 Bücher	an	33 von	35 Schülern
I. b	320 "	"	34 "	34 "
II. a	279 "	"	30 "	31 "
II. b	197 "	"	25 "	27 "
III.	202 "	"	35 "	45 "
IV.	252 "	"	36 "	44 "
V.	86 "	"	20 "	27 "
VI.	112 "	"	23 "	36 "
VII.	29 "	"	9 "	20 "
VIII.	73 "	"	17 "	27 "
Zusammen	1869 Bücher	an	262 von	326 Schülern

Gegenwärtiger Stand: 309 Werke in 1650 Bänden.

B. Deutsche Abteilung.

Kustos: Max Pirnat.

Die deutsche Schülerbibliothek wurde im laufenden Schuljahre neu geordnet, etikettiert und katalogisiert; auch wurde in derselben eine neue Abteilung „Carniolica“ kreiert, welche die Krain betreffenden Werke enthält; den Grund zu dieser Abteilung legte der löbliche Musealverein in Laibach, welcher zu diesem Zwecke 44 Bände um den minimalen Betrag von 10 K überließ, wofür demselben an dieser Stelle der gebührende Dank abgestattet werden soll. Ausgeschieden wurden 34 unbrauchbar gewordene Bücher.

Die deutsche Schülerbibliothek zählt 297 Werke in 1225 Bänden und erhielt heuer einen Zuwachs von 99 Werken in 256 Bänden.

a) **Durch Ankauf:** Benziger: Alte und Neue Welt, 42. Jahrg. — Bardeleben K.: Die Anatomie des Menschen, I. T. — Björnson: Ausgewählte Werke, 1. Bd. Dramen, 2. Bd. Bauernnovellen. — Blau K.: Das Automobil. — Blochmann R.: Grundlagen der Elektrotechnik. — Bruns J.: Das Postwesen, seine Entwicklung und Bedeutung; Die Telegraphie in ihrer Entwicklung und Bedeutung. — Brüsch W.: Die Beleuchtungsarten der Gegenwart. — Bürger G. A.: Ausgewählte Werke. — Carniola, Zeitschrift für Heimatkunde, 1. Jahrg. — Das neue Universum, 29. Jahrg. — Denkbuch der Untertanentreue im Herzogtum Krain, 1853. — Der gute Kamerad, 22. Jahrg. — Pustet: Deutscher Hausschatz, 34. Jahrg. — Eckstein K.: Der Kampf zwischen Mensch und Tier. — Ein Grottenfest, Gedicht, dem H. Ferd. Schmidt gewidmet, 1869, 2 Ex. — Engelmann E.: Das Gudrun-Lied. — Franz Josef I., Eine Gedenkschrift zum sechzigjährigen Regierungsjubiläum. — Freyer H.: Fauna der in Krain gekannten Säugetiere,

Vögel, Reptilien und Fische, 2 Ex.; Alphabetisches Verzeichnis aller Ortschafts- und Schlössernamen des Herzogtums Krain, 2 Ex. — Frisch Fr.: Friedrich Schiller. — Ganghofer L.: Gesammelte Schriften, Volksausgabe, erste Serie in 10 Bänden. — Gast G.: Nansens Reise nach dem Nordpol. — Giesenhagen K.: Unsere wichtigsten Kulturpflanzen. — Goethes Werke, 3 Bde. — Grund Alfr.: Landeskunde von Österreich-Ungarn. — Hahn F.: Die Eisenbahn, ihre Entstehung und gegenwärtige Verbreitung. — Hauptmann Gerhard: Die versunkene Glocke; Hanneles Himmelfahrt. — Hebbel: Ausgewählte Werke, 6 Bde. — Heilborn Ad.: Der Mensch. — Herder: Ausgewählte Werke, 6 Bde. — Heyse P.: Novellen, 3 Bde. — Hoffmann E. T. A.: Nußknacker und Mäusekönig; Das fremde Kind. — Jahresfeier der Eröffnung des Landesmuseums im Herzogtum Krain, 1832, 2 Ex. — Jahresheft des Vereines des krainischen Landesmuseums, 1. u. 3. Jahrg. — Janson O.: Meeresforschung und Meeresleben. — Keesbacher Fr.: Begrüßung an die Versammlung österr. Anthropologen und Vorgeschichtsforscher zu Laibach 1879. — Kipling R.: Im Dschungel. (C. A. Musgrave.) — Kleist H.: Werke, 5 Bde. — Könnecke G.: Bilderatlas zur Geschichte der deutschen Nationalliteratur. — Landesmuseum im Herzogtum Krain, 1836—1837, 2 Ex. — Lenau: Sämtliche Werke, 4 Bde. — Liliencron D.: 7., 8. u. 9. Bd. seiner sämtlichen Werke. — Marci (Pohlin): Bibliotheca Carnioliae, 1862. — Merckel C.: Schöpfungen der Ingenieurtechnik der Neuzeit. — Mitteilungen des historischen Vereines für Krain, 15., 16., 17., 18., 21., 22. u. 23. Jahrg. — Mitteilungen des Musealvereines für Krain, 2., 3., 4., 5., 6., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19. u. 20. Jahrg. — Möbius H.: Die Nibelungensage. — Molière: Ausgewählte Werke, 3 Bde. — Much M.: Bericht über die Versammlung österr. Anthropologen und Vorgeschichtsforscher in Laibach, am 28. u. 29. Juli 1879. — Nansen F.: In Nacht und Eis, 2 Bde. — Österreichische Geschichte für das Volk, 1. Bd.: Becker M., Älteste Geschichte der Länder des österreichischen Kaiserstaates. — Poklukar Jos.: Ankündigung eines Weltalphabetes, 1851. — Proshko H.: Habsburgs Kaiserfrauen und Herzoginnen. — Racine: Ausgewählte Tragödien. — Raimund F.: Sämtliche Werke. — Rechfeld Ph. J.: Franz de Paula Hladnik, sein Leben und Wirken, 2 Ex. — Rosegger P.: Als ich noch der Waldbauernbub war, 3 Bde. — Schillers Werke, 8 Bde. — Schlossar A.: Erzherzog Johann von Österreich. — Scott W.: Romane (übersetzt von Benno Tschischwitz), 12 Bde. — Storm Th.: Sämtliche Werke, 4 Bde. — Twain M.: Prinz und Bettelknabe. — Uhland: Gesamte Werke, 6 Bde. — Volksbücherei, herausgegeben von der Verlagsbuchhandlung „Styria“ in Graz, 5. Bd.: Achleitner A., Der Radmeister von Vordernberg; Meßner J., Die Handwerksburschen; 27. Bd.: Flir A., Bilder aus den Kriegzeiten Tirols; 29. Bd.: Wiesing H., Agnes vom Palental; 34. Bd.: Gorki M., Novellen und Skizzen; 35. Bd.: Tolstoi L., Die Kosaken, Kaukasische Novellen; 44. Bd.: Smolle L., Der letzte Graf von Cilli; 46. Bd.: Gould H., Domitia (Scholz A.); 47. Bd.: Bulwer, Der letzte Tribun (Filek); 48. B.: Daudet A., Erstaunliche Abenteuer des Tartarin von Tarascon (Schrutz); 50. Bd.: Buol M., Aus Etschland und Inntal; 52. Bd.: Forstner Mina (W. Richter), Aus dem Waldviertel; Kaltenhauser Fanni, Der goldene Boden; 54. Bd.: Schrott-Fiechtl H., Moderne Bergbauern; 56. Bd.: Kümmel K., Der Schreinermax. — Weitbrecht R.: Deutsches Heldenbuch. — Wüllerstorff-Urbair: Reise der österr. Fregatte Novara um die Erde in den Jahren 1857—1859, 3 Bde.

b) Durch Geschenke: Bizjak A., Notariatskandidat, Krainburg: Verne J., Die geheimnisvolle Insel, 3 Bde. — Dr. Debevec Jos., Prof., Krainburg: Arntzen Johanna, Mit Moritz von Schwind ins Märchenland. — Dokler A., Prof., Krain-

burg, 11 Bde.: Aus fernen Ländern; Berger, Die Einführung des Christentums in den deutschen Ländern; Bunte Geschichten, 4., 5., 6., 8., 10. u. 11. Folge; Gute Unterhaltung; Zöhler F., Schatzkästlein fürs Christenhaus; Unter Habsburgs Szepter. — Florian Theresia, Hausbesitzerin, Krainburg: Schwab G., Die schönsten Sagen des klassischen Altertums. — Golob J., Hotelier, Krainburg: Illustrierte Zeitung, Festnummer vom 26. November 1908 zum Jubiläum Kaiser Franz Josefs I. — Grafenauer Johann, Prof., Laibach: Mörke E., Sämtliche Werke, 2 Bde. — † Gutman Emil, Görz: Krek G., Dr., Anton Aškerc, Studie mit Übersetzungsproben. — Jordan Raimund, k. k. Finanzsekretär in Gmunden, 13 Bde.: Alte und Neue Welt, 41. u. 42. Jahrg.; Auserwählte durch göttlichen Gnadenruf in ihrem Entsprechen; Denthoven, Christoph Kolumbus; Dettmer J., Der Sachsenführer Widukind nach Geschichte und Sage; Fahrngruber J., Aus dem Pharaonenlande; Hergenröther J., Abriß der Papstgeschichte; Lindau W. A., Reise von Konstantinopel durch Rumelien usw., Reisebilder aus der Levante; Noltsch W., Bilder aus Wien, Erinnerungen eines Wiener Künstlers; Roodenfels F., Eulensteins musikalische Laufbahn; Seidl J. G., Tirol und Steiermark; Stifter A., Das Heidedorf (Nr. 3, Allgemeine Bücherei der österr. Leogesellschaft). — Kokalj Rudolf, Hauptvertreter der Versicherungsgesellschaft „Dunav“, und Logar Josef, Kaufmann, Majdič Joško, Kaufmann, Majdič Vinko, Großindustrieller, Puppo Karl, Kaufmann, sämtliche in Krainburg, das Prachtwerk: Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, in 24 eleganten Leinwandbänden. — Kleinmayr & Bamberg, Laibach: Festaussgabe der „Laibacher Zeitung“ vom 2. Dezember 1908. — Krenner Franz, Hausbesitzer, Krainburg: Arntzen J., Mit Moritz von Schwind ins Märchenland. — Kunaver Franz, Adjunkt der k. k. Staatsbahnen, Aßling: Baumbach R., Zlatorog. — Lampret I. Pr., Buchdruckereibesitzer, Krainburg: Kreidolf Ernst, Blumenmärchen, kleine Ausgabe. — Legat, gewesener Oktavener in Krainburg: Umlauf Fr., Wanderungen durch die österr.-ungar. Monarchie. — Majdič Anton, Kaufmann, Krainburg: Kreidolf Ernst, Die Wiesenzwerge. — Mikuš Leopold, Geschäftsleiter der Buchdruckerei I. Pr. Lampret, Krainburg: Kreidolf Ernst, Die schlafenden Bäume. — Peterlin Franz, k. k. Bezirksvorsteher, Kranjska gora: Kreidolf Ernst, Schwätzchen. — Pirnat M., Prof., Krainburg: Prešeren Fr., Dr., Deutsche Gedichte. — Pogačnik Johann, k. k. Landesgerichtsrat usw., Krainburg: Arntzen J., Mit Moritz von Schwind ins Märchenland. — Rakovec Johann, Fabrikant, Krainburg: Kreidolf Ernst, Die Blumenmärchen. — Rohrmann Adolf, k. k. Bezirkssekretär, Krainburg: Kreidolf Ernst, Alte Kinderreime. — Rozman Johann, Advokaturbeamter, Krainburg, 3 Bde.: Cervantes, Don Quijote, Prachtausgabe; Prešeren Fr., Poesien; Stefan S., Hundert Jahre in Wort und Bild. — Sajovic Janko, Kaufmann, Krainburg: Kreidolf Ernst, Wiesenzwerge. — Tischgesellschaft in Selo bei Žirovnica, 4 Bde.: Karasek J., Slavische Literaturgeschichte, 2 Bde.; Polanskij, Geschichte der russischen Literatur; Voßler K., Italienische Literaturgeschichte. — Tomšič Johann, städtischer Sekretär, Krainburg: Reventlow, Der Russisch-japanische Krieg, 2 Bde. — Valenčič Johann, Sekretär der städtischen Sparkasse, Krainburg, 11 Bde.: Bulwer, Godolphin, Roman; Ebers G., Homo sum; Goethe: Egmont, Götz von Berlichingen, Iphigenie auf Tauris, Torquato Tasso; Schiller: Die Braut von Messina, Die Räuber, Wallenstein (Ausgabe Gräser), Die Jungfrau von Orleans (Ausgabe Hölder); Zedlitz, Soldatenbüchlein, 1849. — Zupanc Franz, Kaufmann, Lancovo bei Radmannsdorf: Kreidolf Ernst, Die Wiesenzwerge. — Žmavc Jakob, Dr., Prof., Laibach, seine Abhandlung: Das Gräberfeld im Lajh bei Krainburg.

Allen Spendern sei hier der innigste Dank ausgesprochen.

Ausgeliehen wurden an Schüler:

I. a	129 Bücher	an	32 von	35 Schülern
I. b	79 „	„	24 „	34 „
II. a	92 „	„	27 „	31 „
II. b	133 „	„	26 „	27 „
III.	139 „	„	34 „	45 „
IV.	169 „	„	37 „	44 „
V.	43 „	„	19 „	27 „
VI.	76 „	„	27 „	36 „
VII.	34 „	„	12 „	20 „
VIII.	84 „	„	24 „	27 „
Zusammen	978 Bücher	an	262 von	326 Schülern

Beim Neuordnen der Bibliothek unterstützten den Kustos die Schüler Urbas Fr. der IV. und Reisman Aug. der VII. Klasse.

Gegenwärtiger Stand: 297 Werke in 1225 Bänden.

3. Geographische Lehrmittelsammlung.

Kustos: Franz Komatar.

Geschenkt wurden: 24 Ansichtskarten Oberkrains von Herrn Franz Paulin, Photographen in Abling. — 48 Ansichtskarten Oberkrains vom Schüler der IV. Klasse V. Markeš. — Die Schifffahrtslinien des Österreichischen Lloyd von der Generalagentur der Gesellschaft.

Gegenwärtiger Stand der Sammlung: Mathematische Geographie: 1 Kompaß, 2 Globen, 2 Tellurien, 1 Armillarsphäre, 1 Wandkarte. — Physikalische Geographie: 2 Darstellungen der Bodenbeschaffenheit, 6 Modelle für Terraindarstellungen, 1 Relief, 1 Panorama, 250 Photographien Krains, 72 Ansichtskarten Oberkrains, 195 Landschaftsbilder, 70 landschaftliche Wandbilder, 4 Stereoskope, 162 Stereographien, 46 Karten, 2 Atlanten, 7 kartographische Skizzen. — Meteorologie: 1 Wandkarte. — Ethnographie: 10 volkscundliche Gegenstände, 2 Karten, 17 Wandbilder, 2 Früchte. — Verkehrsgeographie: 2 Karten. — Archäologie: 2 Wandtafeln, 45 Photographien. — Geschichte: 16 Karten, 3 Karten für die biblische Geschichte, 9 Kartenwerke, 2 Atlanten, 88 Wandbilder, 2 Bildwerke, 3 ältere Drucke. — Münzen: 142 Stück (noch ungeordnet).

4. Physikalisches Kabinett.

Kustos: Dr. Simon Dolar.

Angekauft wurden: Kalklichtbrenner (Daniellscher Hahn) mit 6 Kalkzylindern. — Projektionsschirm. — Modell einer Lokomotive. — 2 Elektroskope. — Galvanische Elemente von Bunsen, Meidinger, Lechauchè. — Modell einer Dynamomaschine. — Modell eines Akkumulators. — Chromsäure-Tauchbatterie. — Dressel L.: Lehrbuch der elementaren Physik; Fournier d'Albe: Die Elektronentheorie.

Gesamtstand: 400 Nummern.

5. Naturalienkabinett.

Kustos: Dr. Vladimir Herle.

Gekauft wurden: Spirituspräparate: Phaseolus vulgaris, Bos taurus (Auge in 7 Durchschnitten), Cyprinus carpio (situs viscerum). — 1 Botanischerspaten; 10 Lupen in Hornfassung; 3 Aquarien; 20 Exemplare von Schweighofers Bestimmungstabellen für Samenpflanzen; Selaginella rediviva (1 Ex.).

Geschenkt wurden: Vom Schüler der II. a Klasse Šavnik L.: rechtes und linkes Endglied des ersten Fußpaares von Homarus vulgaris; ein Rochen; die Schale einer Cyprea spec.

Stand am Ende des Schuljahres 1908/1909: Zoologie 5974 Stück; Botanik, Modelle und Früchte: 90 Stück; 3 Aquarien; 2 Herbarien; Mineralogie: 358 Stück Mineralien, 143 Stück Gebirgsarten, 201 Stück Grundformen der Kristallmodelle, 112 hölzerne Kristallmodelle, 128 zoologische und botanische Wandtafeln, 10 mikroskopische Präparate, 10 Lupen, 7 Spirituspräparate.

6. Lehrmittel für Zeichnen.

Gesamtstand: 2 Apparate, 193 Holz- und Drahtmodelle für den perspektivischen Unterricht, 68 ornamentale und figurale Gipsmodelle, 80 Vorlegeblätter, 30 Pappmodelle (Stuhlmännchen Körper), 80 Holzrahmen mit Glasscheiben, 8 Gestelle, 9 Doppelmarderpinsel, 6 Reibschalen, 6 Halbliterflaschen.

7. Lehrmittel für den Gesangunterricht.

Kustos: Johann Masten.

Stand am Ende des Schuljahres 1908/1909: Harmonium-Album, 1. und 2. Heft. — Spindler, Spremljevanje k ljudski pesmarici. — Slovenska pesmarica, I., II. (in je 8 Exemplaren). — Cecilija, 50 Stück. — Cantica sacra, 11 St. — Volkshymne, 100 St. — SS. Ciril in Metod, Foerster, 65 St. — Po povzdigovanju, Buda, 65 St. — Missa dominalis secunda, Mitterer, 82 St. — Responsoria ad missam, 37 St. — Zweistimmige Messe, Können, 89 St. — Einstimmige Messe zu Ehren des hl. Vergil, Peregrinus, 10 St. — Mašne pesmi, Foerster, 42 St. — Na moru, Jenko, 63 St. — Beati mortui, Mendelssohn-Bartholdy, 49 St. — Nagrobna pesem, Nedved, 58 St. — Rukovet, Mokranjac, 131 St. — Čukova ženitev, Gerbec, 108 St. — Veseli zbor, H. Sattner, 51 St. — Na planine, H. Sattner, 72 St. — Vodniku, Nedved, 42 St. — Slovenske narodne pesmi, Hubad, 1 St. — Na vrelcu Bosne, Milakovič, 1 St. — Glasbena Zora, 12 St.

Zur Vervielfältigung von Noten wurde ein Zinkdruckpresseapparat angeschafft. Bei der Vervielfältigung ging uns auch der Herr Franz Peterlin, k. k. Bezirksrichter und Gerichtsvorsteher in Kronau, freundlichst an die Hand, wofür ihm der wärmste Dank ausgesprochen wird.

III. Das Unterstützungswesen.

a) Stipendien.

Post-Nr.	Name des Stipendiums	Zahl	Betrag				Zahl der Stipendisten
			einzeln		zusammen		
			K	h	K	h	
1	Čebašek Andreas	1	168	—	168	—	1
2	Demschar Franz	1	86	4	86	4	1
3	Deu Josef	2	193	—	386	—	1
4	Erlach Thomas	1	300	—	300	—	1
5	Gollmayer Georg	1	194	—	194	—	1
6	Golob Magdalena	1	46	—	46	—	1
7	Gymnasial - Unterstützungsverein in Krainburg	1	66	5	66	5	1
8	Jalen Josefa	1	101	—	101	—	1
9	Jelloušek Franz Xaver	1	152	—	152	—	1
10	Jerouschek Lukas	1	88	—	88	—	1
11	Kokail Sebastian	1	146	—	146	—	1
12	Kos Anton, Domherr	1	120	—	120	—	1
13	Lenkowitsch Georg, I. Platz	1	91	—	91	—	1
14	Lichtenturn Katharina, Freiin v.	1	204	—	204	—	1
15	Mežnarec Anton	1	91	56	91	56	1
16	Müller Johann	3	153	—	459	—	2
17	Narobe Martin	1	80	—	80	—	1
18	Plankelj Christoph	1	68	50	68	50	1
19	Rozman Josef	1	132	30	132	30	1
20	Schellenburg Jakob v.	2	98	—	196	—	1
21	Schiffer v. Schifferstein	2	280	—	560	—	2
22	Schlakar Josef	1	193	—	193	—	1
23	Sluga Matthias	2	123	—	246	—	2
24	Sluga Matthias	1	124	—	124	—	1
25	Sormann Alexander	1	387	—	387	—	1
26	Struppi Martin	1	61	—	61	—	1
27	Svetina Maria	1	100	—	100	—	1
	Summe	33	—	—	4846	45	30

b) Der Gymnasialunterstützungsfonds

hat die Unterstützung wahrhaft dürftiger und fleißiger Schüler durch Beteiligung mit Lehrmitteln, durch Aushilfen in Krankheitsfällen usw. zum Zwecke.

Die Bibliothek in der Obsorge des k. k. Professors Anton Dokler erwarb durch Kauf 94 Bücher. Ferner widmeten derselben: Frau Th. Florian 8 Bde.; Herr stud. iur. Zois Egon, Freiherr v. Edelstein, 7 Bde.; hochw. Herr Professor Dr. J. Svetina 3 Bde.; die Abiturienten des Schuljahres 1907/08, und zwar Tavčar Th., Mohorič J., Bernik A., Jež Fr., Česenj K., Matjašič M., zusammen 13 Bde.; die Schüler der IV. Klasse Drmota Franz und Tonejec Johann, der V. Klasse Orel Johann und der VIII. Klasse Leskovec Johann, zusammen 6 Bde. Ausgeschieden wurden 154 unbrauchbar gewordene Bücher.

Stand der Bibliothek am Schlusse des Schuljahres 1908/1909:
1404 Lehrbücher.

Übersicht der Gebarung im Schuljahre 1908/1909.

A. Einnahmen.

	K
Herr Detela Anton, k. k. Gymnasiallehrer	10.—
Herr Fajdiga Ignaz, k. k. Gymnasialdirektor	15.—
Löbl. Hranilnica in posojilnica in Krainburg	20.—
Herr Majdič Vinko, Großindustrieller	20.—
Frau Marenčič Marie, Hausbesitzerin und Handelsfrau in Krainburg	20.—
Hw. Herr Dr. Perné Franz, k. k. Professor	20.—
„ „ Pravhar Josef, Pfarrer in Loški potok	5.—
„ „ Sitar Valentin, Stadtpfarrkooperator	10.—
Ergebnis der Weihnachtssammlung*	53·13
Unbekannt	2·20
Vom Überschuß des Tanzkränzchens der VII. und VIII. Klasse	20.—
Der Reinertrag der Schülerakademie	209.—
Zusammen	404·33

B. Ausgaben.

Die Mehrausgabe des Schuljahres 1907/08	36·50
Lehrbehelfe	193·56
Schulgeldbeiträge	17.—
Kost- und Quartiergeldbeiträge	21.—
Bekleidung	63·50
Beschuhung	62·60
Zusammen	394·16

Nach Abzug der Ausgaben per K 394·16 von den Einnahmen per K 404·33 ergibt sich ein Rest von K 10·17.

c) Studentenkonvikt.

In dem im Jahre 1904 eröffneten Studentenkonvikte erhielten im Schuljahre 1908/09 20 Schüler — einige davon unentgeltlich, bzw. zu ermäßigten Preisen — die volle Verpflegung. Die Oberaufsicht über die erwähnten Schüler führte der hochw. Herr Stadtpfarrkooperator Ignaz Zaplotnik.

d) Studentenküche.

Während des Schuljahres 1908/09 genossen mehrere Schüler durch Gewährung der Mittags- und Abendkost von seiten der hiesigen, unter der Aufsicht des Gemeindeausschusses der Stadt Krainburg stehenden Studentenküche die edelmütigste Unterstützung. Teils gegen ein niedriges Entgelt, teils umsonst erhielten zu Beginn des Schuljahres 76, am Schlusse desselben 45 Schüler die Kost. Im ganzen erhielten dieselben 13.276 Portionen (im I. Semester 6941, im II. Semester 6335) Mittags- und 12.892 Portionen (im I. Semester 6826, im II. Semester 6066) Abendkost.

Die Gesamtausgaben betragen K 5252·80.

* I.a.: K 8, I.b.: K 3·14, II.a.: K 7·08, II.b.: K 1·80, III.: K 10.—, IV.: K 6·84, V.: K 3·16, VI.: K 3·43, VII.: K 3·94, VIII.: K 5·74.

e) Auch von seiten der Bürger erfreuten sich viele Schüler der Anstalt der hochherzigsten Unterstützung. Durch Gewährung der ganzen Kost oder einzelner Kosttage haben sich 20 Familien die studierende Jugend zum Danke verpflichtet.

f) Erkrankte Schüler erhielten die Medikamente vom Herrn Apotheker Karl Šavnik, Ritter des Franz-Josef-Ordens, kaiserlicher Rat, Bürgermeister etc., zu bedeutend herabgesetzten Preisen.

g) Die Buchhandlung Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg in Laibach gewährte bei den von ihr dem Unterstützungsfonds gelieferten Büchern einen 10% Nachlaß.

*

Die Direktion sagt allen Gönnern der Anstalt und allen Wohltätern der studierenden Jugend öffentlich den wärmsten Dank. Dieselben werden innigst ersucht, dem Gymnasium ihr geschätztes Wohlwollen auch fernerhin ungeschwächt zu bewahren und ihre Gewogenheit der mittellosen, aber fleißigen und wohlgesitteten studierenden Jugend gütigst zuzuwenden zu wollen.

IV. Statistik der Schüler im Schuljahre 1908/1909.

	K l a s s e												Zusammen
	I.		II.		III.		IV.	V.	VI.	VII.	VIII.		
	a	b	a	b	a	b							
1.) Zahl.													
Zu Ende 1907/1908	28	33	24	24	24	25	34+2	36	24	27	21	300+2	
Zu Anfang 1908/1909	35	34	31	27	44	—	44	27	36	20	27	325	
Während des Schuljahres eingetreten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	
Im ganzen also aufgenommen . . .	35	34	31	27	44	—	44	27	36	20	28	326	
Darunter:													
Neu aufgenommen, und zwar:													
aufgestiegen	32	33	—	—	3	—	1	3	1	2	1	76	
Repetenten	—	—	2	1	1	—	1	—	—	—	—	5	
Wieder aufgenommen, und zwar:													
aufgestiegen	—	—	25	24	39	—	40	22	33	18	27	228	
Repetenten	3	1	4	2	1	—	2	2	2	—	—	17	
Während des Schuljahres ausgetreten	3	3	1	4	1	—	—	—	3	1	1	17	
Schülerzahl zu Ende 1908/1909 . . .	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	
2.) Geburtsort (Vaterland).													
Krainburg	6	2	6	2	6	—	3	2	4	1	2	34	
Krain sonst	25	28	22	19	31	—	38	22	27	12	25	249	
Kärnten	1	—	1	—	2	—	1	—	—	1	—	6	
Küstenland	—	—	—	—	1	—	1	1	2	2	—	7	
Steiermark	—	1	1	2	3	—	1	2	—	3	—	13	
<i>Summe</i>	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	

3.) Muttersprache.													
Slowenisch	32	31	29	23	42	—	42	27	33	19	27	305	
Deutsch	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	3	
Böhmisch	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
<i>Summe</i>	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	
4.) Religionsbekenntnis.													
Katholisch des lat. Ritus	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	
5.) Lebensalter.													
11 Jahre	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	
12 „	4	6	3	4	—	—	—	—	—	—	—	17	
13 „	9	13	5	10	4	—	—	—	—	—	—	41	
14 „	9	6	13	3	12	—	4	—	—	—	—	47	
15 „	2	1	5	2	20	—	9	1	—	—	—	40	
16 „	—	1	3	1	5	—	10	3	5	—	—	28	
17 „	—	—	—	2	1	—	12	6	7	2	—	30	
18 „	—	—	1	—	1	—	8	10	10	4	—	36	
19 „	—	—	—	—	—	—	1	4	3	5	—	21	
20 „	—	—	—	—	—	—	—	3	3	3	—	17	
21 „	—	—	—	—	—	—	—	—	3	5	—	15	
22 „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
23 „	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	
<i>Summe</i>	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	
6.) Nach dem Wohnorte der Eltern.													
Ortsangehörige	13	5	7	4	9	—	8	5	5	6	2	64	
Auswärtige	19	26	23	19	34	—	36	22	28	13	25	245	
<i>Summe</i>	32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27	309	

K l a s s e												
I.		II.		III.		IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Zusammen	
a	b	a	b	a	b							
7	5	4	4	9	—	7	1	3	1	5		46
18	22	19	14	22	—	22	14	26	12	22		191
3	—	4	3	7	—	7	—	—	—	—		24
3	4	3	1	5	—	3	5	1	2	—		27
1	—	—	1	—	—	4	7	3	4	—		20
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—		1
32	31	30	23	43	—	44	27	33	19	27		309
8	9	5	7	1	2	5	4	4	3	1		49
7	6	5	6	1	2	4	3	3	3	1		41
1	3	—	1	—	—	1	1	1	—	—		8
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—
5	2	4	4	3	4	1	3	1	7	4		38
20	25	16	16	18	20	28+2	31	19	20	17		230+2
3	5	4	4	3	—	4	2	3	—	—		28
—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—		3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		1
28	33	24	24	24	25	31+2	36	24	27	21		300+2
<i>Stamme</i>												

7.) Klassifikation.
 a) Zu Ende d. Schuljahres 1908/1909:
 Zum Aufsteigen in die nächste Klasse waren (bezw. haben die oberste Klasse beendet):
 Vorzüglich geeignet (mit vorzüglichem Erfolg)
 Geeignet (mit gutem Erfolg)
 Im allgemeinen geeignet
 Nicht geeignet (mit nichtgenügendem Erfolg)
 Die Bewilligung zu einer Wiederholungsprüfung erhielten
 Nicht klassifiziert wurden
 Außerordentliche Schütler
Stamme

b) Nachtrag z. Schuljahre 1907/1908:
 Wiederholungsprüf. waren bewilligt.
 Entsprochen haben
 Nicht entsprochen haben (od. nicht erschienen sind)
 Nachtragsprüfungen waren bewilligt
 Entsprochen haben
 Nicht entsprochen haben
 Nicht erschienen sind
 Danachi. d. Endergebnis f. 1907/1908:
 I. Fortgangsklasse mit Vorzug
 I.
 II.
 III.
 Ungeprüft blieben
Stamme

20	16	11	4	7	—	5	5	5	5	2	80
6	5	9	4	14	—	9	8	4	3	3	65
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	15	20	23	37	—	39	22	32	15	26	244
28	26	21	20	29	—	35	19	29	16	24	247
600	480	330	120	210	—	150	150	150	150	60	2400
180	150	270	120	420	—	270	240	120	90	90	1950
780	630	600	240	630	—	420	390	270	240	150	4350
134.4	138.6	8.4	4.2	16.8	—	8.4	12.6	4.2	8.4	4.2	340.2
70	68	62	54	88	—	88	54	72	40	56	652
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12
204.4	206.6	70.4	58.2	104.8	—	96.4	66.6	76.2	48.4	60.2	1004.2
<i>Summe K</i>											
21	16	1	—	—	—	—	—	—	—	—	38
23	22	16	11	25	—	22	6	6	7	4	21
9	16	13	6	9	—	1	12	7	7	1	144
—	—	—	—	—	—	25	25	3	3	—	81
—	—	—	—	—	—	17	—	17	3	—	56
—	—	—	—	—	—	13	2	4	1	1	20
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	1	1	2	3	—	2	2	8	1	7	27
—	—	—	99.56	69.65	—	—	—	30	—	—	1816.45
—	—	—	300.00	162.59	—	—	—	1928.30	152	1008	8146.45
<i>Gesamttrag der Stipendien . . . K</i>											

8.) Geldleistungen der Schüler.
 Das Schulgeld zu zahlen f. I. Semester waren verpflichtet { I. }
 Zur Hälfte waren befreit { II. }
 Ganz befreit waren . . . { I. }
 { II. }
 Das Schulgeld betrug f. I. Semester K im ganzen { I. }
 { II. }
Zusammen K
 Die Aufnahmestaxen betragen . . . K
 Die Lehrmittelbeiträge betragen . . .
 Die Taxen für Zeugnisduplikate betragen
Summe K

9.) Besuch des Unterrichtes in den relat.-oblig. und nicht obligaten Gegenständen.
 Kalligraphie { I. Kurs }
 { II. }
 Turnen
 Gesang
 Stenographie { I. Kurs }
 { II. }
 Italienische Sprache

10.) Stipendien.
 Anzahl der Stipendisten
 Gesamtbetrag der Stipendien . . . K

V. Verzeichnis der öffentl. Schüler im Schuljahre 1908/1909.*

I. a Klasse.

Badiura Eugen, Gurkfeld.
 Bergel Johann, Grosuplje.
Berlic Jakob, Golice bei Stein.
Brandner Franz, Zužalče in Kärnten.
 Černe Johann, Sava bei Abling.
 Darnič Valentin, Zaloše.
 Dolinar Andreas, Smlednik.
 Habjan Milan, Laibach.
 Hlebš Ferdinand, Krainburg.
Krenner Franz, Medvode.
 Mezek Cyrill, Sestranska vas.
 Mihelič Alois, Srednja vas.
 Nič Felix, St. Veit bei Lukovica.
 Pečar Wilhelm, Krainburg.
Pirc Boris, Krainburg.
 Pirc Josef, Krainburg.

Polž Vinzenz, Mannsburg.
 Potočnik Johann, Stražišče.
 Premerstein Wilibald, Edler von, Adelsberg.
 Resch Hermann, Krainburg.
 Rožaj Josef, Predtrg.
Rožanc Josef, Begunje.
 Sitar Josef, Neumarktl.
 Strauß Rudolf, Otoče.
 Slibar Franz, Selce.
Štempihar Ivo, Krainburg.
 Tavčar Josef, Poljane.
 Turšič Alois, Bezuljak.
 Vilman Franz, Jauerburg.
 Vrabeč Michael, Martinja vas.
 Zupan Rudolf, Podkuže.
 Zirovnik Stanislaus, Gorje bei Veldes.

I. b Klasse.

Ahlin Josef, Tschernembl.
 Bogataj Franz, Lučine.
Bulovec Johann, Begunje.
 Burdych Eugen, Bischoflack.
 Cvar Franz, Preserje.
 Čop Felix, Abling.
 Globočnik Marian, Krainburg.
 Hajrihar Rafael, Selce.
 Jeglič Rudolf, Krainburg.
 Kandušer Cyrill, Mannsburg.
 Legat Wilhelm, Doblje.
 Mally Peter, Neumarktl.
 Megušar Franz, Selce.
 Novinc Franz, Zg. Senica.
Oblak Franz, Bischoflack.
 Okorn Josef, Bischoflack.

Petkovšek Stanislaus, Velesovo.
 Pleša Franz, Strževo.
 Podpac Anton, Laibach.
 Rogelj Johann, Primskovo.
Ropret Johann, Boh. Bela.
 Rozman Peter, Kor. Bela.
 Svetelj Josef, Srednja vas.
Solar Franz, Zeleče bei Veldes.
 Stalec Johann, Martinvrh.
 Šter Vladimir, Neumarktl.
 Subic Anton, Zirovski vrh.
 Turk Anton, Lačjvas in Steiermark.
 Vošnik Friedrich, Radmannsdorf.
Zupančič Franz, Selo bei Veldes.
 Zbontar Josef, Zalilog bei Eisern.

II. a Klasse.

Aljančič Josef, Feistritz bei Neumarktl.
 Belec Michael, Radomlje.
 Božnar Anton, Črni vrh.
 Čop Anton, Kor. Bela.
 Deu Lothar, Adelsberg.
 Dular Albin, Jurka vas.
 Gerčar Anton, Stein.
Klinar Franz, Jauerburg.
 Knafelj Anton, Brezje.
 Kušar Josef, Laibach.
 Lah Franz, Klanec.
 Laehainer Johann, Krainburg.
 Mayr Cyrill, Krainburg.
Mayr Method, Krainburg.
Mirtič Johann, Sadinja vas.
 Omersa Viktor, Krainburg.

Pernuš Franz, Kokrica.
 Potočnik Andreas, Brezje.
 Rohrmann Adolf, Krainburg.
 Rozman Johann, Sava bei Abling.
 Savnik Leo, Krainburg.
 Tautscher Albin, Sava bei Abling.
 Truschner Eugen, Eisenkappel in Kärnten.
 Turk Alois, Weixelburg.
 Ukovič Anton, Laibach.
 Varl Franz, Radmannsdorf.
 Verhunc Josef, Vižmarje.
 Weber Johann, Zabukovje bei Lichtenwald
 in Steiermark.
 Zumer Felix, Eisern.
Zužek Franz, Bischoflack.

* Fette Schrift bezeichnet die Schüler, welche zum Aufsteigen vorzüglich geeignet sind, bzw. welche die VIII. Klasse mit vorzüglichem Erfolg beendet haben.

II. b Klasse.

Alič Johann, Sestranska vas.	Lotrič Anton, Dražgoše.
Debevec Gabriel, Graz.	Nitsch Max, St. Veit bei Lukovica.
Demšar Josef, Eisern.	Pernè Josef, Povelje bei Trstenik.
Demšar Vladimir, Eisern.	Rajl Viktor, Radmannsdorf.
Fajdiga Karl, Rudolfswert.	Rant Franz, Laufen.
Fugina Eduard, Grosuplje.	Rant Josef, Godešič bei Bischoflack.
Grundner Wilhelm, Radmannsdorf.	Skakar Josef, Krainburg.
Hočevar Fridolin, Mekinje.	Stirn Franz, Krainburg.
Hufnagel Viktor, Orehek bei Drulovek.	Stempihar Peter, Krainburg.
Jugović Johann, Virmaše bei Altlack.	Zager Max, Schönstein in Steiermark.
Jugović Matthäus, Altlack.	Zupanc Josef, Lancovo bei Radmannsdorf.
Knafelj Johann, Mošnjje.	

III. Klasse.

Baloh Anton, Abling.	Mubi Anton, Vellach bei Eisenkappel in Kärnten.
Bernik Ludwig, Stirpnik bei Selce.	Novak Johann, Sp. Paloviče.
Bregant Franz, Zg. Graben.	Omersa Hermann, St. Veit in Kärnten.
Čadež Anton, Sp. Duplje.	Pakiž Silvius, Reifnitz.
Česenj Josef, Krainburg.	Pangeršič Pankratius, Judendorf in Steiermark.
Demšar Karl, Zalilog bei Bischoflack.	Pavlič Anton, Prtovč.
Demšar Lukas, Češnjica.	Pavlin Alexius, Podbrezje.
Dolinar Johann, Smednik.	Pirc Method, Krainburg.
Fink Gottfried, Krainburg.	Pogačnik Bogdan, Podnart.
Globočnik Stojan, Krainburg.	Pogačnik Josef, St. Barbara bei Bischoflack.
Gregorič Theodor, Rann in Steiermark.	Puhar Anton, Huje bei Krainburg.
Hrovat Daniel, Steinbüchel.	Rakove Cyrill, Stružovo.
Janša Ferdinand, Krainburg.	Resmann Johann, Breg.
Keržar Johann, Eisern.	Rotar Peter, Srednja vas.
Klofutar Josef, Neumarktl.	Rožaj Johann, Gurkfeld.
Kocbek Franz, Oberburg in Steiermark.	Rožič Franz, Jauerburg.
Kovač Alois, Vrba.	Stirn Josef, Krainburg.
Kržišnik Gustav, Kresnice.	Vidmar Josef, Neumarktl.
Lap Anton, Stein.	Završnik Stanislaus, Predvor.
Lengar Anton, Dovje.	Zontar Josef, Abling.
Matekovič Karl, Laibach.	
Mauer Cyrill, Zagorje.	
Metlika Sanktus, Draga im Küstenlande.	

IV. Klasse.

Andoljšek Vladimir, Suchen.	Likar Stanislaus, Rakek.
Anžič Johann, Sidrož.	Loibner Rudolf, Loka bei Trifail in Steiermark.
Bajželj Bartholomäus, Stražišče.	Markeš Valentin, Abling.
Benedičič Franz, Eisern.	Mavrič Josef, Wocheiner Feistritz.
Blondek Ctibor, Tacenj.	Muri Adolf, Jezersko in Kärnten.
Bratina Friedrich, Haidenschaft im Küstenlande.	Omahen Emil, Neumarktl.
Brinjšek Franz, St. Gregor bei Reifnitz.	Pavšlar Thomas, Krainburg.
Bulovec Alois, Begunje bei Radmannsdorf.	Perhavec Franz, Wippach.
Cunta Bartholomäus, Wippach.	Perko Johann, Gornje Vetrno.
Cvar Alois, Zamostec bei Sodražica.	Pirnat Anton, Dravlje bei Laibach.
Deu Gottfried, Adelsberg.	Pogačnik Franz, Kropp.
Drnota Franz, Sora.	Pretnar Blasius, Podtabor bei Podbrezje.
Engelmann Anton, Krainburg.	Remec Josef, Primskovo bei Krainburg.
Fajdiga Ignaz, Rudolfswert.	Rojina Vladimir, Vače.
Jakofčič Cyrill, Vrbnje bei Radmannsdorf.	Schiffner Franz, Zabnica.
Kozjek Franz, Gorenja Besnica.	Šlibar Franz, Radmannsdorf.
Kuralt Anton, Zabnica.	Stefè Matthäus, Trstenik.
Lazar Stanislaus, Steinbüchel.	Stempihar Nikolaus, Krainburg.

Theuerschuh Konrad, Neumarktl.
Tonejec Johann, Boh. Bela.
Triller Johann, Bischoflack.
Urbas Franz, Gor. Logatec.

Valjavec Ignaz, Leše.
Vidic Leopold, Stein.
Zore Franz, St. Valpurga.
Zužek Anton, Laibach.

V. Klasse.

Fister Valentin, Krainburg.
Gostiša Franz, Ajdovec.
Gostiša Josef, Kalce bei Loitsch.
Gregorn Anton, Sp. Rečica in Steiermark.
Jereb Josef, Sp. Bernik bei Zirklach.
Kepic Anton, Cerklje.
Kosel Franz, Neumarktl.
Kovač Friedrich, Sittich.
Krč Anton, Predoslje.
Kunstel Alois, Fužine.
Mešek Franz, Littai.
Oblak Anton, Srednje Brdo bei Pölland.
Peterlin Milan, Oberloitsch.
Podrekar Franz, Krainburg.

Pogačnik Franz, Zvirče.
Ramoveš Johann, Zg. Pirniče.
Rožaj Franz, Zabukovica bei Cilli in Steiermark.
Simonič Primus, Plužnje im Küstenlande.
Stern Franz, Laibach.
Šilar Ignaz, Zirovnica.
Tavčar Vinzenz, Neumarktl.
Tomazin Matthäus, Strahinj.
Vahtar Michael, Mannsburg.
Vrec Johann, Dobrava bei Dobrnič.
Zalokar Rochus, St. Veit bei Laibach.
Zupan Ignaz, Leše.
Zužek Karl, Großblaschitz.

VI. Klasse.

Ahačič Johann, Senično bei Neumarktl.
Ajdovec Josef, Pivka bei Naklo.
Babič Anton, Brezje bei Mošnje.
Dereani Jakob, Zužemberk.
Gogala Nikolaus, Krainburg.
Gorjanec Johann, Adelsberg.
Grošelj Friedrich, Dobje bei Pölland.
Jalen Johann, Rodina bei Breznica.
Jelovečan Paul, Dolenja Zetina.
Jenko Valentin, Lipica bei Bischoflack.
Jerše Wilhelm, Zužemberk.
Jezerec Franz, Selce.
Kandušer Josef, Mannsburg.
Kovač Franz, Vrba.
Kržišnik Anton, Podobeno bei Pölland.
Lazar Alois, Laibach.
Markič Franz, Goriče.

Mertelj Josef, Dvorje bei Cerklje.
Ovsenek Josef, Brezje bei Neumarktl.
Pire Alfons, Gurkfeld.
Pollak Ferdinand, Krainburg.
Porenta Josef, Srednje Bitnje.
Pucher Felix, Krainburg.
Rus Josef, Bled-Zagorice.
Sivec Johann, Libušnje im Küstenlande.
Sušnik Johann, Bischoflack.
Savnik Bogdan, Krainburg.
Škerjanec Leopold, Radomlje.
Slibar Johann, Radmannsdorf.
Štemphar Vladislav, Krainburg.
Štrekelj Jakob, Burgstall bei Bischoflack.
Vrhunc Bartholomäus, Praše.
Zega Andreas, Kazlje bei Sezana im Küstenlande.

VII. Klasse.

Aljančič Vinzenz, Kovor.
Burenk Johann, Nasoviče bei Kommenda.
Črnilec Johann, Naklo.
Fajdiga Bogomir, Rudolfswert.
Janežič Mirko, Dob.
Koprivšek Stephan, Gomilsko in Steiermark.
Madronič Johann, Dalnje njive bei Weinitz.
Muri Ignaz, Jezersko in Kärnten.
Omahen Albin, Laibach.
Pagon Franz, Bukovo im Küstenlande.

Pajntar Stephan, Bukovo im Küstenlande.
Pire Vladimir, Gurkfeld.
Plot Michael, Ratje.
Pogorelec Friedrich, Laibach.
Reisman August, St. Jakob in den Windischen Büheln in Steiermark.
Smrekar Paul, Laibach.
Stiglic Franz, Riez in Steiermark.
Subic Karl, Krainburg.
Varl Leopold, Radmannsdorf.

VIII. Klasse.

Albrecht Franz, Stein.
Alič Franz, Trata bei Pölland.
Bulovec Josef, Smokuč bei Breznica.

Hafner Anton, Zabnica.
Hofbauer Walter, Neumarktl.
Hren Josef, Cirknica.

Jenšterle Johann, Sp. Danje bei Sava.

Kmetič Jakob, Trzin.

Križnar Laurenz, Pivka bei Naklo.

Lazar Johann, Steinbüchel.

Leskovec Anton, Bischoflack.

Leskovec Johann, Bischoflack.

Lipar Blasius, Smarca bei Stein.

Miklavčič Paul, Dol. Dobrava bei Bischoflack.

Mlakar Karl, Kropp.

Naglič Blasius, Obervellach.

Novak Stanislaus, Landstraß.

Pavlič Franz, Loke bei Stein.

Perko Franz, Pölland bei Bischoflack.

Pfajfar Franz, Selca bei Bischoflack.

Potočnik Rudolf, Eisnern.

Pravhar Franz, Voklo bei St. Georgen.

Sajovic Jakob, Predoslje.

Sajovic Stanislaus, Krainburg.

Štempihar Georg, Krainburg.

Vilfan Matthäus, Križna gora bei Altlack.

Zupanec Johann, Voglje.

Stundenübersicht der obligaten Lehrfächer im Schuljahre 1908/1909.

Lehrgegenstände	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Zusammen
Religionslehre	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Lateinische Sprache	8	8	6	6	6	6	5	5	50
Griechische Sprache	-	-	5	4	5	5	4	5	28
Deutsche Sprache	4 5	4 5	3 4	4	3	3	3	3	27 (I. Sem.) 30 (II. Sem.)
Slowenische Sprache	3	2	3	2	2	2	2	2	18
Geographie u. Geschichte	3	4	3	4	3	4	3	3	27
Mathematik	3	3	3	3	4	3	3	2	24
Naturgeschichte	2	2	2	-	2	2	-	-	8 (I. Sem.) 10 (II. Sem.)
Physik	-	-	2	3	-	-	4	3	12 (I. Sem.) 11 (II. Sem.)
Propädeutik	-	-	-	-	-	-	2	2	4
Zusammen	25 26	25 26	27 28	28	27	27	28	27 28	214 (I. Sem.) 218 (II. Sem.)

B. Inneres der Schule.

I. Durchführung des Lehrplanes.

Im Lehrplane trat insofern eine Änderung ein, als in der III. Klasse die griechische Sprache und in der V. Klasse die Religionslehre unter Gebrauch der slowenischen Unterrichtssprache gelehrt und die Zahl der wöchentlichen Unterrichtsstunden aus Deutsch in der I. und II. Klasse von 4 auf 5, in der III. Klasse von 3 auf 4 erhöht wurde. Der neue Lehrplan, der mit dem Beginne des Schuljahres 1909/10 in Kraft tritt, wird im nächstjährigen Jahresberichte veröffentlicht werden.

II. Absolvierte Lektüre.

A. In den klassischen Sprachen.

a) Aus dem Lateinischen.

III. Klasse: Košan, Latinska čitanka: De Miltiade, de Themistocle, de Aristide, de Lysandro, de Thrasybulo, de Pelopida, de Epaminonda, de Alexandro (teilweise).

IV. Klasse: Caesar, de bello Gallico, lib. I., IV. 16—38; V. 1—23; Ovid, Auswahl aus den „versus memoriales“, Met. 1, 2, 3; Jugendgedichte: 5. — Memoriert: Met. 2, 1—50. — Privatlektüre: Caesar, de bello Gallico, lib. II. 15—35: Brašina, Pogačnik, Vidic; lib. II.: Šlibar, Urbas; lib. III. 1—16: Benedičič, Fajdiga, Perko, Štempihar; lib. III. 17—29: Theuerschuh; lib. IV. 1—15: Kuralt, Zore; Ovid, Met. 4: Schiffrer; 5: Lazar; 18: Fajdiga, Zore; 20: Benedičič; 21: Tonejec; 23, 25: Bloudek; 16: Markeš, Theuerschuh; Eleg. I. 1: Andoljšek; 4: Muri; II. 4, 11: Šlibar; III. 4: Schiffrer; III. 3: Benedičič.

V. Klasse: Livius, lib. V., c. 35—49; lib. XXI. und Auswahl aus dem ersten Buche; Ovid (nach Sedlmayer), Met. 4, 5, 6, 17, 18; Eleg. 5; Fasti 2, 4, 5, 12, 14; Tristia 1, 7, 8; Briefe aus dem Pontus: 3. — Privatlektüre: Met. 3: Podrekar, Simonič, Šilar; 17: Zupan; Eleg. 1: Rožaj; Fasti 1: Kosel; 6: Gostiša Fr., Jereb, Fister, Kosel, Oblak, Peterlin; 3: Tavčar; 10: Kepic, Kovač; 11: Žužek, Krč, Gostiša Jos., Peterlin; 17: Pogačnik, Ramovš; 18: Fister, Podrekar, Šilar, Vahtar; Tristia 4: Gostiša Jos.; 5: Rožaj, Kepic; 10: Tomazin, Vrce; Briefe aus dem Pontus 1: Štern; 4: Rožaj.

VI. Klasse: Sallustius, bellum Jugurthinum; Vergil, Aeneis, lib. II. 1—369, 506—566, 634—804; lib. III. 1—191, 554—684; Cicero, in Catilinam I. — Privatlektüre: Caesar, de bello civili, lib. III. 1—30: Šavnik, Štempihar; 30—60: Jenko, Ovsenek, Rus; 60—90: Gogala, Kovač; 60—112: Markič; 70—112: Šlibar; 90—112: Polak, Sivec.

VII. Klasse: Cicero, de imperio Gn. Pompei (teilweise); Cato maior de senectute; Vergil, Aeneis, lib. II., VI. — Privatlektüre: Vergil, Aeneis, lib. IV. 1—360: Omahen; 360 bis Schluß: Burenk; lib. VIII. 1—368: Varl, Aljančič; lib. VIII. 368 bis Schluß: Pagon, Pajntar; lib. IX. 1—365: Šubic; Cicero, In Catilinam II.: Plot; Laelius: Koprivšek, Pirc, Reisman, Stiglic; pro Archia: Črnilec, Janežič, Madronič, Pogorelec; Divinatio in Caec.: Fajdiga, Muri.

VIII. Klasse: Horatius, Carm. I. 1—3, 6, 12, 14, 15, 18, 21, 22, 24, 31, 35, 37; II. 1, 3, 7, 10, 13, 15, 18; III. 1—6, 8, 16, 21, 23, 30; IV. 3, 5, 7—9, 15; Carm. saec.; Epoden: 2, 7; Satirae I. 1, 9; de arte poet. liber. — Memoriert: Carm. I. 1; II. 3; III. 30; Tacitus, Germania (privat); Annal. I. 1—30; II. 41—43, 53—55, 69—83; III. 1—7; XIV. 51—56; XV. 38—45, 60—65. — Privatlektüre: Horatius, Carm. II. 2, IV. 6, 12: Križnar; Carm. I. 4, 10, 11, 20, 26: Leskovec Joh.; II. 9, 16, 17, 19, 20: Miklavčič; Epod. 1, 9, 13: Naglič, Sajovic Jakob, Zupanec; Carm. III. 9, 13, 18, 24, 25, 29: Štampihar; Satir. I. 3: Alič, Hafner; 10: Leskovec A., Pavlič.

b) Aus dem Griechischen.

V. Klasse: Xenophon, Chrestomathie; Anab. I., II. 1—26, III., V. 1—57, VI. 1—30; Homer, Ilias I. — Memoriert: Ilias I. 1—99. — Privatlektüre: Xenophon, Anab. II. 27—37: Gostiša Fr., Gregorn, Kopic, Štern, Tavčar, Zupan; IV. 1—15: Vrce; IV. 1—20: Kunstelj; IV.: Rožaj.

VI. Klasse: Homer, Ilias II. 235—456, III., VI., IX.; Xenophon, Com. II. 1, 21—34; Kyrup. I. 2, 1—15, 3; Herodot, Auswahl von Scheindler, 1—6, 10, 15, 17, 18, 21, 22, 24, 26, 27. — Privatlektüre: Homer, Ilias IV. (2. Hälfte): Gogala; X.: Markič, Sušnik; XI.: Babič; XVI. (1. Hälfte): Jelovčan; XIX.: Kovač, Mertelj, Ovsenek, Štampihar, Verhunec; XXII. (1. Hälfte): Šlibar; XXII: Jenko, Sivec; XXIV: Šavnik.

VII. Klasse: Demosthenes, I. Philippische, I. und III. Olynthische Rede; Homer, Odyssee, lib. I. 1—89, V., VI., VII., VIII., IX., X. — Privatlektüre: Homer, Odyssee, lib. I. 90 ss: Janežič, Varl; lib. XVIII.: Pajntar; lib. XIX.: Muri; lib. XVI.: Fajdiga, Pirc; lib. XXI.: Koprivšek, Štiglic; lib. XXIII.: Burenk, Omahen, Pogorelec, Šubic.

VIII. Klasse: Platon, Apologie; Kriton, Schlußkapitel des Phaedon; Protagoras (mit Auslassung der c. 26—31); Sophokles, Antigone; Homer, Odyssee, lib. XXIII. — Privatlektüre: Homer, *Βαρζαζουνομαζία*: Križnar, Leskovec A.; Platon, Eutyphron: Lazar, Leskovec Joh.; Protagoras, c. 26—31: Miklavčič; Symposium: Štampihar, Sajovic Stanko; Laches: Alič, Hofbauer, Sajovic Jakob.

B. Aus dem Deutschen.

V. Klasse: Lektüre nach dem Lesebuche von Lampel L., I. Teil; Proben der epischen und lyrischen Dichtungsgattung sowie der wichtigsten Formen der Prosa; Wieland: „Oberon“. — Memoriert wurden: 3, 5, 29, 49, 58, 83, 115, 136, 139.

VI. Klasse: Die literarischen Proben des Lesebuches; Lessing: „Minna von Barnhelm“, „Emilia Galotti“. — Memoriert wurden: 20 (6), 30 (1, 4).

VII. Klasse: Die literarischen Proben des Lesebuches; Schiller: „Die Verschwörung des Fiesco zu Genua“, „Maria Stuart“, „Wallenstein“; Goethe: „Götz von Berlichingen“, „Iphigenie auf Tauris“, „Egmont“, „Torquato Tasso“; Lessing: „Nathan der Weise“; Shakespeare: „Hamlet“, „Julius Caesar“.

VIII. Klasse: Die literarischen Proben des Lesebuches; Schiller: „Maria Stuart“, „Jungfrau von Orleans“, „Wilhelm Tell“, „Braut von Messina“; Goethe: „Hermann und Dorothea“, „Faust“, I. Teil; Grillparzer: „Die Ahnfrau“, „Sappho“; Otto Ludwig: „Der Erbförster“. — Memoriert wurde: Schiller: „Das Lied von der Glocke“.

C. Aus dem Slowenischen.

V. Klasse: Sket, Slovenska čitanka za V. in VI. razred: 1, 2, 11, 14, 17, 19, 20—25, 30, 33, 35, 37, 38, 31—47, 50—52, 54, 55, 62—70, 73—75, 105, 106, 116, 121, 144, 161—163, 165—168. — Memoriert wurden: 47, 50, 51, 55, 70, 116, 121, 144 in Uvod „Krst pri Savici“.

VI. Klasse: Sket, Slovenska čitanka za V. in VI. razred: 71, 119, 122, 124, 128, 134, 144, 149, 157, 158, 159; Dragotin Kette: Poezije; Kosovo I., III.—IX., X., XI. — Memoriert wurden: 119, 124 I., 134, 144, 157.

VII. Klasse: Sket, Staroslovenska čitanka: 1—10; Sket, Slovenska slovstvena čitanka: 1—19; Mažuranič: Smrt Smail-age Čengijića. — Memoriert wurden: Mažuranič, Smrt Smail-age Čengijića, III. Četa: Duhovnikov govor; Prešeren: Sonetni venec (nach Auswahl). — Gelesen wurde: Shakespeare-Funtek: Kralj Lear.

VIII. Klasse: Sket, Slovenska slovstvena čitanka: 20—91. — Memoriert wurden: Prešeren: Slovo od mladosti; Stritar: Mladini; Gregorčič: Sam, Daritev, Na bregu, Življenje ni praznik, Pri jezui, Uzori (nach Auswahl). — Gelesen wurden: Poezije von Prešeren, Levstik, Stritar, Jenko, Gregorčič, Aleksandrov, Kette, Zupančič; prosaische Aufsätze von Jurčič, Kersnik, Trdina.

III. Themata.

a) Zu den deutschen Arbeiten am Obergymnasium.

V. Klasse.

Hausarbeiten: 1.) Lerne nur das Glück ergreifen — denn das Glück ist immer da. (Goethe.) — 2.) Was ganz natürlich war, deucht ihm ein Zauberspiel. (Oberon.) — 3.) Wunderseliger Mann, welcher der Stadt entfloh, Engel segneten ihn, als er geboren ward. (Hölty.) — 4.) Reinecke vor Gericht. (Dispositionsarbeit.) — 5.) D'rum sei nicht stolz, o Menschenkind! Du bist dem Tod, wie Spreu im Wind, und magst du Kronen tragen. — 6.) Worin weicht die Oberonstanz Wiehlands von der echten Stanze ab?

Schularbeiten: 1. a) Die Landschaft; b) Die Charaktere in Goethes „Erkönig“. — 2.) Heines „Lorelei“ und Goethes „Fischer“. (Vergleich.) — 3.) Disposition des Klopstockschen „Messias“. — 4.) Wohl dem, der frei von Schuld und Fehle, bewahrt die kindlich reine Seele. (Schiller.) — 5.) Reinecke, der Schlaue. — 6.) Ortuius Schwester. (Die Lebensschicksale Kudruns.)

VI. Klasse.

Hausarbeiten: 1.) Dem Alten treu, dem Neuen hold. — 2.) Riesin Austria, wie herrlich glänzt du vor meinen Blicken! (Anastasius Grün.) — 3.) Die modernen Verkehrsmittel. (Dispositionsarbeit.) — 4.) Kleists Frühling.

(Dispositionsarbeit.) — 5.) Welche Vorteile und Nachteile bringt ein Fluß einer Landschaft? — 6. a) Lessing im Kampfe gegen Friedrich II. und seine Bestrebungen; b) Was verlangt Lessing vom Drama?

Schularbeiten: 1.) Abstammung und Verzweigung der deutschen Sprache. — 2.) Der Orient in der mittelhochdeutschen Dichtung. — 3.) Leben und Vergehen in der Natur — als Grundstimmung zum Nibelungenliede. — 4.) Die Lebensschicksale Walters von der Vogelweide. — 5.) Martin Luthers Bedeutung und Verdienste. 6.) Lessing, der Fabeldichter in Theorie und Praxis.

VII. Klasse.

Hausarbeiten: 1.) Rede so mit den Menschen, als sähe dich Gott, Rede so mit Gott, als hörten es die Menschen. (Seneka.) — 2. a) Vince te ipsum! b) Den Menschen macht sein Wille groß und klein. — 3.) Auf welche Weise hat Lessing in „Nathan dem Weisen“ die Vorfabel in der Exposition benützt? — 4.) Wie und warum weicht Goethe in seiner „Iphigenie“ von Euripides ab? — 5.) Schillers „Künstler“. (Dispositionsarbeit.) — 6.) Wer ausharret, wird gekrönt.

Schularbeiten: *Ἀρχὴ ἡμῶν παντός.* — 2.) Schillers Räuber — ein Drama des Sturmes und Dranges. — 3.) Karl Moor und seine Räuber. (Gruppierung.) — 4.) Maria Stuart — die besiegte Siegerin. — 5. a) Der technische Aufbau in Goethes „Iphigenie“; b) Seelenkampf Iphigeniens. — 6.) Die Stoffe in Schillers und Goethes Balladen.

VIII. Klasse.

Hausarbeiten: 1.) „Daß nur Menschen wir sind, der Gedanke beuge das Haupt dir — Doch daß Menschen wir sind, richte dich freudig empor.“ — 2.) *Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτὰ θεοὶ προπάρουθεν ἐθρῆκον.* (Hesiod.) — 3.) „Not ist die Wage, die des Freundes Wert erklärt — Not ist der Prüfstein auch von deinem eignen Wert.“ — 4.) Im Leben ist Vergessen nicht die letzte Tugend. (Platen.) — 5. a) „Ans Vaterland, ans teure, schließ dich an — Das halte fest mit deinem ganzen Herzen.“ (Wilhelm Tell, II. 1); b) „Ein furchtbar wütend Schrecknis ist der Krieg; die Herde schlägt es und den Hirten.“ (Wilhelm Tell, II. 3.) — 6.) *Οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν οἶον ἄργυρον, κακὸν νόμισμα' ἐβλαστε.* (Sophokles, Antigone.)

Schularbeiten: 1.) „Was unten tief dem Erdensohne — Das wechselnde Verhängnis bringt — Das schlägt an die metallne Krone — Die es erbaulich weiter klingt.“ — 2.) Wodurch wurde Sokrates den Athenern verhaßt? — 3. a) Die drei Prologe zu Goethes „Faust“ und ihre Absicht; b) Fausts Famulus Wagner. (Charakteristik.) — 4.) Weshalb und auf welche Weise suchte Mortimer Maria Stuart zu retten? — 5. a) Wahl hat Qual; b) Freies Thema. — 6.) Maturitätsarbeit.

Freie Vorträge.

VII. Klasse.

1.) Die Errungenschaften der Kreuzzüge auf kulturellem Gebiete. (Janežič.) — 2.) Die Voraussetzungen und Ursachen der französischen Revolution. (Pogorelec.) — 3.) Gymnastik der alten Völker. (Varl.) — 4.) Wie weicht Schiller

in seiner „Iphigenie“ von der Geschichte ab. (Pagon.) — 5.) Die Entwicklung der Touristik bei den Slowenen. (Aljančič.) — 6.) Die Entwicklung des Postwesens. (Burenk.) — 7.) Die Voraussetzung der Bauernaufstände im sechzehnten Jahrhundert. (Fajdiga.) — 8.) Bürgers „Lenore“ [Deklamation]. (Šubic.) 9.) Baumbach-Aškerc: „Zlatorog“. (Omahen.) — 10.) Wie weicht Schiller in seinem Drama „Fiesko“ von der Geschichte ab? (Černilec.) — 11.) Physik des Wassertropfens. (Pirc.) — 12.) Gemeinsame lyrische Motive in Zupančič, Kette und Alexandrov. (Reisman.) — 13.) Das slowenische Volkslied in Anastasius Grün. (Muri.) — 14.) Die euripideische Iphigenie. (Koprivšek.) — 15.) Die sozialen Hauptströmungen im neunzehnten Jahrhundert. (Plot.) — 16.) Das Orientalische in Tristan und Isolde. (Štiglic.) — 17.) Kriemhildens Charakter. (Pajntar.) — 18.) Hamlets Charakter. (Madronič.) — 19.) Henrick Ibsen. (Janežič.) — 20.) Drahtlose Telegraphie. (Pirc.)

VIII. Klasse.

1.) Über die Chorgesänge bei den Griechen. (Hofbauer.) — 2.) Religiöse Motive in Schillers Dichtungen. (Vilfan.) — 3.) Schillers philosophische Schriften. (Štampihar.) — 4.) Der natürliche Schlaf. (Štampihar.) — 5.) Die Zeitungen und ihre kulturelle Bedeutung. (Miklavčič.) — 6.) Die Novelle in der deutschen Literatur. (Miklavčič.) — 7.) Friedrich Hebbel. (Leskovec Joh.) — 8.) Ludwig von Beethoven. (Sajovic Stanko.)

b) Zu den slowenischen Arbeiten am Obergymnasium.

V. Klasse.

Domače naloge: 1.) Jesenska slika. — 2.) Pokrajina v Levstikovi baladi „Ubežni kraj“. — 3. a) Kdor ne dela, naj ne je; b) Trd bodi, neizprosen, mož jeklen, kadar braniti je časti in pravde narodu in jeziku svojemu. (Jurčič.) — 4. a) En premislek je boljši kakor dan hoda; b) Govoriti srebro, molčati zlato. — 5.) Oljki. (Dispozicijska naloga.)

Šolske naloge: 1.) Pripovedke o slovenskih jezerih. — 2.) Snovi v slovenskih narodnih pesnih. — 3.) Prost tema. — 4.) Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim solncem sužnji dnovi. (Prešeren.) — 5.) Po predstavi.

VI. Klasse.

Domače naloge: 1.) Čar gozda. — 2.) Psihološki proces v duši Orestovi. (Po Stritarjevem „Orestu“.) — 3. a) Črtomir; b) Bogomila. (Karakteristika.) — 4.) Diem perdidit.

Šolske naloge: 1.) Grobovi tulijo. Slika na vernih duš dan. (Zupančič.) — 2.) Ob smrtni postelji. — 3.) Kdaj in zakaj je v dramii dovoljeno pripovedovanje? — 4.) Prost tema. — 5.) Zakaj sta Bobčinski in Dobčinski v Gogoljevem „Revizorju“ za razvoj in utemeljitev dejanja potrebna? — 6.) Tipični znaki epske pesmi. (Dokaže naj se na Kosovem.)

VII. Klasse.

Domače naloge: 1.) „Στέργειν μὲν τὰ κλεισόρια καὶ θέσθαι πρέπει — σοφὸν κρυβεῖν ἄλλὰ μὴ στένειν τύχην.“ (Sofoklej.) — 2.) Honore Daumier: „Perica.“ (Opis slike.) — 3.) Lepe pesmi glas seže v deveto vas. (Govor ob ustanovitvi pevskega društva. — 4.) Sveta brata Ciril in Metod — ustanovitelja slovanske književnosti. (Panegirik.) — 5. a) Vzroki izprememb, ki se vrše na zemlji; b) Kaj pripoveduje Kokra?

Šolske naloge: 1.) „Dar ti djelom plemenita pesma.“ (Iv. Mažuranić.) — 2.) Govor — meč. (Primer.) — 3.) „Umreti, bratje, težko ni, — pustiti nade — tó boli!“ (S. Gregorčič.) Razmišljanje ob grobu sošolca. — 4. a) Slovenski slovstveni spomeniki v dobi od X. do XVI. stoletja; b) Motiti se je človeško, odpustiti božansko. (Pope, Članki in ocene, II. 325.) — 5. a) „Popolne, neskaljene sreče — pod solncem ne včaka zemljan“ (S. Gregorčič); b) Vazilij Vereščagin: „Ruska beračica“. (Opis slike); c) Falat: „Sanke“. (Opis slike).

VIII. Klasse.

Domače naloge: 1.) Kolumb — moderni Odisej. — 2.) Nikolaj Mihajlovič Fokin: „Zgodnji sneg.“ (Opis slike.) — 3.) Govor ob ustanovitvi „Društva za varstvo otrok in oskrbo mladine“. — 4.) Prešernova legenda „Neiztrohnjeno srce“. (Apoteza pesništva.) — 5.) „Sim dolgo upal in se bal, — slovo sim upu, strahu dal, — srce je prazno, srečno ni, — nazaj si up in strah želi.“ (Prešeren.) — 6.) „Zato, mladost, po tvoji temni zarji — srce zdihvalo bo mi, Bog te obvarji!“ (Prešeren.) [V čem se odlikuje mladost od drugih dob človeškega življenja?]

Šolske naloge: 1.) Naše posvetno slovstvo v prosvetljeni dobi. — 2.) Kako naj si volimo prijatelje? — 3.) „Nič noče dozoreti nam, — kar kaj obeta! — To je grenko! — Kako se je mudilo vam: — Erjavec, Levstik, Šubic, Jenko!“ (Stritar, Drobiž, 68.) — 4. a) Nikolaja Vaziljeviča Gogolja komedija „Revizor“ — prva gledališka predstava kranjskih gimnazijcev; b) „Vsevidno solnce znad neba — ne vidi lepšega na sveti, — kot je z usodo boj moža, — ki zna udarce nje trpeti.“ (Stritar, Drobiž). — 5.) Zrelotna pismena skušnja.

* Prosta predavanja.

VII. Klasse.

1.) Razvoj šolstva v Avstriji. (Burenk.) — 2.) Dr. Karbonarj-Voglar pl. Wieseneck. (Životopis.) [Črnilc.] — 3.) Slovenski kmet v Jurčičevih povestih. (Fajdiga.) — 4.) Zgodovina, značaj in književnost ruskega naroda. (Janežič.) — 5.) O živalskih parasitih. — 6.) Dr. Ljudevit Gaj in ilirska ideja. (Koprivšek.) — 7.) O slovenski narodni umetnosti. — 8.) Simon Jenko in slovenska narodna pesem. (Muri.) — 9.) Finžgarjeva povest „Pod svobodnim solncem“ in Detelova „Novo življenje“. (Omahen.) — 10.) Razvoj elektrike od najstarejših časov do 19. stoletja. — 11.) Najnovejše iznajdbe na polju elektrike. (Pirc.) — 12.) Slovenec pod Napoleonovim orlom. (Plot.) — 13.) Panonska hipoteza. — 14.) Zgodovina glasbe. (Pogorelec.) — 15.) Fragmenti o ogrskih Slovencih. — 16.) Najnovejše s slovenskega književnega trga. — 17.) Domovina staro-

slovenskega jezika. — 18.) Romantika — struja ekstremov. (Reisman.) — 19.) Kraljevič Marko — živa slika srbske preteklosti. (Štiglic.) — 20.) Slikar Leopold Layer. (Šubic.) — 21.) Radovljica, krajepisno-zgodovinski obraz. (Varl.)

VIII. Klasse.

1.) Zupančičevi „Samogovori“. — 2.) Aškerčeva zbirka „Akropolis in piramide“. (Albrecht.) — 3.) O prijateljstvu. Po Ciceronovi razpravi „De amicitia“. (Alič.) — 4.) Janko Kersnik — ustanovitelj socialnega romana v Slovencih. (Hafner.) — 5.) Tolstega drama „Moč teme“. (Križnar.) — 6.) Vazilij Vereščagin. Prvi ruski slikar — realist. — 7.) Arnold Böcklin. (Leskovec Ant.) — 8.) Anton Medved. (Leskovec Joh.) — 9.) Stanje gorenjskega kmeta koncem 15. in začetkom 16. stoletja. — 10.) O ljudski izobrazbi. — 11.) Slovenska umetniška razstava v Ljubljani. (Miklavčič.) — 12.) Četrti zvezek Gregorčičevih poezij. (Naglič.) — 13.) Črtice iz zgodovine Višnje gore. (Novak.) — 14.) Petrar-kova Lavra in Prešernova Julija. (Potočnik.) — 15.) Narodna glasba v obče in češka posebej. (Sajovic Stan.) — 16.) Oko. — 17.) Goethejev „Faust“ v slovenskem prevodu in na slovenskem odru. — 18.) Riharda Strauša opera „Elektra“. — 19.) Gospodarski položaj bosanskih kmetov. — 20.) Aspern. Zgodovinska slika. (Štampihar.) — 21.) Slikar Matej Langus. (Lazar.)

IV. Reifeprüfungen.

A. Im Schuljahre 1907/1908.

I. Im Sommertermine.

Die Themen für die schriftlichen Prüfungen sind im vorjährigen Jahres-berichte, S. 73, angegeben.

Die mündlichen Prüfungen wurden in der Zeit vom 30. Juni bis 2. Juli unter dem Vorsitze des Herrn k. k. Landesschulinspektors Franz Hubad abgehalten.

II. Im Herbsttermine

wurde die mündliche Prüfung am 21. September abgehalten. Das Ergebnis der Reifeprüfungen im Schuljahre 1907/08 stellt sich folgendermaßen dar:

	Öffent-liche	Externe
Zur Reifeprüfung haben sich gemeldet	21	—
Zur Reifeprüfung wurden nicht zugelassen	—	—
Vor der mündlichen Prüfung sind zurückgetreten	—	—
Bei der mündlichen Reifeprüfung erhielten:		
ein Zeugnis der Reife mit Auszeichnung	6	—
ein Zeugnis der Reife	14	—
Reprobiert wurden:		
auf ein halbes Jahr	1	—
auf ein ganzes Jahr	—	—
auf unbestimmte Zeit	—	—
Während der mündlichen Prüfung sind zurückgetreten	—	—

Namenliste der Approbierten.

(Fetter Druck bedeutet reif mit Auszeichnung.)

Post-Nr.	Namen der Approbierten	Geburtsort	Geburtsjahr	Ort der Studien	Dauer der Studien	Gewählter Beruf
1	Basaj Josef	Suhla bei Predoslje	1887	I. VIII. Kl. K. F. J. G. Krainburg	1900/01 — 1907/08	Agronomie
2	Bernik Anton	Vodovlje bei Bischoflack	1889	dto.	dto.	dto.
3	Černe Boris	Stauden bei Rudolfswert	1889	I.—III. Kl. I. St. G. Laibach IV.—VIII. Kl. K. F. J. G. Krainburg	1899/1900 — 1901/02 1902/03 — 1907/08	Technik
4	Česenj Karl	Krainburg	1886	I.—VIII. Kl. K. F. J. G. Krainburg	1898/99 — 1907/08	Postwesen
5	Globočnik Eduard	Graz	1888	dto.	1899/1900 — 1907/08	Medizin
6	Gosar Johann	Bischoflack	1888	dto.	1900/01 — 1907/08	dto.
7	Jež Franz	Wippach	1888	I.—IV. Kl. II. St. G. Laibach IV.—VIII. Kl. K. F. J. G. Krainburg	1898/99 — 1901/02 1903/04 — 1907/08	Jus
8	Klementič Paul	Trata	1887	I.—VIII. Kl. K. F. J. G. Krainburg	1900/01 — 1907/08	Eisenbahnwesen
9	Kordan Daniel	Kronau	1887	dto.	1898/99 — 1907/08	dto.
10	Matjašič Mauritijs	Kronau	1889	dto.	1900/01 — 1907/08	Medizin
11	Megušar Anton	Selca	1889	dto.	dto.	Tierarzneikunde
12	Mohorič Jakob	Njivica bei Podnart	1888	dto.	dto.	Exportakademie
13	Pernè Johann	Povlje bei Trstenik	1889	dto.	dto.	Jus
14	Pipan Johann	Schwarzenberg bei Idria	1887	dto.	1898/99 — 1907/08	Technik
15	Ražem Joachim	Bazovica im Küstenlande	1886	dto.	1900/01 — 1907/08	Jus
16	Sajovic Johann	Oiševak	1884	dto.	dto.	dto.
17	Starovašnik Viktor	Krainburg	1890	dto.	dto.	Medizin
18	Tavčar Matthäus	St. Leonhard	1887	dto.	dto.	Theologie
19	Tavčar Thomas	St. Leonhard	1887	dto.	dto.	dto.
20	Urbanec Franz	Zalag bei Krainburg	1888	dto.	dto.	dto.

B. Im Schuljahre 1908/1909.

Zur Ablegung der Reifeprüfung haben sich 27 Schüler der VIII. Klasse und ein Externist gemeldet.

Die schriftlichen Prüfungen wurden in der Zeit vom 2. bis 5. Juni 1. J. durchgeführt.

Die Themata lauteten:

- a) Deutscher Aufsatz, 2. Juni:
 - 1.) Welche politische Sendung hatte das Habsburgerreich im Laufe seiner Entwicklung zu erfüllen?
 - 2.) Der sittliche Gehalt der Schillerschen Balladen.
 - 3.) Rückwärts, vorwärts laßt uns blicken! (Betrachtung eines Abiturienten.)
- b) Übersetzung aus dem Latein, 3. Juni:

Tacitus, Annales, lib. VI., c. 28.
- c) Slowenischer Aufsatz, 4. Juni:
 - 1.) Na katere slovenske književnike se spominjamo ob izprehodu po Kranju?
 - 2.) Kulturne pridobitve Slovencev za vladanja cesarja Franca Jožefa I.
 - 3.) „Popolnitev bodi moj edini vzor, — luč, resnica moje delovanje.“
Geslo Kettejevih poezij — geslo našega delovanja v prihodnjosti.
- d) Übersetzungen aus dem Griechischen, 5. Juni:

Platon, Phaedon, c. III.

Das Ergebnis der am 19. Juli 1. J. beginnenden mündlichen Prüfungen wird im nächstjährigen Programme veröffentlicht werden.

V. Verzeichnis der für das Schuljahr 1909/1910

Gegenstand	Klasse I.	II.	III.	IV.
Religion	Veliki katekizem all kršćanski nauk. Stroj, Liturgika.	Wie in I.	Liturgika wie in I. Karlin, Zgodovina razodetja božjega v stari zavezi.	Karlin, Zgodovina razodetja božjega v novi zavezi.
Lateinische Sprache	Tominšek, Latinska slovnica. Wiethaler, Latinske vadbe za I. gimnazijski razred, 3. natis.	Slovnica wie in I. Wiethaler, Latinske vadbe za II. gimnazijski razred, 3. natis.	Slovnica wie in I. Požar, Latinske vadbe za III. gimnazijski razred. Košan, Latinska čitanka.	Slovnica wie in I. Požar, Latinske vadbe za IV. gimnazijski razred. Caesar, De bello Gallico, ed. Prammer, 10. Aufl.
Griechische Sprache	—	—	Tominšek, Grška slovnica. Tominšek, Grške vadbe.	Wie in IV.
Deutsche Sprache	Willomitzer, Deutsche Grammatik, 12. Aufl. Štritol, Deutsches Lesebuch f. d. I. u. II. Kl. der slowen.-utraquistischen Gymnasien, 3. Aufl.	Grammatik wie in I. Lesebuch wie in I.	Grammatik wie in I. Štritol, Deutsches Lesebuch für die III. Klasse der slowen.-utraquistischen Gymnasien.	Grammatik wie in I. Prosch-Wiedenhof, Deutsches Lesebuch, IV. Teil, 2. Aufl.
Slowenische Sprache	Sket-Janežič, Slovenska slovnica, 9. Aufl. Sket, Čitanka, I. del, 3. Aufl.	Slovnica wie in I. Sket, Čitanka, II. del, 2. Aufl.	Slovnica wie in I. Sket, Čitanka, III. del, 2. Aufl.	Slovnica wie in I. Sket, Čitanka, IV. del.
Geographie und Geschichte	Pajk M., Zemljepis za I. gimnazijski razred.* Kozenn, Geogr. Atlas für Mittelschulen, 41. Aufl.	Bežek, Zemljepis za spodnje in srednje razrede srednjih šol. Kozenn wie in I. Mayer-Kaspert, Zgodovina starega veka, 2. Aufl. Schubert-Schmid, Histor.-geogr. Schu Atlas, 2. A.	Zemljepis wie in II. Mayer-Kaspert, Zgodovina srednjega veka. Atlanten wie in II.	Mayer-Kaspert, Zgodovina novega veka. Orožen, Zemljepis avstro-ogrsko države (Domovinoznanstvo) za IV. razred srednjih šol. Atlanten wie in II.
Mathematik	Matek, Aritmetika za nižje gimnazije, I. del. Mazi J., Geometrija za nižje gimnazije.*	Wie in I.	Matek, Aritmetika za nižje gimnazije, II. del. Matek, Geometrija za nižje gimnazije, II. del.	Matek, Aritmetika za višje gimnazije.* Matek, Geometrija za višje gimnazije.*
Naturgeschichte	Macher, Živalstvo. Macher, Rastlinstvo za nižje razrede srednjih šol.*	Živalstvo wie in I. Paulin, Priradpis rastlinstva za nižje razrede srednjih šol.	—	—
Physik	—	—	Senekovič, Fizika, 2. Aufl.	Wie in III.
Philosoph. Propädeut.	—	—	—	—

* Für den Fall der Approbation.

in Gebrauch zu nehmenden Lehrbücher.

V.	VI.	VII.	VIII.	Als Hilfsbücher empfohlen
Svetina, Verouk za višje razrede srednjih šol, I. del.	Pečjak, Nauki katoliške vere.*	Wappler, Lehrbuch der katholischen Religion, III. Teil, 6. Aufl.	Bader, Lehrbuch der Kirchengeschichte, 6. Aufl.	Schweighofer, Tabellen zur Bestimmung einheimischer Samenpflanzen. Scheller Franz, Lehr- und Lesebuch der Gabelsbergischen Stenographie, 13. bis 9. Aufl.
Slovnica wie in I.** Brežnik, Latinske vadbe za V. in VI. razred.** Ovids ausgewählte Gedichte v. Sedlmayer, 7. Aufl. Zingerle, T. Livii a. u. c., lib. I., II., XXI., XXII., 7. Aufl. Caesar wie in IV.	Scheindler, Lat. Schulgrammatik, 7. Aufl. Süpflé, Aufgaben zu lateinischen Stilübungen, II. Teil, 3. Aufl. Ciceros Reden gegen Catilina, ed. Nohl. Salustii bellum Jugurthinum, 7. Aufl. Vergil, Aeneidos epitome, ed. Klouček.	Grammatik wie in VI. Übungsbuch wie in VI. Cicero, de imperio Cu. Pompei. Cicero, Cato maior. Vergil wie in VI. Plinius, Briefe.	Grammatik wie in VI. Übungsbuch wie in VI. Tacitus, Historische Schriften in Auswahl, von Weldner. Q. Horatii Flacci carmina selecta, ed. Huebner, 7. Aufl.	
Curtius-Hartel, Griech. Schulgramm., 26. A. Schenkl, Griechisches Elementarbuch, 20. A. Chrestomathie aus Xenophon von Schenkl, 14. Aufl. Homer, Illias, ed. Christ.	Grammatik wie in V. Elementarbuch wie in V. Homer wie in V. Herodot, Auswahl von Scheindler. Plutarch, Perikles, ed. Schickinger.	Grammatik wie in V. Demosthenes, Ausgew. Reden von Wotke. Homer, Odyssee, Auswahl von Christ. Platon, Apologie und Kriton, ed. Christ.	Grammatik wie in V. Homer wie in VII. Platon wie in VI. Platon, Entiphron. Sophokles, Oedipus rex.	
Grammatik wie in I. Lampel, Deutsch. Lesebuch f. d. ob. Kl. der Gymnasien, I. T., 4. A. Wiesner, Deutsche Literaturkunde f. österr. Mittelschulen.	Grammatik wie in I. Lampel, Deutsch. Lesebuch f. d. ob. Kl. der Gymnasien, II. Teil, 4. Aufl.	Grammatik wie in I. Lampel, Deutsch. Lesebuch f. d. ob. Kl. der Gymnasien, III. Teil, 3. Aufl.	Grammatik wie in I. Lampel, Deutsch. Lesebuch f. d. ob. Kl. der Gymnasien, IV. Teil, 2. Aufl.	Menge, Griechisch-deutsches Wörterbuch. Schuwbörterbuch. Schenkl, Griechisch-deutsches Wörterbuch. Gemoll, Griechisch-deutsches Wörterbuch. Müller, Schülerkommentar zu Sellius.
Slovnica wie in I. Sket, Slovensko berilo za V. in VI. razred, 3. Aufl.	Slovnica wie in I. Berilo wie in V. Srpske narodne pjesme o boju na Kosovu.	Slovnica wie in I. Sket, Slovenska slovsivna čitanka za VII. in VIII. razred, 2. Aufl. Sket, Staroslovenska čitanka. Mažuranič, Smrt Smailage Čengijica.	Slovnica wie in I. Čitanka wie in VII. Staroslovenska čitanka wie in VII.	
Pirc M., Zgodovina starega veka.** Zemljepis wie in II.** Atlanten wie in II.	Zeehe, Lehrbuch der Geschichte, I. u. II. T. Richter, Lehrbuch der Geographie für die I. bis III. Klasse. Atlanten wie in II.	Zeehe, Lehrbuch der Geschichte, III. Teil, 3. Aufl. Geographie wie in VI. Atlanten wie in II.	Zeehe-Heidrich, Österreichische Vaterlandskunde f. d. VIII. Gymnasialklasse, 2. Aufl.	
Wie in IV.	Močnik-Neumann, Arithmetik u. Algebra f. d. ob. Kl. d. Mittelschulen, Ausgabe für Gymnasien, 30. Aufl. Močnik-Spielmann, Lehrbuch der Geometrie f. d. ob. Kl. d. Gymnasien, 24. Aufl. Schlömilch, Fünfstellige Logarithmen und trigonometrische Tafeln, 13. Aufl.	Wie in VI.	Wie in VI.	Košan, Lat.-slov. slovar k Latinski čitanki. Rožek, Lat.-slov. slovarik za III. in IV. razred. Jeršinič, Livijske komentar.** Dokler, Slovarček k izbranim Ovidijevim pesnim.** Stowasser, Lateinisch-deutsches Wörterbuch.
Poljanec L., Mineralogija.** Macher, Botanika.**	Graber-Latzel, Leitfaden der Zoologie, 5. Aufl.	—	—	
—	—	Wallentin, Lehrbuch der Physik, 13. Aufl.	Wie in VII.	
—	—	Willmann, Logik, 2. Aufl.	Willmann, Empirische Psychologie.	

** Für den Fall, daß die slowenische Unterrichtssprache eingeführt wird.

. G.

VI. Förderung des körperlichen Gedeihens der Schüler.

Auch in diesem Jahre wurde der Gesundheitspflege volle Aufmerksamkeit und Fürsorge zugewendet.

Im Sinne des hohen Ministerialerlasses vom 15. September 1890, Z. 19.097, beriet der Lehrkörper in der Konferenz vom 22. Dezember 1908 über zweckentsprechende Maßregeln zur Förderung der Gesundheitspflege und körperlichen Kräftigung der Jugend.

Den Absichten des angezogenen hohen Ministerialerlasses suchte man an der Anstalt insbesondere durch nachstehende Mittel zu entsprechen:

1.) Durch sorgfältige Reinhaltung des ganzen Anstaltsgebäudes, durch fleißige Lüfterneuerung in allen Lehrzimmern während der Erholungspausen und durch unnachsichtliche Entfernung der Schüler aus den Klassen während der längeren Respirationen um 10 und 11 Uhr.

2.) Durch gelegentliche Aufklärung der Jugend über die Wichtigkeit rationaler Pflege des Körpers (namentlich seitens der Naturhistoriker), durch energische Bekämpfung schlechter Sitzlage und Körperhaltung beim Stehen und Schreiben; durch Belehrung über die erste Hilfeleistung bei Unglücksfällen seitens des Turnlehrers und Jugendspielleiters.

3.) Durch nachdrückliche Förderung der gesunden Leibesübungen des Badens, Schwimmens, Eislaufens, Rodelns und Radfahrens.

4.) Durch eifrige Pflege der Jugendspiele.

5.) Durch ausgiebige Ausnützung des wichtigen Erziehungsmittels der Schülerwanderungen, d. h. insbesondere Veranstaltung ganz- und halbtägiger Schulausflüge in die nähere und weitere Umgebung.

Zu den Mitteln, die zunächst im Bereiche der Schule selbst zur Förderung des körperlichen Gedeihens der Jugend in Anwendung kommen, gehört vor allem das Turnen, welches in der im Anstaltsgebäude gelegenen, geräumigen und zweckmäßig eingerichteten Turnhalle betrieben wird.

Zum Baden und Schwimmen haben die Schüler in den warmen Jahresmonaten reichliche Gelegenheit in dem Flusse Kokra.

Der gesunde Eislaufsport nahm einen bedeutenden Aufschwung, da es den Schülern ermöglicht war, denselben auf dem vom Sokolvereine auf der Hutweide „Gaštej“ hergerichteten Eislaufplatze zu üben; die Schüler erhielten dazu um einen erniedrigten Preis Eintrittskarten, für welches Wohlwollen dem Sokolvereine in Krainburg der gebührende Dank abgestattet wird.

Allgemeiner Beliebtheit erfreute sich das im heurigen Winter neu eingeführte Rodeln; als Rodelbahn wurden benützt der steile Seitenweg, der die Reichsstraße Krainburg—Laibach mit der unteren Saveallee verbindet, und die Straße, welche vom vulgo Marenčič bis zur Polakschen Lederfabrik im Lajh führt.

Das Radfahren wird von einigen Schülern recht fleißig betrieben.

Sehr intensiv pflegten einige Schüler das Lawn-Tennispiel auf dem vom Sokolvereine auf der Hutweide „Gaštej“ hergestellten Tennisplatze.

Den ministeriellen Erlässen bezüglich der Jugendspiele, bei denen körperliche und geistige Kräfte in fröhlichster, freier Betätigung sich äußern können, wird nach Tunlichkeit Rechnung getragen. Als Spielplatz dient die große Hutweide „Gaštej“, welche der löbliche Gemeinderat der Stadt Krainburg auch im heurigen Jahre als Spielplatz unentgeltlich überließ, für welchen Akt der Schulfreundlichkeit ihm die Direktion den wärmsten Dank ausspricht. Die Jugendspiele wechseln mit Spaziergängen und Ausflügen ab, welche letztere

zugleich zu instruktiven Zwecken (geographische Orientierung, naturhistorische Exkursionen, Besichtigung von Sehenswürdigkeiten, wie Bauten, Altertümern usw.) unternommen werden. — Aus folgenden Tabellen ist die Anzahl der Turner, Schwimmer, Eisläufer, Rodler und Radfahrer sowie die Durchführung der Jugendspiele und die Beteiligung an denselben ersichtlich.

I.

Schul- klassen	Zahl der Schüler	Von den Schülern der Anstalt sind					An den Jugend- spielen beteiligten sich
		Turner	Schwimmer	Eisläufer	Rodler	Radfahrer	
I. a	32	23	14	15	32	1	16
I. b	31	22	11	12	15	2	20
II. a	30	16	12	16	14	8	16
II. b	23	13	11	6	18	2	22
III.	43	25	26	22	17	8	29
IV.	44	22	39	24	26	20	18
V.	27	6	17	9	3	9	2
VI.	33	6	19	10	12	17	7
VII.	19	7	17	10	1	9	1
VIII.	27	4	22	6	16	11	10
Zusammen	309	144	188	130	154	87	141

II.

Datum	Zeit der Spiele, Spa- zierrgänge u. Ausflüge	Anwe- send	Spiele, Spaziergänge, Ausflüge
1908:			
24. Septemb.	2— $\frac{1}{2}$ $\frac{5}{3}$	123	Croquet; Schlaglaufen; Schutzgemeinschaft; Ballino
28. "	2—5	91	Kriegsspiel b. Drulovka, Orehek u. Labore; Kettenreißen
1. Oktober	$\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{3}$ 6	50	Ausflug auf den Jodoziberg
7. "	$\frac{1}{2}$ 2—5	44	Räuber und Gendarmen bei Čirče
8. "	$\frac{1}{2}$ 2—5	78	Ausflug auf den Margaretenberg; Kettenreißen
10. "	$\frac{1}{2}$ 2—4	101	Croquet; Schleuderball; Wettlaufen
15. "	$\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{3}$ 5	81	Croquet; Kriegsspiel bei Drulovka
5. Novemb.	$\frac{1}{2}$ 2—4	35	Ausflug nach Naklo
7. "	$\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{3}$ 6	25	Ausflug zur neuen Brücke über d. Neumarkter Feistriz
1909:			
4. Jänner	$\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{3}$ 5	48	Gemeinschaftliches Rodeln
7. "	1— $\frac{1}{3}$ 5	85	"
11. "	2— $\frac{1}{2}$ 5	55	"
16. "	$\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{3}$ 4	53	"
28. "	$\frac{1}{2}$ 3—5	53	"
30. "	2— $\frac{1}{3}$ 5	56	"
14. April	$\frac{1}{2}$ 3—6	19	Ausflug nach Kokrica, Bobovek und Predoslje
17. "	$\frac{1}{2}$ 3—6	29	Ausflug über den Margaretenberg nach Stražišče
24. "	2—6	40	Kriegsspiel b. Čirče; Räuber u. Gendarmen; Kettenreißen
1. Mai	2—7.	40	Ausflug nach Altack und Bischoflack
8. "	3—6	64	Kriegsspiel bei Drulovka; Croquet; Wurfball
19. "	$\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{3}$ 7	31	Spaziergang nach Rakovica; Croquet; Schleuderball
22. "	$\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{3}$ 7	36	Wurfball; Schleuderball; Ballino; Croquet
26. "	$\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{3}$ 7	21	Croquet; Ballino; Wurfball
2. Juni	$\frac{1}{2}$ 5—7	21	Ballino; Wurfball; Croquet
9. "	$\frac{1}{2}$ 5—7	22	Croquet; Wurfball; Wettlaufen
16. "	$\frac{1}{2}$ 5—7	26	Croquet; Wurfball; Ballino
19. "	4—7	33	Croquet; Ballino; Wurfball
21. "	$\frac{1}{2}$ 5— $\frac{1}{3}$ 7	29	Croquet; Ballino; Wurfball
1. Juli	3—7	40	Ausflug nach Predoslje und Britof
3. "	2—7	40	Ausflug nach Crngob

Den Leiter der Jugendspiele unterstützten als Spielordner folgende Schüler: Loibner und Šlibar (IV.), Rožaj (V.), Šlibar (VI.), Koprivšek (VII.), Alič und Lipar (VIII.); als Trompetenbläser zeichneten sich aus die Schüler: Podpac und Ropret (I. b), Hufnagel (II. b) und Rus (VI.); als Trommelschläger taten sich hervor die Schüler: Pečar und Štampihar (I. a), Fajdiga, Rant Fr. und Štampihar (II. b). — Bei dem zweimal veranstalteten Wettlaufen trugen den Sieg davon die Schüler: Rail (II. b), Mertelj (VI.), Koprivšek (VII.) und Lipar (VIII.). — Stand der Spielgerätschaften: 2 Croquets, 2 Ballinos, 4 Wurfbälle, 4 Schleuderbälle, 4 Trompeten, 4 Trommelfelle; neu angeschafft wurde ein Fußball.

Schülersausflüge. Am 7. November 1908 fuhren mehrere Schüler unter der Leitung des Professors Fr. Komatar mit der neuen Bahn nach Neumarkt, wo sie die Sensenfabrik des Herrn Ahačič und die Lederfabrik und die Gerberei des Herrn Karl Mally besichtigten. — Am 19. November beteiligten sich 80 Schüler der oberen Klassen unter der Aufsicht des supplierenden Gymnasiallehrers Adolf Robida an der Premiere des Dramas „Mati“ von Fr. X. Meško im Landestheater in Laibach. — Prof. M. Pirnat führte mehrere Schüler am 14. April 1909 nach Bobovek bei Predoslje, wo sie den Ziegelringofen des Herrn Landtagsabgeordneten und Bürgermeisters Johann Zabret in Augenschein nahmen; der Eigentümer war so freundlich, daß er den Ausflüglern persönlich alle Maschinen seiner Ziegelfabrik zeigte, sowie die ganze Prozedur beim Ziegelbereiten auseinandersetzte. — Unter der Leitung desselben Professors zogen mehrere Schüler am 17. April 1909 nach Stražišče, wo sie sich die Siebniederlage des Kaufmannes Herrn Valentin Benedik ansahen. — Am 24. April 1909 zogen die Mitarbeiter an der am 22. April stattgehabten Akademie — Sänger und Dilettanten — unter der Leitung des Direktors Ignaz Fajdiga und der Professoren Dr. Jos. Debevec, Dr. S. Dolar, Joh. Masten und Adolf Robida nach Podbrezje, wo sich im Garten des Herrn Alois Pavlin eine ungewzwungene Unterhaltung entwickelte; während derselben hielten der Direktor Fajdiga, die Professoren Debevec und Masten, der Septimanager Pogorelec und die Oktavaner Miklavčič und St. Sajovic kernige Ansprachen. — Am 1. Mai 1909 führte Professor M. Pirnat 40 Schüler der oberen Klassen nach Bischoflack, wo sie die Lukas Šmidsche Bierbrauerei besichtigten und von dem Braumeister Herrn Josef Šmid auf das gastfreundlichste bewirtet wurden. — Am 12. Mai 1909 unternahmen die Schüler unter Leitung ihrer Klassenvorstände die üblichen ganztägigen Mai-ausflüge. Die I. a, I. b und II. b Klasse fuhren mit dem Oberkrainer Zuge bis Žirovnica, wo sie ausstiegen und den Weg zum Geburtshause des größten slowenischen Dichters Dr. Franz Prešeren in Vrba einschlugen; sodann besuchten sie, am schäumenden Wasserfalle Šum vorbei und durch die romantische Klamm Vintgar ziehend, die Perle Krains — Veldes. Vom Schlosse genossen sie auf die smaragdgrüne Insel, wo sie fleißig am Seile des Wunschglöckleins rührten. — Die II. a Klasse marschierte über Javornik nach Železniki; auf dem Rückwege wurde das tiefe Bukovščicalal passiert. — Die III. Klasse wählte sich den idyllischen Wocheiner See und den imposanten Savicafall zum Reiseziel. — Die IV. und V. Klasse besuchten die Hauptstadt des Grenzlandes Kärnten, Klagenfurt, und unternahmen auf dem sagenumwobenen Wörthersee eine Dampferfahrt. — Die VI. und VII. Klasse zogen nach dem ruhigen Faakersee und in das liebliche St. Jakob im grünen Rosentale in Kärnten. — Die VIII. Klasse brach um 3 Uhr in der Frühe zu Fuß von Krainburg gegen Neumarkt auf, überschritt die Karawanken am altherwürdigen Loibpasse und erreichte nach zehnstündigem, anstrengendem Marsche das industriereiche Borovlje, wo die bestrenommierte

Gewehrfabrik des Herrn Hoflieferanten Peter Vernik in Augenschein genommen wurde. Sämtliche Maiausflüge verliefen bei schönstem Wetter und in ungestörter Ordnung; sie brachten den Schülern eine Hülle und Fülle von ungezwungener Unterhaltung, ersehnter Erholung und wohlthuender Erquickung. — Die Oktavaner unternahmen, geleitet vom Ordinarius Professor Jos. Bučar, am Pfingstsonntag den üblichen Ausflug auf den Jodoziberg; dort wohnten sie einer heiligen Messe bei, die der Gymnasialkatechet Dr. Fr. Perne las, und kehrten über Javornik nach Krainburg zurück. — Am 28. Juni 1909 war Monsignore Tomo Zupan in Okroglo so freundlich, die Oktavaner, geleitet von den Professoren Jos. Bučar und M. Pirnat, in seiner Villa zu empfangen und ihnen die merkwürdigen Raritäten seines Präseren-Museums zu zeigen. — Am 1. Juli 1909 führte Prof. M. Pirnat mehrere Schüler nach Britof, wo die hochinteressanten Einrichtungen der dortigen Leinölfabrik Zabret & Huter besichtigt wurden. — Für das der Schuljugend anlässlich ihrer Ausflüge entgegengebrachte Wohlwollen sei allen obgenannten Herren der herzlichste Dank ausgesprochen.

VII. Chronik.

Die Aufnahme- und Wiederholungsprüfungen wurden am 16. und 17. September abgehalten und dann am 18. September das Schuljahr mit dem heiligen Geistamte eröffnet.

Die Reifeprüfung im Herbsttermine wurde am 21. September 1908 unter dem Vorsitze des Direktors abgehalten.

Am 4. Oktober feierte das Gymnasium das Allerhöchste Namensfest Sr. Majestät unseres allergnädigsten Kaisers Franz Joseph I. durch einen Schulgottesdienst mit der Absingung der Volkshymne am Schlusse und in gleicher Weise am 19. November das Allerhöchste Namensfest weiland Ihrer Majestät der Kaiserin Elisabeth.

Am 2. Dezember fand anlässlich des 60jährigen Regierungsjubiläums Seiner Majestät des Kaisers eine Kaiserfeier statt. Nach dem Dankgottesdienste in der Gymnasialkapelle, wobei die solenne Messe von Haydn zum Vortrage gelangte, versammelten sich die Schüler mit dem Lehrkörper und den zahlreich erschienenen Ehrengästen, unter denen sich u. a. der Herr Bezirkshauptmann Landesregierungsrat Alfons Pirc, Herr Dechant geistlicher Rat Anton Koblar, Herr Bürgermeister kaiserlicher Rat K. Šavnik befanden, in der festlich geschmückten Turnhalle. Der Gymnasialdirektor Ignaz Fajdiga begrüßte mit aufrichtiger Freude die Gäste, wandte sich mit herzlichen Worten an die Jugend, wies auf die markanteste Eigenschaft des jubilierenden Monarchen, nämlich auf dessen Pflichttreue hin und lud die Anwesenden zu einem dreimaligen Slava-Rufe ein, in welchen die ganze Versammlung enthusiastisch einstimmte. Der gemischte Studentenchor sang hierauf begeistert unter der Leitung des Herrn Professors Johann Masten das dreistrophige Lied „Gott schütze Habsburgs Thron“ von Blümel. — Hierauf trug der Oktavaner P. Miklavčič mit großem Erfolg nachstehenden, vom Oktavaner Franz Albrecht verfaßten Festprolog vor.

Prolog.

Že šesto desetletje je minilo,
kar On sedi na vzvišenem prestolu
kraljevem Svojem in Njegovo žezlo
nad nami čuje in nam mir deli.
Že šesto desetletje je minilo ...

Po časih prvih in viharja polnih
napočila je doba v vsem cesarstvu,
ko bil povsod je blagodejni mir;
ko prosto je razvijal vsak se narod
in v plodonosnem, zdravem tekmovanju

razvijal je nemoten svoje sile
duhá in črpal svoje zemlje plod. —
Že šesto desetletje je minilo . . .
O, pač lasje so z leti osiveli,
o, pač je trud in skrb na čelo belo
zarisala potezo mnogo, — ali roka
je čila še in močna kot nekoč!
In spričo tega redkega dogodka
mi vsi želimo, da še dolgo, dolgo
Njegova roka trudna ne omahne,
nad nami čuje in nam mir deli!
In spričo tega redkega dogodka
zamišlja se naš duh v minola leta
in v zgodovino zadnjih desetletij,
ki jo je hodil mali narod naš.

Zadihal je prosto in svobodno kmet
in s prostim očesom je zrl na poljano
in s sladko zavestjo: vse, kar je pred
mano,
vse moja je, moja je last!
Nič več ni gradú, da pred njim bi se
bal,
ki plenil bi zemljo mu plodno
in močil s krvjó prst bi rodno
rodnega sina — valpetov bič.

To bilo je prvo, kar je On storil
in s tem je v neskončni ljubezni zapisal,
On, ki ga danes slavimo
svoje ime v milijone src . . .

Iz življenske svobóde pojavi se sila,
Dovzetnost in moška zavést duhá.
Ponižani prej smo in sužnji gospodom
brezbrižno in tópo živeli naprej —
a danes? . . . Ni trga, ni sêla, ni kočé,
kjer knjigi domači bi mesta ne bilo,
da v nji bi čitalo in razvedrilo
si ljudstvo od truda tópi svoj duh.
Pozabljena gorska vas zdaj se dramí:
omiko prvo ji šola ponudi,
a ljudstvo sâmo naprej naj se trudi
in narod kulturnen osreči se sam!

In v mestih zacvelo je pestro življenje . . .
Vsevprek so pojavljala društva se razna
goječa politiko, znanost, umetnost
in vse, kar zahteval je časa duh.

In vstali možjê so in z resno besedo
so vâbili k delu: „Orjimo ledíno!“
In s sveto besedo in s plamenom stiha
netili v navdušenju tisoč so src.

In vstali možje so in z delom napornim
so dvigati jeli bogate zaklade
iz zemlje domače in vse preiskali
so njene skrivnosti in zgodbe davnin;
in v govor so ljudski svoj duh zatopili,
bogastvo njegovo so svetu odkrili,
a drugi krasote neznane deželes
odprli so tujcu začudenemu.

In vstali možjê so, ki so posvetili
vse svoje moči, da bi cvetka usahla
slovenske umetnosti spet zadehtela
kot nekdanj — ob času pozabljenem.
Takrač so še odmevali glasi
čarobnih stihov po naših poljanah,
tak čudno lepih, prerano rojenih
in — ah, le kot pesem izvoljenim! . . .
A sčasom prodrli so v naše duše
in v tujem so svetu o nas govorili.

To delo je môž, ki s smotrom enotnim
stopili so v krog in združili so se. —

Zdaj vsa je že v cvetju roža dehteča
in polna upov — naša umetnost:
o nas govorijo zdaj slike domače,
o nas zvení zdaj kipeči akord.

Iz nič se rodilo je, vse kar imamo,
razvil se promet in domače obrti
in nebogatega naroda stanje
počasi se boljša od dneva do dnê. —

Vse priča o nas, da živímo, živímo,
da v zdravem razvoju naprej še stremimo,
da nočemo smrti! . . . In v daljno
bodočnost
uprte so upanjapolne oči — — —

Že šesto desetletje je minilo,
kar On sedi na vzvišenem prestolu —
že šesto desetletje je minilo,
kar mi praznujemo svoj preporod.

Sodann folgte die Deklamation der Lieder: S. Gregorčič „Za dom med bojni grom!“ (Sekundaner V. Demišar); ein Bruchstück aus Schillers „Lied von der Glocke“ (in italienischer Übersetzung von Leonzo Füglistaller, der Tertianer M. Pirč); einige Strophen der Volkshymne in griechischer Übersetzung (Tertianer F. Janša); Schillers „Graf Rudolf von Habsburg“ (Quartaner R. Loibner). — Sehr anerkanntenswerth produzierte sich das Studentenorchester unter der Leitung des Oktavaners St. Sajovic und unter Mitwirkung einiger anderer Herren in G. Michiels „Rosalia“ sowie in L. Knyks „Naše zpevy smes“. — Die Festrede hielt Herr Professor Franz Komatar, der eingehend die kulturelle und soziale Entwicklung des slowenischen Volkes im Laufe der letzten sechs Dezennien erörterte. (Siehe S. 1 ff.) Mit der Absingung der Volkshymne fand die erhebende Feier ihren würdigen Abschluß.

Am 17. Jänner wurde im physikalischen Lehrsaale ein zahlreich besuchter Elternabend veranstaltet, wobei Herr Professor Max Pirnat einen Vortrag über „Schule und Haus, ihre wechselseitigen Beziehungen und Berührungspunkte“ hielt. (Siehe S. 16 ff.)

Das erste Semester wurde am 13. Februar geschlossen, das zweite am 17. Februar begonnen.

Am 21. und 22. April veranstalteten die Schüler unter Leitung der Herren Professoren Dr. Josef Debevec und Johann Masten und unter freundlicher Mitwirkung einiger anderer Herren eine Akademie mit folgendem Programme: 1.) A. Nedved: „Oblakom“, gemischter Chor. — 2.) J. S. Bach: „Air“. — 3.) A. Förster: „Naše gore“, gemischter Chor. — 4.) Das Vorwort zum Theaterstück (verfaßt vom Herrn Professor Dr. Debevec, vorgetragen vom Oktavaner P. Miklavčič). — 5.) N. V. Gogolj: „Revizor“, Komödie in 5 Akten. Die Akademie, welche das zahlreich erschienene Publikum vollauf befriedigte, hatte auch einen sehr günstigen materiellen Erfolg; sie brachte nämlich einen Bruttoertrag von 410 K; der Reinertrag wurde der Studentenküche und dem Gymnasialunterstützungsfonds zugewendet.

Vom 2. bis 5. Juni fand die schriftliche Reifeprüfung statt.

Am 10. Juni beteiligte sich das Gymnasium an der Fronleichnamsprozession.

Am 18. Juni wohnte der hochw. Herr Dechant und Stadtpfarrer Anton Koblar als fürstbischöflicher Kommissär dem Religionsunterrichte bei.

Dem vorgeschriebenen Gottesdienste an Sonn- und Feiertagen und in der warmen Jahreszeit auch an Dienstagen und Freitagen wohnten die Gymnasialschüler unter entsprechender Aufsicht in der Gymnasialkapelle bei.

Zur Beichte und heiligen Kommunion wurden sie dreimal geführt und wohnten im Sinne des Ministerialerlasses vom 12. Juni 1899, ad Z. 861 ex 1891, vom 28. bis 30. März den geistlichen Exerzitien bei.

Der Gesundheitszustand der Schüler war im abgelaufenen Schuljahre im allgemeinen ein sehr günstiger.

Der Schluß des Schuljahres erfolgt am 8. Juli. Nach einem gemeinsamen Dankgottesdienste in der Gymnasialkapelle werden den Schülern der I. bis VII. Klasse die Jahreszeugnisse verteilt und hierauf die Schüler entlassen.

VIII. Verfügungen der vorgesetzten Behörden, soweit sie allgemeines Interesse beanspruchen.

1.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 12. Oktober 1908, Z. 2766 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 6. Jänner 1909, Z. 7214 ex 1908), betreffend die Förderung des Heimsparkassensystems durch die Schule.

2.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 2. Jänner 1909, Z. 51.190 ex 1908 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 12. Jänner 1909, Z. 198), betreffend die Semestralprüfungen der Privatisten.

3.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 31. Dezember 1908, Z. 27.075 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 13. Jänner 1909, Z. 199), betreffend die Reifeprüfungen aus Slowenisch an den utraquistischen Gymnasien.

4.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 17. Jänner 1909, Z. 2010 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 26. Jänner 1909, Z. 528), erläßt neue Normen hinsichtlich des Stipendiumgenusses der Mittelschüler.

5.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 22. September 1908, Z. 27.245, und vom 14. Dezember 1908, Z. 40.914 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 22. Februar 1909, Z. 7223 ex 1908), ordnet an, daß an den utraquistischen Staatsgymnasien in Krain sukzessive die slowenische Unterrichtssprache nach Maßgabe der für einzelne Disziplinen zur Verfügung stehenden approbierten Lehrmittel und Lehrbehelfe eingeführt und daß schon mit Beginn des Schuljahres 1908/09 die Religionslehre in der V. Klasse und Griechisch in der III. Klasse unter Gebrauch der slowenischen Unterrichtssprache gelehrt werde. Gleichzeitig wurde die Zahl der wöchentlichen Unterrichtsstunden aus Deutsch in den zwei ersten Klassen von 4 auf 5 und in der III. Klasse von 3 auf 4 vermehrt.

6.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 7. März 1909, Z. 8890 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 23. März 1909, Z. 1589), betreffend die Schulgeldbefreiung.

7.) Verordnung des Ministers für Kultus und Unterricht vom 20. März 1909, Z. 11.662, betreffend einen neuen Lehrplan für Gymnasien in Österreich.

8.) Erlaß des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 13. Mai 1909, Z. 20.071 (intim. mit Erlaß des k. k. L.-Sch.-R. vom 29. Mai 1909, Z. 2892) erteilt Aufklärungen und Weisungen zu den Ministerial-Erlässen vom 2. April 1908, Z. 15.509, und vom 26. Mai 1908, Z. 26.135, die Vorschriften für die Abhaltung der Reifeprüfungen betreffend.

IX. Kundmachung für das Schuljahr 1909/10.

A.

Das Schuljahr 1909/10 wird am 18. September mit einem feierlichen Gottesdienste und dem „veni sancte“ eröffnet.

Die Aufnahmeprüfungen in die I. Klasse werden am 9. Juli, ferner am 16. September abgehalten werden.

Schüler, welche die Aufnahme in die I. Klasse anstreben, haben sich in Begleitung ihrer Eltern oder deren verantwortlicher Stellvertreter entweder am 8. Juli oder am 15. September bei der Gymnasialdirektion zu melden und

hiebei den Taufschein und das Frequentationszeugnis der zuletzt besuchten Volksschule, welches unter ausdrücklicher Bezeichnung seines Zweckes die Noten aus der Religionslehre, der Unterrichtssprache und dem Rechnen zu enthalten hat, beizubringen.

Die wirkliche Aufnahme erfolgt auf Grund einer gut bestandenen Aufnahmeprüfung, bei welcher folgende Anforderungen gestellt werden:

In der Religion jenes Maß und Wissen, welches in den ersten vier Jahreskursen der Volksschule erworben werden kann; in der Unterrichtssprache Fertigkeit im Lesen und Schreiben, Kenntnis der Elemente aus der Formenlehre, Fertigkeit im Analysieren einfach bekleideter Sätze, Bekanntschaft mit den Regeln der Orthographie; im Rechnen Übung in den vier Grundrechnungsarten mit ganzen Zahlen.

Eine Wiederholung der Aufnahmeprüfung, sei es an derselben oder an einer anderen Anstalt, ist unzulässig.

Die Schüleraufnahme in die II. bis VIII. Klasse findet am 16. September statt.

Schüler, welche im letzten Semester dieser Anstalt angehört haben, müssen das letzte Semestralzeugnis, Schüler aber, welche von anderen Lehranstalten an diese überzutreten wünschen, ihren Taufschein, das letzte Semestralzeugnis, versehen mit der vorgeschriebenen Abgangsklausel, und etwaige Schulgeldbefreiungs- und Stipendiendekrete mitbringen.

Jeder neu eintretende Schüler zahlt nach wirklich erfolgtem Eintritte, d. i. am 15. September, eine Aufnahmestaxe von 4 K 20 h und einen Lehr- und Spielmittelbeitrag von 2 K 60 h; den Lehrmittelbeitrag zahlen auch die der Anstalt bereits angehörenden Schüler.

Die Wiederholungs- und Nachtragsprüfungen müssen am 16. und 17. September abgelegt werden.

Das Schulgeld beträgt per Semester 30 K und muß von den öffentlichen und außerordentlichen Schülern, wofern sie von der Zahlung desselben nicht befreit sind, im Laufe der ersten sechs Wochen eines jeden Semesters gezahlt werden.

Eine Ausnahme besteht im ersten Semester für die Schüler der I. Klasse, die das Schulgeld spätestens im Laufe der ersten drei Monate nach Beginn des Schuljahres zu entrichten haben, und denen, wenn sie, beziehungsweise die zur Erhaltung Verpflichteten, wahrhaft dürftig sind, die Zahlung des Schulgeldes bis zum Schlusse des ersten Semesters gestundet werden kann.

Schülern, welche innerhalb der angegebenen Frist ihrer Schuldigkeit nicht nachgekommen sind, ist der Besuch der Schule nicht gestattet.

Öffentlichen Schülern kann die Befreiung vom Schulgelde gewährt werden:

- a) wenn sie im letzten Semester im Betragen die Note „sehr gut“ oder „gut“ erhalten haben und wenn sie zum Aufsteigen in die nächste Klasse wenigstens „im allgemeinen“ geeignet waren;
- b) wenn sie wahrhaftig dürftig, das ist in den Vermögensverhältnissen so beschränkt sind, daß ihnen die Bestreitung des Schulgeldes nicht ohne empfindliche Entbehrung möglich sein würde.

Solche Schüler, welche die Befreiung von der Entrichtung des Schulgeldes erlangen wollen, haben ihre diesbezüglichen, an den hochlöblichen k. k. Landes-schulrat gerichteten, mit dem Zeugnisse über das letzte Semester und dem Vermögensausweise belegten Gesuche in den ersten acht Tagen eines jeden Semesters bei der Direktion zu überreichen.

Die Gesuche der Schüler der I. Klasse um die Stundung des Schulgeldes sind gleichfalls an den hochlöblichen k. k. Landesschulrat zu richten, mit dem Vermögensausweise zu belegen und binnen acht Tagen nach erfolgter Aufnahme bei der Direktion zu überreichen.

Der Vermögensnachweis ist von dem Gemeindevorsteher und dem Seelsorger auszustellen und darf bei der Überreichung nicht über ein Jahr alt sein; er hat die Vermögensverhältnisse so genau, als zu sicherer Beurteilung derselben erforderlich ist, anzugeben.

Zufolge Erlasses des hohen k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 30. Juli 1894, Z. 17.615, werden fortan jene Schüler, welche ihrer Geburt nach und nach ihren Familienverhältnissen als Angehörige des Krainburger Gymnasiums anzusehen sind, d. i. die Schüler aus dem Bereiche der k. k. Bezirkshauptmannschaften Krainburg und Radmannsdorf und aus jenem des k. k. Bezirksgerichtes Stein, in die Laibacher Gymnasien nicht oder nur in besonders berücksichtigungswürdigen Fällen mit Bewilligung des k. k. Landesschulrates aufgenommen werden.

Im Nachhange zu diesen Bestimmungen wurden mit dem Erlasse des k. k. Landesschulrates in Krain vom 20. Jänner 1903, Z. 300, folgende Verfügungen getroffen:

1.) Die an den Landesschulrat gerichteten wohlmotivierten Gesuche um ausnahmsweise Gestattung der Aufnahme in eines der beiden Staatsgymnasien in Laibach sind bis 1. August jedes Jahres, und zwar, wenn es sich um den Eintritt in die I. Klasse handelt, bei der zuständigen k. k. Bezirkshauptmannschaft, in allen übrigen Fällen aber bei der k. k. Direktion des zuletzt besuchten Gymnasiums einzubringen.

2.) Die betreffenden k. k. Bezirkshauptmannschaften und Gymnasialdirektionen haben die Aufnahmsgesuche — eventuell auf Grund weiterer Erhebungen — in Hinsicht auf die besondere Rücksichtswürdigkeit zu begutachten und bis 20. August dem k. k. Landesschulrate vorzulegen.

3.) Solche Gesuche werden keiner meritorischen Behandlung unterzogen, wenn sie verspätet oder nicht im vorgezeichneten Wege einlangen oder wenn sie nicht von den Eltern, beziehungsweise von deren gesetzlichen Vertretern, unterzeichnet sind.

B. Schule und Haus in ihrem Zusammenwirken.

Ein enges Zusammengehen von Haus und Schule ist für die Erreichung der anzustrebenden Bildungs- und Erziehungsziele die unerläßliche Bedingung, aber auch eine gute Bürgschaft des Gelingens.

Der Lehrkörper war redlich bestrebt, das Verhältnis zwischen Schule und Haus möglichst günstig zu gestalten. Zur Förderung des Verkehrs mit dem Elternhause war an der Anstalt die Einrichtung der Sprechstunden im Sinne der bestehenden Verordnungen getroffen. Wann und wo der Direktor und Lehrer ihre Sprechstunden abhielten, wurde mittelst Anschlagens im Parterre der Anstalt kundgemacht. Aber auch außer diesen Sprechstunden wurde den Eltern und Pflegern der Gymnasialjugend reichliche Gelegenheit geboten, mit der Schule in innige Fühlung und lebhaften Verkehr zu treten. Nach jeder Hauptkonferenz wurden den Eltern erforderlichenfalls schriftliche Nachrichten (Zensurscheine) über die Unterrichtserfolge, die sittliche Haltung und den Fleiß der Schüler zugestellt, die von den Eltern eingesehen und in den meisten Fällen

auch mit der erbetenen Bestätigung an die Klassenvorstände zurückgeleitet wurden. — Dem Hauslehrerwesen und den Wohnungsverhältnissen jener Schüler, die nicht bei ihren Eltern untergebracht waren, wurde seitens der Anstalt eine besondere Aufmerksamkeit zugewendet. Desgleichen ging man den Eltern an die Hand beim Aufsuchen passender Wohnungen für ihre Söhne. Im Laufe des Jahres wurde auch ein Elternabend (siehe S. 16 ff.) veranstaltet, der den Zweck verfolgte, zwischen Haus und Schule ein engeres Band anzuknüpfen. — Hier mag der Wunsch zum Ausdruck gelangen, daß die Eltern die zugeschickten schriftlichen Nachrichten (Zensurscheine u. dgl.) stets unterfertigt zurückleiten und zu den angesagten Sprechstunden recht häufig erscheinen wollen. Auch auf die Elternabende, die künftighin alljährlich auch an unserer Anstalt abgehalten werden sollen, werden hiemit die Eltern und ihre Stellvertreter aufmerksam gemacht und zugleich ersucht, dieselben nicht unbeachtet zu lassen, sondern sie nach Möglichkeit mit ihrem Besuche zu beehren. — Um endlich dem Bedenken, daß man durch häufige Nachfrage dem Lehrkörper lästig falle, zu begegnen, wird hiemit ausdrücklich erklärt, daß die Schule in einem innigen Kontakte mit dem Elternhause und einem entsprechend regen mündlichen Austausch von Wahrnehmungen und Erfahrungen die beste Förderung ihrer erziehlichen und didaktischen Wirksamkeit erblickt und es mit Freuden begrüßt, wenn die Angehörigen der Schüler über deren sittliches Betragen und geistige Fortschritte regelmäßige Erkundigungen einziehen und mit den Anstaltslehrern vertrauensvoll des Rates pflegen.

Die Gymnasialdirektion.

Naznanilo o začetku šolskega leta 1909/10.

A.

Šolsko leto 1909/10 se začne dne 18. septembra s slovesno službo božjo na čast sv. Duhu.

Sprejemne skušnje se bodo vršile dne 9. julija in dne 16. septembra.

Učenci, kateri žele biti sprejeti v I. razred, se morajo v spremstvu svojih staršev ali njih odgovornih zastopnikov ali 8. julija ali 15. septembra oglasiti pri gimnazijskem ravnateljstvu ter s seboj prinesiti krstni list in šolsko naznanilo, v katerem mora biti izrecno povedano, čemu je bilo izdano, in v katerem morajo biti redi iz veroznanstva, učnega jezika in računstva.

Da se res sprejmejo, morajo z dobrim uspehom narediti sprejemni izpit, pri katerem se zahteva sledeče: V veroznanstvu toliko znanja, kolikor se ga more pridobiti v prvih štirih letnih tečajih ljudske šole; v učnem jeziku spretnost v čitanju in pisanju, znanje početnih nauk in oblikoslovja, spretnost v analizovanju prosto razširjenih stavkov, znanje pravopisnih pravil; v računstvu vaje v štirih osnovnih računskih vrstah s celimi števili.

Sprejemne skušnje ponavljati, bodisi na istem ali na kakem drugem zavodu, ni dovoljeno.

V II.—VIII. razred se bodo učenci sprejemali dne 16. septembra.

Učenci, ki so zadnje polletje obiskovali tukajšnji zavod, morajo s seboj prinesiti zadnje spričevalo; učenci pa, ki žele iz drugih zavodov prestopiti na tukajšnji, krstni list, spričevalo o zadnjem polletju, katero pa mora imeti pripomnjo o pravilno naznanjenem odhodu in, ako so bili oproščeni šolnine ali dobivali štipendije, tudi dotične dekrete.

Vsak na novo vstopivši učenec plača 15. septembra 4 K 20 h sprejemnine in 2 K 60 h prispevka za učila in igralna sredstva; zadnji znesek morajo plačati tudi učenci, ki so bili že doslej na tukajšnjem zavodu.

Učencem, ki sprejemnega izpita v I. razredu ne izvrše z dobrim uspehom, vrnejo se vplačane takse.

Ponavljalni in dodatni izpiti morajo biti izvršeni 16. in 17. septembra.

Šolnina znaša za vsako polletje 30 K, ter je morajo plačanja neoproščeni javni in izredni učenci plačati v prvih šestih tednih.

Izjema je za učence prvega razreda v prvem polletju, koji morajo šolnino plačati najkasneje v prvih treh mesecih po začetku šolskega leta in koji morejo, če so sami, oziroma oni, ki so dolžni zanje skrbeti, v resnici revni, pogojno pridobiti si dovoljenje, da smejo šolnino plačati še-le koncem prvega tečaja.

Učencem, ki tej svoji dolžnosti v določenem obroku niso zadostili, ni dovoljeno daljše šolsko obiskovanje.

Javni učenci se morejo šolnine oprostiti:

- a) ako so v preteklem polletju dobili v nramnosti red „prav dobro“ (sehr gut) ali „dobro“ (gut) in so bili vsaj „splošno“ sposobni za vstop v višji razred;
- b) ako so v resnici tako revni, da bi jim plačevanje šolnine ne bilo možno brez posebnega pritrgovanja.

Učencem, ki hočejo prositi oproščenja šolnine, vložiti je dotično, na preslavni c. kr. deželni šolski svet naslovljeno prošnjo gimnazijskemu ravnateljstvu v prvih osmih dneh vsakega polletja. Prošnji je pridejati šolsko spričevalo zadnjega polletja in zakonito izdelani imovinski izkaz.

Imovinski izkaz, ki ga morata podpisati župan in domači župnik, ne sme biti starejši od enega leta, ko se izroči prošnja. V njem morajo biti imovinski podatki točno zaznamenovani, kolikor je to treba, da se dajo natančno presoditi.

Vsled razpisa visokega c. kr. ministerstva za bogočastje in nauk z dne 30. julija 1894. l., št. 17.615, se odslej tisti učenci, katere je po njih rojstvu ali po njih rodbinskih razmerah šteti za pripadnike kranjske gimnazije, to je učenci iz ozemlja c. kr. okrajnih glavarstev Kranj in Radovljica in iz ozemlja c. kr. okrajnega sodišča Kamnik, ne sprejmó v ljubljanski dve gimnaziji, ali pa samo v posebnega ozira vrednih slučajih z dovolitvijo c. kr. deželnega šolskega sveta.

Dodatno k tem določilom je ukrenil c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko po odloku z dne 20. januarja 1903, št. 300, naslednje odredbe:

1.) Na deželni šolski svet naslovljene z razlogi dobro podprte prošnje za izjemni sprejem v eno izmed obeh državnih gimnazij v Ljubljani je vložiti do dne 1. avgusta vsakega leta, in sicer, kadar gre za vstop v I. razred, pri pristojnem c. kr. okrajnem glavarstvu, v vseh drugih primerih pa pri c. kr. ravnateljstvu nazadnje obiskovane gimnazije.

2.) Dotična c. kr. okrajna glavarstva in gimnazijska ravnateljstva oddado o sprejemnih prošnjah — eventualno na podstavi daljnjih poizvedeb — svoje mnenje, oziraje se na posebnega ozira vredne okolnosti, ter jih do 20. avgusta predlože c. kr. deželnemu šolskemu svetu.

3.) Take prošnje se ne vzamejo v meritorični pretres, ako dospejo prepozno ali pa ne po predpisani poti, ali ako niso podpisane od roditeljev, oziroma od njih zakonitih namestnikov.

B. Zveza med šolo in domom.

Tesna združitev doma in šole je za dosego nameravanega izobraževalnega in vzgojnega smotra prvi pogoj, pa tudi dobro poroštvo za uspeh.

Učiteljski zbor si je vestno prizadeval, da bi se razmerje med šolo in domom kolikor mogoče ugodno razvilo. Da bi se pospešilo občevanje z domačo hišo, so se na zavodu uvedle posetne ure v zmislu tozadevnih predpisov. Kdaj in kje so imeli ravnatelj in učitelji svoje posetne ure, je bilo razvidno iz deske, ki se je razobesila v pritličju gimnazijskega poslopja. Pa ne le samo ob posetnih urah, tudi sicer je bila staršem in njihovim namestnikom pogosto dana prilika, da stopijo v ožjo zvezo s šolo. Po vsaki glavni konferenci so se obveščali za slučaj potrebe starši s pismenimi naznanili (cenzurnimi listi) o učnih uspehih, nravnosti in pridnosti učencev; navadno so starši ta naznanila vračali podpisana razrednikom. — Domačim učiteljem (instruktorjem) in stanovanjskim razmeram tistih učencev, ki niso bivali pri starših, je posvečeval zavod posebno pozornost. Takisto je šel zavod na roko staršem, kadar so iskali za sinove primernih stanovanj. — Tekom leta se je priredil tudi roditeljski sestanek (glej str. 16. in nasl.), ki je imel namen, utrditi vez med šolo in domom. — Tu bodi izražena želja, naj starši doposlana pismena obvestila (cenzurne liste itd.) vedno podpišejo in vrnejo in prav marljivo zahajajo k napovedanim posetnim

uram. Opozarjajo se tudi na roditeljske sestanke, ki se bodo vršili odslej vsako leto na našem zavodu, in se pozivljejo, naj jih malobrižno ne prezirajo, temveč se jih po možnosti udeležujejo. — Neredko se čuje pomislek, da je pogosto povpraševanje učiteljem nadležno. Zato ravnateljstvo na tem mestu izrecno poudarja, da smatra šola tesno zvezo z domom in večkratno ter živahno ustmeno občevanje in razgovarjanje o tem, kar se pri vzgoji opazi in izkusi, kot najboljše pospešilo svojega vzgojnega in izobraževalnega delovanja in da z odkritim veseljem pozdravlja, ako starši in namestniki redno pozvedujejo in se z učitelji zaupljivo posvetujejo o npravnem vedenju in duševnem napredovanju učencev.

Gimnazijsko ravnateljstvo.

